

Viimeinen paperi on hukassa.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko keskustelee samaa
sukupuolta olevien rekisteröidyistä parisuhteista 2002-
2011.

Veronica Saarela
Suomen ja Skandinavian kirkkohistorian pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2020

HELSINGIN YLIOPISTO - HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto - Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos - Institution Kirkkohistorian osasto
Tekijä - Författare Veronica Saarela		
Työn nimi - Arbetets titel Viimeinen paperi on hukassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko keskustelelee samaa sukupuolta olevien rekisteröidyistä parisuhteista 2002-2011.		
Oppiaine - Läroämne Suomen ja Skandinavian kirkkohistoria		
Työn laji - Arbetets art Pro gradu -tutkielma	Aika - Datum 9.11.2020	Sivumäärä - Sidoantal 82
Tiivistelmä - Referat <p>Tutkimukseni käsittelee homoseksuaalisuudesta Suomen ev.-lut. kirkossa parisuhdelain säätämisen jälkeen käytyä keskustelua vv 2002-2011. Tutkimusaineistoni koostuu kirkolliskokouksen pöytäkirjoista ja keskustelupöytäkirjoista, piispainkokouksen mietinnöistä ja ohjeista sekä piispainkokouksen asettaman työryhmän tuottamista mietinnöistä ja seminaarimateriaaleista. Tutkimuksessani tarkastelen käydyn keskustelun valta- ja puheoikeuskysymyksiä, ja niiden muuttumista tutkittavan ajanjakson aikana. Analysoin ja lähiluen tekstiä ja tutkin sen taustalla vaikuttavia valta-asetelmia sekä asetelmien mahdollisia muutoksia.</p> <p>Kirkolliskokouksessa edustaja-aloitteista 3/2002 ja 4/2002 käydyssä keskustelussa ovat näkyvimmin esillä seksuaalivähemmistöihin kielteisesti suhtautuvat henkilöt. SLEY ja viidesläisyys ovat näkyvimmit taustatahot. Keskustelua käydään usein raamatullisuusnäkökulmasta. Tämän näkökannan edustajat asettuvat keskustelussa valta-asemaan. Yhdenvertaisen kohtelun puolesta puhuvat näkevät seksuaalisuuden osana kehittyvää etiikkaa, heidän näkyvyytensä on keskustelun alkaessa niukkaa.</p> <p>Puheenvuoroja yhdistää näkemysten ja niiden perustelujen hajaantuminen, aloitteiden selkeän kannattamisen tai vastustamisen lisäksi. Osassa aloitetta 3/2002 vastustettiin tarpeettomana, koska katsottiin että kirkolla on jo mahdollisuus sulkea homoseksuaalit ulos kirkon viroista. Aloitetta 4/2002 kannatettiin sillä perusteella että rekisteröity parisuhde määrittyi siinä miehen ja naisen välisestä avioliitosta erilliseksi asiaksi.</p> <p>Kirkolliskokouskausi vaihtuessa keskusteluun tulee laajempi kirjo näkemyksiä. Kirjaimelliseen raamatuntulkintaan nojaavien valta-asema muuttuu. Progressiiviseen raamatuntulkintaan ja eettis-ihmisoikeudelliseen näkökulmaan perustuvat näkemykset saavat enemmän tilaa. Asianosaisten itsensä puuttuminen keskustelusta on edelleen leimallista. Vain perustevaliokunnan mietinnön valmistelussa ja piispainkokouksen asettaman työryhmän järjestämässä seminaarissa oli puhumassa Arcus-ryhmän eli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kirkon työntekijöiden edustaja. Lisäksi molemmissa tilanteissa oli esillä myös Aslan ry:n, eli homoseksuaalien muuttamista heteroseksuaaleiksi kannattavan tahon edustaja. Homoseksuaalien asema kirkollisessa keskustelussa on selkeän alisteinen koko ajanjakson, ja rekisteröidyt parisuhteet luokiteltiin avioliitosta erilliseksi asiaksi.</p>		
Avainsanat - Nyckelord homoseksuaalisuus, parisuhde, siunaaminen, kirkolliset toimitukset, kirkolliskokous, piispat		
Säilytyspaikka - Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällysluettelo

I JOHDANTO.....	1
1.1. Tutkimustehtävä.....	1
1.2. Aiempi tutkimus.....	1
1.3 Homoseksuaalisuus Suomessa ennen 2000-luvun alkua.....	5
1.3.1. Homoseksuaalisten tekojen kriminalisoinnin poistaminen, kehotuskielto ja suojaikärajat 1971.....	5
1.3.2. Homoseksuaalisuuden poistaminen tautiluokituksesta 1981.....	6
1.3.3. Kehotuskiellon poistaminen ja suojaikärajojen yhtenäistäminen 1999.....	6
1.4. Kirkolliset toimielimet ja niiden asiakirjat lähteinä samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä säädettyä lakia koskevassa keskustelussa.....	6
1.4.1. Kirkolliskokous.....	7
1.4.2. Piispat.....	7
1.4.3. Kirkkohallitus.....	7
II KIRKOLLISKOKOUKSEN LÄHETEKESKUSTELU EDUSTAJA-ALOITTEESTA 3/2002 "PARISUHTEN REKISTERÖIMISEN SEURAUKSET KIRKOSSA".....	9
III KIRKOLLISKOKOUKSEN LÄHETEKESKUSTELU EDUSTAJA-ALOITTEESTA 4/2002 "VIRALLISTETUN PARISUHTEN SIUNAAMINEN JA PARISUHTEENSA VIRALLISTANEIDEN KODIN SIUNAAMINEN".....	36
IV KUINKAS SITTEN KÄVIKÄÄN.....	62
4.1. Perustevaliokunnan mietintö numero 2/2003 edustaja-aloitteista nro 3/2002, joka koskee parisuhteen rekisteröinnin seurauksia kirkossa, ja edustaja-aloitteesta nro 4/2002, joka koskee rekisteröidyn parisuhteen siunaamista ja parisuhteensa virallistaneiden kodin siunaamista.....	62
4.2. Piispainkokouksen asettama työryhmä 2005-2009.....	69
4.3. Ensimmäinen seminaari tammikuussa 2007.....	70
4.4. Toinen seminaari marraskuussa 2007.....	70
4.5. Piispainkokouksen mietintö ja sen käsittely kirkolliskokouksessa 2010.....	70
4.6. Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan.....	71
V JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
VI LYHENTEET.....	77
VII LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	78
Lähteet ja apuneuvot.....	78
Kirjallisuus.....	79

I JOHDANTO

1.1. Tutkimustehtävä

Tutkimukseni käsittelee homoseksuaalisuudesta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa parisuhdelain säätämisen jälkeen käytyä keskustelua.

Kiinnostukseni aihetta kohtaan on syntynyt toimiessani samanaikaisesti sekä kirkon luottamustehtävissä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille suunnatuissa Sateenkaarimessuissa.

Tutkimusaineistoni koostuu kirkolliskokouksen pöytäkirjoista ja keskustelupöytäkirjoista, piispainkokouksen mietinnöistä ja ohjeista sekä piispainkokouksen asettaman työryhmän tuottamista mietinnöistä ja seminaarimateriaaleista. Tutkimuksen ajanjakso on 2002-2011.

Tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan käydyn keskustelun valta- ja puheoikeuskysymyksiä. Milloin homoseksuaalisuudesta puhutaan ja milloin vaietaan? Kuinka määritellään keskustelun lähtökohdat? Kenen äänellä eli kenen näkökulmasta homoseksuaalisuudesta puhutaan? Muuttuvatko valta-asetelmat puhe- ja määrittelyoikeuden suhteen tutkittavan ajanjakson kuluessa?

Analysoin ja lähiluen tekstiä tutkimuskysymysten näkökulmista ja pyrin asettamaan kulloisenkin keskustelun ja puhujan kontekstiin. Tekstien kautta pyrin tutkimaan niiden taustalla vaikuttavia valta-asetelmia sekä asetelmien mahdollisia muutoksia.

1.2. Aiempi tutkimus

Kristinuskon ja seksuaalisuuden suhdetta historiassa käsittelee laajasti *Taivaallista seksiä*¹. Kirjan artikkeli Reformaatio – Seksiä kaikille mutta vain avioliitossa² valottaa luterilaisen seksuaalietiikan rakentumista 1500-luvulla.

Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa. Teos sisältää naisten homoseksuaalisuutta käsittelevän artikkelin Luonnottomat intohimot³. Artikkelissa käsitellään varhaiskristillisten vuosisatojen käsityksiä naisten välisistä suhteista, joista aiheutui harmia vallitsevalle kulttuurille liian aktiivisten naisten uhatessa sen ajan hierarkkista yhteiskunta- ja sukupuolijärjestelmää.

¹ Ahola & Antikainen & Salmesvuori 2006.

² Arffman 2006.

³ Suhonen 2002.

*Näen Jumalan toisin. Kristinuskon feministisiä tulkintoja*⁴ -kirjassa ilmestynyt artikkeli Kohti uudenlaista seksuaalisuuden teologiaa⁵ tuo esiin queer-teologian myönteisen panoksen spiritualiteetin teologian kehittämisessä.

Martti Nissisen kirja *Homoerotiikka Raamatun maailmassa*⁶ käsittelee kattavasti miesten homoeroottista käyttäytymistä mutta vain sivuaa naisia.

*Tosi rakkaus odottaa. Seksuaalieettinen nuortenliike Suomessa*⁷ -väitöskirjan tutkimusaineistossa homoseksuaalisuutta sivutaan vain ohimennen. Salomäki toteaaakin vaikenemisen olevan kannanotto sinällään⁸ Tosi rakkaus odottaa -kampanjan taustalla vaikuttavien tahojen puolelta. Salomäki sivuaa myös kirkolliskokouksessa käytävää keskustelua.⁹

*Sateenkaari-Suomi*¹⁰ on yleistajuinen esitys seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiasta Suomessa. Kirjassa on Jorma Hentilän kirjoittama Kirkot ja homoseksuaalisuus¹¹ -artikkeli.

*Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta*¹² on Yhteys-liikkeen piirissä syntynyt artikkelikokoelma, jonka 17 artikkelia käsittelevät kattavasti eri näkökulmista homoseksuaalisuutta kirkon ja yhteiskunnan osana.

Teologisen Aikakauskirjan artikkeli Näkökohtia rekisteröityjen parisuhteiden siunaamisesta¹³ käsittelee myös piispainkokouksen perustaman työryhmän järjestämien seminaarien käsittelemiä kysymyksiä.

*Ulos kaapista. Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta*¹⁴ on kokoelma omakohtaisia kertomuksia homoseksuaalisuudesta kertomisesta läheisille. Kirja on syntynyt parisuhdelain käsittelyn herättämän keskustelun kirvoittamana. Kirjoittajina on homoseksuaalien lisäksi heidän läheisiään. Kirjoituksissa käsitellään myös kirkollisessa viitekehyksessä elävien ihmisten kokemuksia. Lisäksi kirjassa on artikkeli nimeltä Lyhyt

⁴ Kainulainen & Mäkinen 2006.

⁵ Jokela 2006.

⁶ Nissinen 1994.

⁷ Salomäki 2004.

⁸ Salomäki 2004, 235.

⁹ Salomäki 2004, 23-24.

¹⁰ Mustola & Pakkanen 2007.

¹¹ Hentilä 2007.

¹² Nissinen & Tuovinen 2003.

¹³ Hirvonen 2007.

¹⁴ Parkkinen 2003.

homoseksuaalisuuden historiikki¹⁵. Siinä mainitaan juutalais-kristillisen kulttuuriperinnön vaikutus homoseksuaalisuuden paheksunnan lähteenä.

*Toisenlaisia naisia. Elämäntarinoita*¹⁶ -haastattelukokoelmassa vuodelta 1992 sivutaan uskonnollisen ympäristön vaikutusta haastatellun henkilön elämään.

Sinikka Pellisen *Homoseksuaalinen identiteetti ja kristillinen usko*¹⁷ vuodelta 1997 koostuu kristittyjen homoseksuaalien haastatteluista sekä muutamista eri lähtökohdista tulevista asiantuntijakirjoituksista.

*Rakkauden monet kasvot*¹⁸ esittelee homoseksuaalien aseman kehitystä Suomessa 1980-luvun alkupuolelle saakka. *Ihminen ja yhteiskunta. Homo et societas*.¹⁹ on julkaistu jo vuonna 1968.

Suomen Evankelisluterilaisen kirkon sisällä homoseksuaalisuudesta käyty keskustelu on kiinnostanut myös pro gradu –tutkielmien tekijöitä. Opilliset lähtökohdat homoseksuaalisuuskeskustelussa. Analyysi parisuhdelakia seuranneesta kirkollisesta selvitystyöstä²⁰, Jumalan kuva etsii itseään. Argumentaatioanalyysi Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa vuosina 1992–2004 käydystä homoseksuaalisuuskeskustelusta²¹ ja Pääsevätkö homot taivasten valtakuntaan? Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä käyty mielipidekirjoittelu keväällä 1996.²², Homokuvia kolmessa suomalaisessa uskonnollisessa ryhmässä. Uskontososiologinen diskurssianalyysi vuosilta 1990–91 kerätystä kirjallisesta materiaalista.²³, Lesboidentiteetin kehitys näkyväksi ja avoimeksi elämäntavaksi. Historiallinen ja elämänkaarellinen tarkastelu.²⁴, Lesboidentiteetti ja kristillisuus. Tapaustutkimus kristillisyyden merkityksestä neljän naisen lesboidentiteetin muotoutumiseen.²⁵ sekä Eksegeettisesti perusteltua kansalaisvaikuttamista ja keskusteluapua. Yhteys-liikkeen kirkollisyhteiskunnallinen toiminta 1998–2010²⁶ sivuavat omaa tutkimustani läheltä.

¹⁵ Mustola 2003.

¹⁶ Kaartinen 1992.

¹⁷ Pellinen 1997.

¹⁸ Sievers & Ståhlström 1984.

¹⁹ Ihminen ja yhteiskunta. Homo et societas 1968.

²⁰ Huuskonen 2010.

²¹ Kalliomäki 2005.

²² Seppänen 1997.

²³ Kettunen 1994.

²⁴ Luopa 1992.

²⁵ Oranen 1992.

²⁶ Ruokamo 2015.

*Homoseksuaalisuus ja kirkko. Katsaus uusimpaan tutkimukseen ja keskusteluun.*²⁷
esittelee 1970-luvun puolen välin tilannetta. Samalta aikakaudelta on myös Freundin Homoseksuaalisuus²⁸.

Let Our Voices Be Heard -kirjoituskokoelma sisältää kristittyjen lesbojen omakohtaisia kertomuksia eri puolilta Eurooppaa. Teoksessa on mukana neljä suomalaista kirjoittajaa. Heistä yksi kertoo kirjoituksessaan kuinka vaikeaa avoimesti homoseksuaalin kirkon työntekijän on saada pysyvää työpaikkaa.²⁹ Kolmen muun suomalaiskirjoittajan tekstit sisältävä henkilökohtaisia kasvukertomuksia kristittynä lesbona.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus julkaisi raportin Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä³⁰ on vuodelta 2002. Siihen sisältyvä artikkeli Kaapissa Jumalan nimeen – homoseksuaalisten työntekijöiden asema Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa³¹ osuu ajankohdaltaan parisuhdelain säätämisen jälkeiseen kirkolliseen tilanteeseen. Siinä käsitellään työilmapiirikysymyksiä ja syrjintätilanteita sekä arvioidaan kirkon sisäistä tulevaa asennekehitystä.

Olli Stålströmin väitöskirja käsittelee nimensä mukaisesti Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppua. Hän käsittelee myös homoseksuaalisuuden ja kristinuskon suhdetta, kristinuskon seksuaalikielteisyyttä ja homoseksuaalisuuden määrittymistä synnistä sairaudeksi.³²

*Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus*³³ kokoaa yhteen ammattiauttajien ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten omakohtaisia kertomuksia onnistuneesta sekä epäonnistuneesta avun etsimisestä. Kirja sisältää artikkelit Pappi ja sateenkaarikansa³⁴, jossa käydään läpi papin kirkollisissa toimituksissa kohtaamia tilanteita sekä Inhimillinen seksuaalisuus jumalallisena ongelmana³⁵ jossa käsitellään ihmisen vaikeutta hyväksyä homoseksuaalisuus psykoanalyttisen viitekehyksen pohjalta muodostuneen objektisuhdeteorian ja siihen sisältyvän myyttisen ulottuvuuden kautta.

²⁷ Lindqvist & Sihvo 1975.

²⁸ Freund 1971.

²⁹ Raivio 2004, 63.

³⁰ Lehtonen 2002.

³¹ Suhonen 2002.

³² Stålström 1997, 47-55.

³³ Tuovinen & Stålström & Nissinen & Hentilä 2011.

³⁴ Penttinen 2011.

³⁵ Hyrck 2011.

*Odd couples: a history of gay marriage in Scandinavia*³⁶ käsittelee rekisteröityjen parisuhteiden ja samaa sukupuolta olevien avioliittojen historiaa pohjoismaissa, alkaen Tanskan parisuhdelaista vuodelta 1989. *Svenska kyrkan och homoseksualiteten*³⁷ vuodelta 2009 käsittelee Ruotsin kirkon tilanteen kehittymistä suhtautumisessa homoseksuaalisuuteen, samoin kuin *Svenska kyrkans välsignelse av samkönade partnerskap. En möjlig samlevnadsform ur ett kyrkans perspektiv?*³⁸ vuodelta 2006.

Homoseksuaalisuus ja etiikka. Eettisten kannanottojen analyysi erityisesti suomalaisen kirkollisen keskustelun valossa.³⁹ on vuodelta 1994.

Tuula Juvosen väitöskirja *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*⁴⁰ käsittelee laajasti homoseksuaalisuutta sotien jälkeisessä Suomessa muutoin kuin kirkollisessa kontekstissa. *Rakkaus samaan sukupuoleen* teoksessa vältellään käsittelemästä homoseksuaalisuuden ja kristinuskon suhdetta. Charles Huppertsin artikkeli Homoseksuaalisuus Kreikassa ja Roomassa valaisee kuitenkin Raamatun syntyajan kulttuuriympäristöä.⁴¹

1.3 Homoseksuaalisuus Suomessa ennen 2000-luvun alkua

Homoseksuaalisuus oli Suomessa vaiettu asia vielä 1960-luvulle tultaessa. Voimassa oli vuonna 1894 säädetty laki, joka kriminalisoi homoseksuaaliset teot. 1960-luvun seksuaalivallankumouksen myötä syntyi tilanne, jossa lainsäädännön uudistaminen oli tarpeen. Vuonna 1966 Suomen hallitus asetti komitean, jonka tehtävänä oli valmistella seksuaalirikoslainsäädännön uudistamista. Samalla kirkkokin joutui muodostamaan oman kantansa yhteiskunnan muutoksiin. Piispat julkaisivat samana vuonna *Ajankohtainen asia* -kannanoton.

1.3.1. Homoseksuaalisten tekojen kriminalisoinnin poistaminen, kehotuskielto ja suojaikärajat 1971

Seksuaalirikoslain uudistus hyväksyttiin eduskunnassa kesällä 1970 ja se tuli voimaan 1.2.1971. Uuden lain myötä samaa sukupuolta olevien aikuisten seksuaalinen kanssakäyminen ei enää ollut rikollista.

Rikoslain uudistamisesta huolestuneita rauhoiteltiin säätämällä samaa sukupuolta olevien väliseen seksiin korkeammat suojaikärajat kuin heteroseksiin. Samoin säädettiin

³⁶ Rydström 2011.

³⁷ Borgström 2009.

³⁸ Sundström 2006.

³⁹ Cederberg 1994.

⁴⁰ Juvonen 2002.

⁴¹ Hupperts 2006, 29-55.

kehotuskieltona tunnettu sensuurilaki, jonka mukaan julkinen kehottaminen haureuteen samaa sukupuolta olevan kanssa oli rangaistava teko. Sensuurilaki vaikutti esimerkiksi mahdollisuuteen levittää asiallista tietoa homoseksuaalisuudesta, kun suuret tiedotusvälineet kuten Yleisradio eivät lakiin vedoten ottaneet ohjelmistoonsa tällaista materiaalia. Muutoin laki jäi pian lähinnä kuolleeksi kirjaimeksi ja viimeiset siihen liittyvät tapaukset olivat Vapautuspäivillä vuonna 1981 ja 1990: 1981 Helsingissä ”kehotan homoseksuaalisuuteen” - kyltin takavarikko ja samaa lausetta huutaneiden mielenosoittajien allekirjoittama ilmianto. Neljän kuukauden tutkinnan jälkeen poliisi päätyi pitämään rikosta niin pienenä, että se ei anna aihetta toimenpiteisiin, koska kehottaminen oli ollut ”anteeksiannettavaa ajattelemattomuutta”. Turussa 1990 samaa lausetta toistelleet neljä mielenosoittajaa pääsivät oikeuskäsittelyyn, joka käytiin suljetuin ovin. Raastuvanoikeus antoi kuitenkin vapauttavan tuomion lain vanhentuneisuuden ja teon anteeksiannettavan ajattelemattomuuden perusteella. Hovioikeus päätyi samaan ratkaisuun.

1.3.2. Homoseksuaalisuuden poistaminen tautiluokituksesta 1981

Homoseksuaalisuus säily suomalaisessa tautiluokituksessa vuoteen 1981 saakka. Vuonna 1980 Lääkintöhallitus antoi yleiskirjeessään ohjeen, että kyseistä luokitusta ei tulisi käyttää ellei potilas ole hakeutunut hoitoon juuri tähän liittyvien ongelmien takia. Ohje oli epämääräinen ja tulkinnanvarainen, ja SETA puuttuikin asiaan ja kesäkuussa 1981 Lääkintöhallitus ilmoitti kaikkien sairausryhmään 302 kuuluvien luokkien poistosta.⁴²

1.3.3. Kehotuskiellon poistaminen ja suojaikärajojen yhtenäistäminen 1999

Rikoslain kokonaisuudistus oli ollut valmisteilla vuodesta 1972 ja se astui voimaan vuonna 1999. Sen myötä poistui kehotuskielto. Myös suojaikärajat yhtenäistyivät. Myös vuosituhanen vaihteessa toteutunut perusoikeusuudistus syrjäntäkieltoineen lisäsi yhdenvertaisuutta.

1.4. Kirkolliset toimielimet ja niiden asiakirjat lähteinä samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä säädettyä lakia koskevassa keskustelussa

Kirkollisten toimielinten pöytäkirjoja ja muuta arkistomateriaalia voi sinällään pitää luotettavina lähteinä. Arkistoihin on tallennettu se, mitä tarkastettuun pöytäkirjaan on kirjattu. Kokonaan toinen kysymys on kuinka tarkan tai todenmukaisen kuvan asian käsittelystä

⁴² Stålström 1997.

pöytäkirja tarjoaa. Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirjat ovat tässä suhteessa mielenkiintoinen poikkeus. Niihin on kirjattu sanatakkasti käytetyt puheenvuorot.

Kirkollisten toimielinten pöytäkirjoja ja muita asiakirjoja löytyy osin verkossa julkaistuina, ja kokonaisuudessaan kirkkohallituksen arkistosta.

1.4.1. Kirkolliskokous

Kirkolliskokous käsittelee asioita, jotka koskevat kirkon oppia ja työtä sekä kirkon lainsäädäntöä, hallintoa ja taloutta. Se myös vastaa kirkon suhteista valtioon, muihin kirkkoihin ja järjestöihin. Kirkolliskokouksen tehtävistä säädetään kirkkolaissa.

Kirkolliskokouksen tehtäviin kuuluu hyväksyä kirkkokäsikirja ja kirkkojärjestys, käsitellä kirkon uskoa ja oppia koskevia kysymyksiä sekä tehdä ehdotuksia kirkkolain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta.

Kirkolliskokouksessa tehtiin kevätistuntokaudella 2002 kaksi edustaja-aloitetta edellisenä vuonna hyväksytyn parisuhdelain seurauksena. Aloitteessa 3/2002 toivottiin kirkkojärjestystä muutettavan niin, että samaa sukupuolta olevan kanssa parisuhteen rekisteröinyt ei saisi toimia kirkon viranhaltijana tai työntekijänä. Aloitteessa 4/2002 esitettiin, että kirkolliskokous antaisi käsikirjavalioikunnalle tehtäväksi valmistella muutamia vaihtoehtoisia siunaamistoimituksen kaavoja parisuhteensa rekisteröineiden ja heidän kotinsa siunaamista varten. Näistä aloitteista alkanut keskusteluprosessi jatkui vuoteen 2011 saakka.

1.4.2. Piispat

Piispainkokouksen tehtäviin kuuluu kirkkojärjestyksen 21 luvun 2 § mukaan käsitellä kirkon uskoa, opetusta ja työtä koskevia asioita sekä tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja kirkolliskokoukselle ja kirkkohallitukselle.

*Rakkauden lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta*⁴³ on piispojen kannanotto, jossa kirjoitetaan seksuaalivähemmistöistä otsikon Seksuaalisuuden monet kasvot alla. Kananotto on julkaistu vuonna 2008. *Parisuhdelain seuraukset kirkossa*⁴⁴ vuonna 2011 oli piispojen vastaus kirkolliskokouksen vuonna 2002 antamaan toimeksiantoon selvittää parisuhdelain teologisia ja juridisia vaikutuksia kirkossa.

1.4.3. Kirkkohallitus

Kirkkohallituksen tehtäviin kuuluu antaa lausuntoja valtioneuvostolle ja tätä tehtävää se on toteuttanut myös parisuhdelain valmistelun yhteydessä. Kirkkohallituksen antamassa

⁴³ Rakkauden lahja 2008.

⁴⁴ Piispainkokouksen selvitys kirkolliskokoukselle 2011.

lausunnossa vastustettiin kumppaneiden seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän lain säätämistä. Lisäksi korostettiin miehen ja naisen välisen avioliiton erityisasemaa.

Kirkkohallituksen alaisuudessa toimiva Kirkon tutkimuskeskus tekee kirkkoa koskevaa ja kirkolliselle päätöksenteolle ja toiminnan kehittämiseksi tarpeellista tutkimusta. Osana tätä toimintaa se julkaisee kirkon nelivuotiskertomuksia. Niistä *Kirkko muutosten keskellä*⁴⁵, *Monikasvoinen kirkko*⁴⁶ ja *Haastettu kirkko*⁴⁷ käsittelevät ajanjaksoa, jolla kirkolliskokous työstää samaa sukupuolta olevien rekisteröityyn parisuhteeseen liittyviä edustaja-aloitteita ja sitten piispainkokouksen työskentelyn tuloksena syntyneitä mietintöjä. Näistä vain *Kirkko muutosten keskellä* sisältää parisuhdelakia käsittelevän alaluvun⁴⁸

⁴⁵ Kirkko muutosten keskellä 2004.

⁴⁶ Monikasvoinen kirkko 2008.

⁴⁷ Haastettu kirkko 2012.

⁴⁸ Kirkko muutosten keskellä 2004, 37-39.

II KIRKOLLISKOKOUKSEN LÄHETEKESKUSTELU EDUSTAJA-ALOITTEESTA 3/2002 ”PARISUHTEEN REKISTERÖIMISEN SEURAUKSET KIRKOSSA”

Laki samaa sukupuolta olevien rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan maaliskuussa 2002.

Samana keväänä kirkolliskokoukselle tehtiin kaksi edustaja-aloitetta liittyen uuteen lakiin.

Ensimmäisenä kirjaamoon ehtineessä aloitteessa 3/2002 esitettiin että parisuhteensa rekisteröineet henkilöt eivät saisi toimia kirkon viroissa. Aloitteessa 4/2002 esitettiin laadittavaksi kirkollisen toimituksen kaava parisuhteensa rekisteröineitä varten.

Aloitteen 3/2002 oli allekirjoittanut viisi kirkolliskokousedustajaa, Lasse Marjokorpi, Hannu Kippo, Eero Nieminen, Erkki Puhalainen ja Göran Stenlund. Allekirjoittajista Marjokorpi on pappi ja muut maallikoita. Marjokorpi toimii Kemijärven seurakunnan kirkkoherrana. Kippo työskentelee Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen, Puhalainen Lähetisyhdistys Kylväjän ja Stenlund Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland r.f:n palveluksessa.

Aloitteen tekijät näkivät säädetyn parisuhdelain kristillisen yhtenäiskulttuurin murenemisen ilmentymänä. Kristillinen kirkko on suhtautunut myönteiseksi valtion uskonnolliseen puolueettomuuteen. Siitä huolimatta tulisi Saksan evankelisen kirkon tunnustussynodissa Barmenissa 1934 tekemän päätöksen tavoin selkeästi erottaa tästä käsityksestä se, että valtion lainsäädäntö ei määrittäisi kirkon opetuksen sisältöä. Kristillisen elämän ja uskon ylin ohje olisi Jumalan ilmoitus. Tästä seuraisi, että myös kristillinen etiikka muodostuisi Vanhan ja Uuden testamentin pohjalta. Aloitteen allekirjoittajien mukaan homoseksuaalisuus olisi sekä luonnonvastaista, että syntiä niin Vanhan kuin Uuden testamentin kirjoituksissa. Kirkon ei tulisi ryhtyä siunaamaan samaa sukupuolta olevien parisuhteita vaan julistaa parannusta ja syntien anteeksiantamusta ja Jumalan rakkautta kaikille, myös homoseksuaaleille.

Allekirjoittajat esittivät huolensa tilanteesta, jossa yleisessä laissa on säännös asiasta, josta ei ole säännöstä kirkkolaissa. Jos kirkon torjuvaa suhtautumista homoseksuaaleihin päädyttäisiin käsittelemään maallisissa tuomioistuimissa, olisi todennäköistä, että ihmisoikeus- ja tasa-arvonäkökohdat ylittäisivät kirkolle laissa säädetyn omia asioitaan koskevan autonomisuuden. Tämän vuoksi olisi tarpeen säätää asiasta kirkkojärjestyksessä.

Siksi allekirjoittajat päätyivät esittämään, että samaa sukupuolta olevan kanssa parisuhteen rekisteröinyt ei saisi toimia kirkon viranhaltijana tai työntekijänä.⁴⁹

Aloitteen tekijät näyttävät pitävän Raamattua erittäin korkeassa arvossa uskon ja elämän ylimpänä ohjeena. Heillä näyttää myös olevan selkeä käsitys oikeasta Raamatun tulkitsemisen tavasta. Heidän näkemykseensä kuuluu ajatus siitä, että eettiset kysymykset ovat osa kirkon muuttumatonta oppia.

Keskustelun aluksi puheenjohtaja ilmoitti, että puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä perustevaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan olisi annettava lausunto.⁵⁰

Ensimmäisen puheenvuoron käytti piispa Eero Huovinen. Hän käsitteli puheenvuorossaan myös aloitetta 4/2002, koska kummankin aloitteen taustalla oli sama lainsäädännön muutos. Huovinen totesi, että aloitteet kuvastivat sitä kuinka eri tavoilla kirkossa suhtauduttiin käsiteltävään asiaan. Myöskään se, oliko kyseessä pieni vai iso asia, ei vaikuttanut yksiselitteiseltä. Parisuhteensa rekisteröineitä tulisi olemaan vähän, mutta heille jokaiselle asia olisi tärkeä. Siksi molemmat aloitteet tulisi tutkia monipuolisesti ja tasapuolisesti. Huovinen kertasi Suomen perustuslain ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan yhdenvertaisuussäännöksiä ja otti sitten esiin perustuslain 76§:n jonka mukaan kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään erillisessä kirkkolaissa. Hän pohti olisiko mahdollista säätää kirkkolaissa jotain joka olisi ristiriidassa perustuslain kanssa ”*lex specialis derogat legi generali*” –periaatteen mukaisesti. Oikeusoppineiden hän totesi ajattelevansa, että itsemääräämisoikeus koskisi vain kirkon uskoa ja oppia. Parisuhdekeskustelun teologinen ydinongelma olisikin kuuluisiko asia luterilaisen kirkon pysyvän opin vai muuttuvan etiikan alaan. Nähtäisiinkö luomisjärjestyksen mukainen miehen ja naisen välinen suhde osana kristillistä ihmiskuvaa vai olisiko se perusmalli jonka rinnalla hyväksyttäisiin myös muita seksuaalisuuden malleja? Huovinen kiinnitti huomiota myös siihen, että jos aloitteen 3/2002 mukainen kieltä haluttaisiin säätää se täytyisi lisätä kirkkolakiin ei kirkkojärjestykseen. Hän kuitenkin epäili, että eduskunta ei tulisi hyväksymään tällaista kieltä. Siksi hän piti aloitetta ongelmallisena.

Aloitteen 4/2002 ongelmana hän näki kysymyksen siunauksen antamisen tai kieltämisen syistä. Riittäisikö syyksi siunata vain siunausta toivovan pyyntö vai täytyisikö siunaamiselle olla jokin yksilön halua suurempi peruste? Myös siunaamisen ja vihkimisen teologisia eroja olisi syytä pohtia. Huovinen piti hyvänä asiana sitä, että aloitteen laatijat toivoivat vain

⁴⁹ Kirk.kok. ptk. 2002, liite X nro 3.

⁵⁰ Kirk.kok. ptk. 2002, 16; Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 58.

siunauskaavojen laatimista eivätkä niiden ottamista Kirkollisten toimitusten kirjaan. Jos kaavat haluttaisiin saada Käsikirjaan, siunaamisen suhde kirkon oppiin olisi selvitettävä. Kaavojen lisääminen vaatisi määräenemmistön kirkolliskokouksessa, koska Kirkkokäsikirjat rinnastetaan kirkkolaissa Raamatunkäännökseen, virsikirjaan ja kristinoppiin. Jokaisen papin velvollisuus on myös suorittaa Käsikirjoissa olevat toimitukset. Uusien kaavojen hyväksyminen vaatisi siis suuren yksimielisyyden.

Huovinen totesi suhtautuvansa melko pidättäytyvästi kummankin aloitteen hyväksymiseen. Hän toivoi kuitenkin, että molemmat aloitteet tutkittaisiin asianmukaisesti, koska niiden taustalla on isoja periaatteellisia kysymyksiä ja siksi hän kannatti puhemiesneuvoston esitystä.⁵¹

Huovinen nostaa puheenvuorossaan esiin kysymyksen sijoittuvatko samaa sukupuolta olevien parisuhteet kirkon pysyvän opin vai muuttuvan etiikan alueelle. Kysymys on teologisesti mielekäs, mutta ennen kaikkea retorisesti hyödyllinen kun halutaan kyseenalaistaa yhdenvertaisuuteen tähtäävä kehitys. Kysymykseen palattiin keskustelussa useita kertoja.

Toisen puheenvuoron käytti aloitteen 3/2002 ensimmäinen allekirjoittaja Lasse Marjokorpi. Hänen mukaansa kirkot eivät koskaan olleet ottaneet papeikseen ihmisiä, jotka olivat eläneet julkisessa ja tunnetussa homoseksuaalisessa suhteessa. Aloite 3/2002 edusti tätä käytäntöä. Muita käytäntöjä hän piti kirkoissa ennenkuulumattomina, raamatunvastaisina ja ennen kristinuskon tuloa roomalaisessa pakanuudessa vaikuttaneina. Marjokorpi esitti aloitteen perusteluiksi viisi lyhyttä kohtaa Raamatusta. Ensimmäinen näistä oli Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa mainittu luominen mieheksi ja naiseksi sekä miehelle annettu kehoitus luopua vanhemmistaan ja liittyä vaimoonsa. Toinen ja kolmas kohta muodostuivat tämän kohdan lainauksista Matteuksen evankeliumin 19 luvussa ja Efesolaiskirjeen 5 luvussa. Näiden perusteella Marjokorpi esitti, että on yksiselitteistä ja selvää, että miehen tulee liittyä vaimoonsa, ei mieheen. Tästä poikkeavat käytännöt tuomittiin Marjokorven mukaan synniksi Roomalaiskirjeessä ja ensimmäisessä Korinttolaiskirjeessä.

Marjokorpi huomautti, että syntiinlankeemuksen jälkeen maailmassa on ollut paljon poikkeavuutta, sairautta ja kärsimystä. Osa siitä on ollut ihmisen itsensä, osa toisten ihmisten suoraan aiheuttamaa ja osa sellaista joka kuuluu syntiinlankeemuksen seurauksiin vaikka emme pystyisi sanomaan miksi näin tapahtui. Augsburgin tunnustukseen viitaten Marjokorpi totesi, että ihmisellä on syntymästään saakka taipumus pahaan. Oikea menettely tällaisten

⁵¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 58–62.

taipumusten suhteen olisi tunnustaa ne synniksi pyrkiä luopumaan niistä. Joissain tiedotusvälineissä esitetyn näkemyksen, että aloite olisi Suomen lain vastainen Marjokorpi kumosi toteamalla, että näin ei olisi: Eihän katolista kirkkoakaan ole syytetty avioliittolain rikkomisesta vaikka se vaatii papeiltaan selibaattia.

Esimerkkinä ensimmäisestä tunnetusta saman sukupuolen parisuhteesta Marjokorpi mainitsi Rooman keisari Neron. Hän epäili, että jos kirkko hyväksyisi homoseksuaalisuuden eikä pysyisi raamatunmukaisella kannalla tässä asiassa, voisi seurauksena ennen pitkää olla kaikinpuolisen turmeluksen lisääntymisen lisäksi kristinuskon kriminalisoiminen ja vainot. Esimerkkinä tästä hän mainitsi Ruotsissa tekeillä olleen syrjintälainsäädännön jonka mukaan Marjokorven pitämän puheenvuoron kaltaisesta esiintymisestä voisi saada enimmillään kahden vuoden vankeusrangaistuksen. Tämän kaltainen Jumalan sanan opettamisen kriminalisointi voisi tehdä sivistysvaltiosta diktatuurin. Kristityn kuuliaisuus esivallalle ei saisi ylittää kuuliaisuutta Jumalan sanalle.

Marjokorven mielestä kristinuskosta luopumisen seurauksena yhteiskunta on jo kärsinyt huumeista, väkivallasta ja perhe- ja ihmissuhteiden vääristymisestä. Homoseksuaalisten parisuhteiden hyväksyminen kruunaisi tämän kehityksen. Kirkon ei pitäisi lymyillä lainsäädännön takana tässä asiassa vaan pysyä Jumalan sanassa Barmenissä kokoontuneiden Saksan evangelisen kirkon tunnustuksellisten johtajien esimerkin mukaisesti.⁵²

Marjokorven puheenvuorossa korostuvat jo aloitteen tekstissä esiin tulleet jyrkät Raamattunäkemykset. Kuitenkin hänen tapansa rinnastaa samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin myönteisesti suhtautuvat ihmiset keisari Neroon ja Saksassa natsien kanssa yhteistyöhön ryhtyneisiin kirkkoihin vaikuttaa kovalta.

Kolmannen puheenvuoron käytti Pekka Reinikainen. Hän aloitti puheenvuoronsa moittimalla mediaa siitä, että parisuhdekysymyksestä käyty keskustelu oli selvästi ollut seksuaalipoliittista eikä luonnontieteellistä tai teologista. Vastaava ilmiö oli esiintynyt 1980-luvun AIDS-keskustelussa johon Reinikainen oli osallistunut lääkäriilyn luottamushenkilönä. Hän piti mediaa vastuullisena siitä, että poliitikot päätyivät asiantuntijoiden suosituksista poiketen olemaan luokittelematta AIDS:ia yleisvaaralliseksi taudiksi. Luokituksen puuttuessa tartunnoista, joita Reinikaisen mukaan tuolloin oli pääasiassa seksuaalisilla vähemmistöillä, ei voinut kertoa mahdollisesti varassa oleville ihmisille salassapitosäännösten takia. Varsinaisen seksuaalivallankumouksen

⁵² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 62–65.

alullepanijana hän piti Alfred Kinseytä. Reinikainen tuomitsi Kinseyn 1950-luvulla tekemän tutkimuksen tulokset vääristyneiksi eikä pidä luotettavana tuon tutkimuksen arviota homoseksuaalien määrästä. Vuoden 1974 Amerikan psykiatriyhdistyksen päätöstä poistaa homoseksuaalisuus tautiluokituksesta Reinikainen piti vääränä. Ainakaan päätöstä ei olisi saanut tehdä äänestämällä. 1991 neuropatologi Simon LeVeyn julkaisemia tutkimustuloksia joiden mukaan aivojen hypotalamuksen erään hermotumakkeen koko on homoseksuaaleilla miehillä pienempi kuin heteroseksuaaleilla Reinikainen piti epäluotettavina eikä niiden pohjalta olisi saanut esittää ajatusta homoseksuaalisuuden geneettisestä alkuperästä. Erityisen raskauttavana tulosten kannalta hän piti sitä, että LeVey oli gay-aktivisti. Geneettisten perustelujen arveluttavuutta homoseksuaalisuuden hyväksyttäväksi tekevänä asiana Reinikainen korosti Asser Stenbäckin toteamuksella, että homoseksuaalisuuden esiintyminen identtisillä kaksosilla oli arvoton ilmiö ja joka tapauksessa tärkeämpiä tekijöitä olisivat opittu käyttäytyminen ja kulttuuri. Reinikainen ilmaisi Marjokorven tapaan huolensa Ruotsissa samaan aikaan käsittelyssä olleesta lakimuutoksesta ja epäili, että saisi kyseisen lain mukaan kahden vuoden vankeustuomion puheenvuorostaan.

Reinikainen vetosi perustuslaissa säädettyihin kirkon oikeuksiin määrittää itse oma oppinsa. Vaikka yleisessä lainsäädännössä oli päädytty kristinopin kannalta epäsuotuisiin päätöksiin, ei kirkon tarvitsisi mukautua tähän omissa päätöksissään. Kirkon tulisi tehdä päätökset tosiasioiden ja Jumalan sanan pohjalta.

Vaikuttaa siltä, että Reinikainen haluaa esiintyä ammattinsa mukaisesti lääketieteen asiantuntijana. Mielipiteidensä tueksi esittämänsä perustelut jäävät kuitenkin ohuiksi ja keskeneräisiksi eivätkä siksi vakuuta.

Reinikaisen puheenvuoron jälkeen yrittäjä Raili Naskali kiitti edeltäviä teologisia ja lääketieteellisiä puheenvuoroja. Hän esitti puheenvuorossaan, että maallistuminen ja moniarvoisuus olivat johtaneet luopumukseen ja Jumalan sanan syrjäyttämiseen kirkossa. Nuorison perhesidonnaisuus oli höllentynyt. Esimerkkinä näiden asioiden seurauksista Naskali mainitsi ”kristinuskon vastaisten parisuhteiden”⁵³ eli avosuhteiden hyväksymisen sekä kirkon suhtautumisen parisuhdelakiin:

Vapaita suhteita ei yleisesti enää pidetä moraalisesti arveluttavina. Luonnollinen häveliäisyys on hylätty ja monet ylistävät julkisuudessa esille tulleen alastomuuden luonnollisuutta. Sukupuolinen kanssakäyminen on saanut paikoin lähes seurustelumuodon aseman. Kanssakäymisen muodot saattavat olla luonnottomia, jopa sairaita. Tämä on yksi selvimpiä maallistumisen muotoja ajallamme. Näin menetellen on täysin hylätty kristinuskon eettisetkin arvot. Erityisen rajua täydellistä maallistumista on kansainvälinen terrorismi. Se ei piittaa uskonnollisista, eettisistä eikä moraalisista arvoista. Toinen vakava oire aikamme

⁵³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 69.

vaarallisista luopumuksen vieraantumisen ilmiöistä on erityisesti kirkon suhtautuminen parisuhdelakiin. Ne ovat oire vakavista vaurioista yhteiskunnan eri juurissa.⁵⁴

Naskali ilmaisi huolensa perhearvoista ja avioliiton tulevaisuudesta. Hän piti tärkeänä, että lapsille turvattaisiin mahdollisuus kasvaa ja saada huolenpitoa kiinteässä suhteessa eläviltä vanhemmiltaan, isältä ja äidiltä. Samaa sukupuolta olevien rekisteröityä parisuhdetta ei tulisi rinnastaa avioliittoon. Siinä olisi kysymys siitä miten yhteiskunta kohtelee valtavirrasta poikkeavia:

Onko parisuhteen siunaaminen lähimmäisenrakkautta edistävä asia?

Arvoisa puheenjohtaja. Tämä on minun mielipiteeni ja monen muun tamperelaisen hiippakunnan tavallisen seurakunnan mietteitä. Haluan tässä puolustaa ja laittaa oman persoonani likoon. Haluan seistä sanojeni takana. Minulle tämä ei ole vaikea ratkaisu mutta uskon, että se on vaikea ja ratkaiseva valintakysymys kirkolle ja vaikuttaa koko kansan tulevaisuuteen. Kun valtiovalta on tehnyt tosin niukalla äänen erolla valintansa eteen tulee juuri kuten edellä sanoin, alkää mukautuko maailman menoihin. Valitseeko Jumalan sanan ja tahdon toteuttamisen, vaiko ihmisten mielen mukaisen toiminnan. Mitä vi[r]kaa on kirkolla, joka luopuu tehtävästään julistaa sanaa niin kuin on kirjoitettu. Voiko ihminen asettua sanan ja samalla Jumalan yläpuolelle. Mitä siitä seuraa? Siinäpä kysymys.⁵⁵

Naskalin puheenvuorossa korostuu huoli hänelle tutun arvomaailman murtumisesta. Yhteiskunnan muuttuessa hän toivoo kirkon pitäytyvän aiemmissa käytännöissä suhteessaan perhearvoihin ja seksuaalivähemmistöihin. Mielenkiintoisella tavalla jää ilmaan Naskalin kysymys onko parisuhteen siunaaminen lähimmäisen rakkautta edistävä asia vai ei.

Pitkän uran juristina tehnyt Kari Lehtola toivoi, että esitys jätettäisiin käsittelyn jälkeen raukeamaan. Käsittelyssä tulisi ottaa huomioon sekä kirkon suhde maalliseen esivaltaa, että kirkon oma Raamattu-normisto. 1. Korinttolaiskirjeen 6 luvun jakeissa 9 ja 10 mainittu:

lause voisi olla iankaikkinen ohjenuora kristityille. Omassa maailmassamme kristinuskoon ja markkinatalouteen rakentavassa kolmannen vuosituhaten maailmassa on yhä ennakkoluuloja. On siis täysin ymmärrettävää, että vastaavia ennakkoluuloja oli varmasti myös alkukirkon ajan Lähi-idässä ja Kreikassa. Orjallinen takertuminen tällaisiin lauseisiin ei ole loputtomasti mahdollista.⁵⁶

Lehtola totesi ymmärtävänsä aloitteen tekijöitä ja parisuhdelakia vastaan eduskuntatalon portailla taistelleita polvirukoilijoita:

He saattoivat ruumiskirstuineen ylittää hyvän maun rajat, mutta yhtä kaikki asialla oli heidän henkilökohtaisen kilvoituksensa kannalta suuri merkitys. Tässä enemmän tai vähemmän tasapaksussa maailmassa pääsee enää harvoin taistelemaan veren maku suussa.⁵⁷

Lehtola kertoi esimerkin yhdestä viimeisistä oikeudenkäynneistä joissa tuomittiin 1971 rikoslaista poistetun pykälän perusteella. Tämä oli tapahtunut 1950-luvun alkupuolella ja

⁵⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 70.

⁵⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 70–71.

⁵⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 71.

⁵⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 71.

koskettanut kirkollisia piirejä. Sen jälkeen pykälä oli ollut vain muodollisesti voimassaoleva desuetudo-pykälä, koska tällaiset tuomiot olivat kansalaisten oikeustajun vastaisia. Partion ja seurakuntien poikatyössä toimi jo silloin useita miehiä joiden homoseksuaalisuus oli julkinen salaisuus.⁵⁸

Luterilaisuuteen kuuluva esivallan kunnioittaminen toi tämän asian käsittelyyn oman sävynsä. Parisuhdelain säätämisen yhteydessä kirkkoa ei kuitenkaan ollut pakotettu mihinkään. Kuuliaisuus esivallalle ei edellyttäisi tässä tilanteessa toimenpiteitä mihinkään tiettyyn suuntaan. Maalliset päätökset perustuivat tieteellisille tosiasioille. Niiden mukaan homoseksuaalisuus ei ollut ihmisen itsensä valitsema asia. Jo kauan sitten oli luovuttu käsityksestä, että homoseksuaalisuus olisi rikos tai sairaus:

En aio käyttää enää puheenvuoroa parisuhteen siunaamista koskevasta aloitteesta. Allekirjoitin sen. Käsi ei vapissut. Ajattelin, jos kerran tavaratalo, miksi ei ihmistä. Meidän Lutheruksen lasten on valmistauduttava elämässämme mahdollisista ennakkoluuloista huolimatta kohtaamaan homoseksuaaliset sisaremmi ja veljemme tasavertaisina lähimmäisinä. Onhan lähimmäisen rakkaus yksi uskomme kulmakivistä.⁵⁹

Lehtolan omat nuoruuden kokemukset nuorisotyötä tehneistä homoseksuaaleiksi tiedetyistä henkilöistä olivat olleet myönteisiä. Tämä seikka yhdessä juristin oikeudenmukaisuuskäsityksen kanssa johtivat hänet allekirjoittamaan aloitteen 4/2002 ja vastustamaan aloitetta 3/2002.

Lounastauon jälkeen Piispa Wille Riekkinen aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että hän ei yritä lobata mitään eikä häntä myöskään ole painostettu, vaan hän yrittäisi vain sanoa, mitä ajattelee tästä tärkeästä asiasta.⁶⁰ Hän kertoi, että oli saanut runsaasti koskettavaa postia äideiltä⁶¹. Postia oli tullut myös itsensä heteroseksuaalisiksi tunnustavilta miehiltä:

Heidän viestinsä on ollut erilainen ja melko synkkää luettavaa. Tuomitsevia, yksioikoisia, herjaavia, uhkailevia ja pahimmillaan niissä nähdäkseni syyllystyään kiihotukseen vähemmistökansalaisia vastaan. Äetsän traktaattipainon arveluttavia tuotteita on minulla pinokaupalla. Mielestäni kenenkään vastuullisesti asioita miettivän ihmisen moraalilla ei saisi sallia jonkin ihmisryhmän, vaikkapa homojen, tietoista mollaamista ja moraalittomaksi leimaamista omien vaikkapa kirkkopoliittisten tavoitteiden edistämiseksi.⁶²

Äitien kirjeissä puolestaan oli korostunut syvä välittäminen homoseksuaaleista lapsista. Vaikka asian tultua ilmi oli usein ollut välirikonkin aiheuttaneita vihan ja tuomitsemisen hetkiä:

⁵⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 72.

⁵⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 73.

⁶⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 73.

⁶¹ Kirkolliskokouksen kevätistunto-ajaksi ajoittuu äitienpäivän jälkeiselle viikolle.

⁶² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 74.

”Jatkuvasti muistan rukouksissa kaikkia lapsiani, mutta tämä seksuaalisesti poikkeava lapsi on erityisen kallis, se minulle suotakoon anteeksi.”⁶³ Tätä ihmisistä piittaamista toivoisin löytyvän kirkostakin. Tai edes sen huomaamista, että kirkko ei voi olankohautuksella sivuuttaa niitä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, ihmisarvon ja tasa-arvoisuuden näkökohtia, joihin arkkipiispakin eilen avauspuheessaan hienosti viittasi.⁶⁴

Riekkinen toivoi, että käsiteltävästä asiasta puhuttaisi asiapitoisesti vaikka se herättäisikin voimakkaita tunteita. Asian eri puolia pitäisi valottaa ja yhteistä, ihmistä kunnioittavaa, tahtotilaa tulisi etsiä. Pyhän Hengen avulla tulisi tulkita Raamatun lakiaineistoa varsinkin silloin kun ” sanotaan, että on elettävä niin kuin on kirjoitettu”.⁶⁵ Vanhan testamentin teksteistä juutalaiset rabbit olivat aikoinaan löytäneet 613 selkeää käskyä ja kieltoa. Näistä määräyksistä useat olivat osoittautuneet jo silloin kulttuuri- ja aikasidonnaisiksi. Siksi dekalogiin oli kiteytetty olennaisin käsitys Jumalan tahdosta. Katekismukseen päätyntä muotoilu kymmenestä käskystä oli jo sekin muuttunut Mooseksen kirjoissa esitetystä versiosta. Jeesus oli tiivistänyt lain ja profeetat vieläkin tiiviimpään muotoon: rakkauden kolmoiskäskyyn⁶⁶ ja kultaiseen sääntöön. Uuden liiton etiikan tulisi perustua tähän Jeesuksen esimerkkiin ja Pyhän Hengen johdatukseen. Vaikka laista ei katoaisi pieninkään piirto, meidän olisi muistettava, että Kristus on lain loppu. Jeesuskin on sanonut useita kertoja ”teille on opetettu – mutta minä sanon teille”.⁶⁷

Vanhassa testamentissa homous oli yhdistetty holtittomaan seksuaaliseen käyttäytymiseen ja epäjumalan palvelemiseen. Siihen aikaa ei kuitenkaan ollut tietämystä homoseksuaalisen taipumuksen synnystä ja ilmiötä käytettiin propagandistisena pelotteena. Nykyisen tietämyksen mukaan homoseksuaalisuus ei olisi itse valittua. Sitä ei myöskään ole nähty epäjumalanpalveluksena, ainakaan silloin kun se on koskenut kirkkomme kastettuja jäseniä, luottamushenkilöitä ja työntekijöitä.⁶⁸

Riekkinen totesi, että ”kirkko suosittelee ja korostaa seksuaalisen yhteiselämän muotona perinteistä naisen ja miehen välistä avioliittoa”⁶⁹. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan ole eläneet tällaisessa suhteessa: kaikki eivät ole menneet naimisiin ja jotkut liitot ovat päättyneet eroon. Kaikilla ihmisillä on ollut kuitenkin tunteita ja seksuaalisia tarpeita joita he myös ovat tyydyttäneet siihen lupaa kysymättä. Myös sinkkuina pysyttelevien ihmisten työpanos kirkon

⁶³ Riekkinen siteeraa erästä saamaansa kirjettä.

⁶⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 74.

⁶⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 74.

⁶⁶ Riekkinen käyttää termiä ”rakkauden kolmoiskäsky” vaikka yleisemmin käytetään ”rakkauden kaksoiskäsky”.

⁶⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 75.

⁶⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 75.

⁶⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 76.

jäsenenä, luottamushenkilöinä ja työntekijöinä on ollut tarpeen Kristuksen ruumiin rakentamisessa. Eikö sama koskisi myös homoseksuaaleja? Oikeuden osallistua pitäisi olla itsestään selvyys kasteen perusteella. Kirkon jäseniä on yhdistänyt usko ja se on kirjattu myös kirkkolain 1 § keskeisyytensä vuoksi.⁷⁰

Raamatun käyttämisestä yksityiskohtaisena lakikirjana modernissa elämässä Riekkinen ei pitänyt mahdollisena vaikka sitä on vaadittu usein. Esimerkkinä hän mainitsi 3. Mooseksen kirjan kohdan⁷¹, jossa vaaditaan tuomitsemaan rangaistukseksi rikoksesta sama vamma joka rikoksesta on aiheutunut. Tällaista ei kukaan kristitty pitäisi nykyisin hyväksyttävänä.⁷² Olosuhteet ovat muuttuneet Raamatun kirjoittamisen ajoista. Elävä usko kolmiyhteiseen Jumalaan on säilyttänyt elinkelpoisuutensa maailmankuvien vaihtuessa. Tämä usko on ollut ”tehokkaimmillaan myös uskon imperatiivien eli etiikan suhteen”⁷³ silloin, kun Kristusta on julistettu kaikille ihmisille heidän seksuaalisista taipumuksistaan riippumatta.⁷⁴

Kirkolliskokousedustajille edellisenä iltana lähetetyn henkilökohtaisen kirjeen linjaa Riekkinen piti kovana. Kirjeen kirjoittajan mielestä homoseksuaalisuus oli kuolemaan johtava synti. Riekkinen huomautti, että Paavali luettelee Roomalaiskirjeen alussa muitakin kuolemaan johtavia syntejä⁷⁵ kuin homoseksuaalisuuden. Hän ihmetteli miksi luettelon muista synneistä on vaiettu: siksikö ette ne tulevat liian lähelle ja on ollut pakko yrittää todistella, että on olemassa meitä huonompiakin ihmisiä?⁷⁶ Paavalin tarkoituksena lienee ollut osoittaa, että jokainen ihminen on Jumalan edessä syyllinen. Jokainen tarvitsee Jumalan eheyttävää armoa, Kristusta, ja tätä kirkon olisi tarjottava jokaisen ihmisen elämään. Ei tulisi odottaa, että ihminen muuttuu ensin vaan antaa Kristuksen aloittaa työnsä. Kristuksen omaksi kastetulta ei tulisi yrittää viedä oikeutta olla sitä ominaisuuksistaan riippumatta:

Tällöin voimme hyväksyä tai ainakin sietää kirkon työntekijöilläkin molemminpuoliseen kunnioitukseen perustuvaa parisuhdetta, vaikka niin kuin sanoin, suosittelemme pääosin ja tarkoituksella miehen ja naisen välistä avioliittoa. Tärkeintä on, että oltaisiin liikkeellä vastuullisina aikuisina kuten täällä aiemmin tänään on jo korostettu. Liian yksisilmäiset enemmistöratkaisut vievät meidät näissä asioissa enemmän tai myöhemmin moraaliseen ristiriitaan.⁷⁷

⁷⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 76.

⁷¹ 3. Moos. 24:17-23.

⁷² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 76.

⁷³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 76.

⁷⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 76.

⁷⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 77.

⁷⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 77.

⁷⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 77.

Psalmilainauksen⁷⁸ kautta Riekkinen siirtyi lopettaman puheenvuoroaan. Hän päätyi pitämään käsittelyssä ollutta aloitetta 3/2002 turhana ja myöhemmin istunnossa käsittelyyn tulossa ollutta aloitetta 4/2002 lupaavana. Olisi annettava tunnustusta ihmisten väliselle rakkaudelle ja sitoutumiselle. Tässä laadittavaksi esitetty siunauskaava toimisi hyvänä välineenä. Se, samaan aikaan kun säilyttäisi eron avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen välillä, osoittaisi, että jokainen ihminen on Jumalan edessä yhtä arvokas.

Riekkisen puheenvuoron sisältää ilmeisen sisäisen ristiriitaisuuden; avioliitto ja rekisteröity parisuhde on pidettävä erillisinä asioina mutta tämän tulisi viestiä, että jokainen ihminen on yhtä arvokas. Riekkinen näyttää sijoittavan parisuhdekysymyksen muuttumattoman opin sijaan muuttuvan etiikan kysymyksiin ja poikkeaa tässä aiemmista puhujista.

Edustaja Maaria Perälä aloitti puheenvuoronsa viittaamalla filosofian tohtori Leena Vilkan ekoanarkismiin ja samaisti parisuhdelain säätämistä vastustaneet mielenosoittajat kettutyttöihin.⁷⁹ Hän piti kirkon parisuhdelaista antamaa lausuntoa hyvänä vaikka ei ollut lukenut sitä kokonaan. Hän olisi kuitenkin toivonut, että lain säätämisen yhteydessä olisi ratkaistu kaikkien samaa taloutta asuvien tilanne eikä säädetty pelkästään lesbolakia⁸⁰.

Tajunnanvirtamaisessa puheenvuorossaan Perälä päätyi parisuhdekeskusteluihin tymppiintymisen kautta pitämään säädettyä lakia hyvänä. Hän pitää sitoutumista uskollisuuteen hyvänä ja Lutheriin viitaten selibaattivaatimusta huonona. Perälän kanta käsittelyssä olevaan esitykseen ei selviä suoraan puheenvuorosta. Perälä on ammatiltaan maitotilan emäntä.

Edustaja Eero Junkkaala käsitteli puheenvuorossaan sekä nyt käsittelyssä ollutta aloitetta 3/2002, että myöhemmin käsittelyyn tulossa ollutta aloitetta 4/2002. Hän halusi pitää pitkän puheenvuoron kirkolliskokouksen täysistunnossa eikä perustevaliokunnassa saadakseen varmuudella äänensä kuuluviin. Hän piti piispa Huovisen tavoin parisuhdelain seurauksia kirkossa niin vähäpätöisenä asiana, että se ei ansaitsisi siihen kohdistettua suurta huomiota⁸¹. Toisaalta hän piti kysymystä tärkeänä neljästä syystä:

Ensinnäkin siinä on kysymys rakkaudesta, tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta ja vähemmistön oikeuksista ja kaikki nämä ovat kirkon kannalta hyvin olennaisia arvoja. Toiseksi se on tärkeä siksi, että siinä on kysymys ihmisarvosta, luomisen teologiasta ja kirkon seksuaali- ja avioliittoetiikasta. Kolmanneksi se on tärkeä siksi, että siinä on kysymys kirkon oikeudesta määritellä työntekijöihinsä kohdistuvia edellytyksiä. Ja neljänneksi se on tärkeä siksi, että siinä on kysymys Raamatun tulkinnasta ja siitä, mikä asema Raamatulla on kirkon päätöksenteossa.⁸²

⁷⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 77-78.

⁷⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 78-79.

⁸⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 79.

⁸¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 81.

⁸² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 81.

Junkkaala toivoi eri osapuolten kuulemista ja asiallista keskustelua. Keskustelun pohjaksi hän ehdotti kirkkohallituksen lausuntoa eduskunnalle ja kertasi lausunnon pääkohtia. Lausunnossa kirkkohallitus oli ilmaissut, että se ei kannata eduskunnan käsittelyssä ollutta lakiesitystä. Lausunnon kielteisen kannan perusteina oli käytetty luonnonoikeudellisia perusteita Raamatun sijaan. Siitä, että kirkko on puolustanut vähemmistöjen oikeuksia, ei seuraisi, että ”kaikille vähemmistöille tulisi antaa virallinen ja legitiimi asema enemmistön rinnalla”⁸³. Myöskään oikeudenmukaisuus ei tarkoittaisi sitä, että kaikille tulisi antaa samat oikeudet ja on ongelmallista, että valtio tukisi erityistoimin yhtä vähemmistöryhmää sillä tällaisia ryhmiä voisi olla muitakin kuten moniavioiset.

Junkkaala perusteli tällä kirkkohallituksen 1999 antamalla lausunnolla näkemystään, että käsittelyssä oleva aloitte olisi kirkon kannan mukainen. Hän mainitsi myös muutamien piispojen julkisesti kertoneen, että eivät pidä suotavana, että papit eläisivät rekisteröidyssä parisuhteessa. Junkkaala ei kuitenkaan maininnut nimeltä näitä piispoja eikä siteerannut heidän lausuntojaan.⁸⁴ Rakkautta Junkkaala piti liian kevyenä perusteena liittojen siunaamiselle, samoin piispa Riekkisen mainitsemaa tarvetta. Sen sijaan siteeraamaansa kirkkohallituksen lausuntoa hän piti hyvänä lähtökohtana keskustelulle.⁸⁵ Puheenvuoronsa lopuksi Junkkaala kertasi raamatunkohtia joiden perusteella homoseksuaalisuutta on pidetty syntinä. Hän piti niitä valideina. Sen sijaan Kolmannen Mooseksen kirja tappamiskäskyjä hän ei pitänyt relevantteina.⁸⁶

Junkkaalan käsityksen mukaan rakkaus on pelkkä tunne. Tätä näkemystään ja sen suhdetta luterilaiseen opetukseen rakkaudesta Junkkaala ei mitenkään perustele. Samoin jää perustelematta kuinka valikoituvat ne Raamatun kohdat joita tulee noudattaa kirjaimellisesti ja joita ei enää nykypäivänä ole tarpeen noudattaa. Junkkaala on Suomen teologisen instituutin (STI) pääsihteeri. STI on Raamatun kirjaimellista tulkintaa suosivien herätysliikkeiden vuonna 1987 perustama yksityinen opetus- ja tutkimuslaitos.

Edustaja Helli Karvinen sanoi heti puheenvuoronsa aluksi kannattavansa käsittelyssä ollutta aloitetta. Hänen mielestään kirkko on jo erittäin joustava työntekijöidensä ja viranhaltijoidensa suhteen. Hän myös mainitsi hyväksyvänsä ihmisten erilaisuuden. Kirkkojärjestykseen viitaten hän kuitenkin edellytti kirkon virkaan vihittyjen noudattavan

⁸³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 81.

⁸⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 81-82.

⁸⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 82.

⁸⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 83.

kirkon lakia ja järjestystä sekä kirkon tunnustusta.⁸⁷ Tätä hän myös piti perusteena koko käsittelyssä olevalle esitykselle ja sen hyväksymiselle. Perustuslain takaamaa itsemääräämisoikeutta oppia ja siitä seuraavia käytäntöjä koskevissa asioissa hän piti perusteena näkemykselleen, että tässä yhteydessä ei ole tarpeen huomioida ihmisoikeus- tai tasa-arvokysymyksiä, aivan samoin kuin niitä ei olla huomioitu ortodoksisessa tai katolisessa kirkossa virkakysymyksissä. Kirkkohallituksen lausuntoon vuodelta 1999 viitaten Karvinen totesi, että lakia samaa sukupuolta olevien rekisteröidystä parisuhteesta ei olisi pitänyt ollenkaan säätää. Avioliiton rinnalle ei olisi saanut luoda siihen rinnastuvaa instituutiota. Yhteistalouksia koskevat epäkohdat olisi pitänyt poistaa kaikki kansalaiset samanarvoiseen asemaan saattavalla lainsäädännöllä, joka olisi pitänyt avioliiton ja perheen yhteiskunnallisesti erityisasemassa.⁸⁸ Karvinen piti tarpeellisena, että kirkolliskokous selvittäisi ennen käsittelyssä olevan esityksen hyväksymistä edellyttäisikö se kirkkolain tai kirkkojärjestyksen muuttamista ja siksi piti hyvänä ehdotusta, että perustevaliokunta tutkii aloitteen ennen täysistunnon lopullista kannanottoa.⁸⁹

Karvisen puheenvuorosta jäi epäselväksi miksi hän piti tarpeellisena mainita hyväksyvänsä ihmisten erilaisuuden kun hän kuitenkin läpi puheenvuoronsa sekä laajemminkin luottamustehtävissään korosti syrjivien käytäntöjen tärkeyttä. Epäselväksi jäi myös tulisiko virkakiellon koskea ainoastaan vihkimyksen virkaansa saaneita vaiko kaikkia kirkon työntekijöitä. Seurakuntaneuvos Karvinen on pitkän linja luottamushenkilö. Hän oli kirkkohallituksen jäsenenä laatimassa mainitsemaansa vuoden 1999 lausuntoa jossa esitettiin, että lakia samaa sukupuolta olevien rekisteröidystä parisuhteesta ei ollenkaan säädetä.

Edustaja Aarne Kauranen kehui asiasta ja sen liepeiltä jo käytettyjä puheenvuoroja osin tieteelliseksi. Hän puolusti median käymää keskustelua:

Koska tämä viimeksi mainittu asia myös koskee omaa ammattikuntaani on rehellisesti todettava, että jos kuva on huono, vika ei välttämättä ole peilissä. Siis, jos kuva on todella huono, vika ei välttämättä ole peilissä. Tämä on aina syytä muistaa ja tätä kuvaa myöskin minun mielestäni on kirkon piirissä kyllä selvästi nyt kirkastettava.⁹⁰

Kauranen piti käsittelyssä olevaa esitystä perustuslain syrjintäkiellon ja lain takaaman tasa-arvon vastaisena. Hän kertoi pyrkivänsä tosiasiallisen tasa-arvon edistämiseen myös kirkon piirissä. Kauranen siteerasi päätoimittaja Jaakko Eleniuksen näkemystä kirkon piirissä koetusta homokammosta. Tämä asennetason lähtökohta estää järkevän ja kiihottoman

⁸⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 83.

⁸⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 83.

⁸⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 83-84.

⁹⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 85.

keskustelun koko aihepiiriin ympärillä. Olisi tärkeää tutustua henkilötasolla homoseksuaaleihin ja käsillä olevaan problematiikkaan. Homoseksuaaleihin kohdistuvan raa'an syrjinnän ja paheksunnan suhteen Kauranen jätti ilmaan kysymyksen: onko tämä kirkon opin mukaista? Kirkon tutkimuskeskuksen tuoreen kyselyn mukaan papeista nuoret, naiset ja pääkaupunkiseudulla asuvat suhtautuivat myönteisimmin parisuhteiden rekisteröintiin ja rekisteröityjen parisuhteiden siunaamiseen. Kokonaisuutena olisi vielä matkaa tasa-arvoon.⁹¹ Puheenvuoronsa lopuksi Kauranen ihmetteli kuinka aloitteen tekijät olivat aikoneet huolehtia seurakuntien työntekijöiden taustojen selvittämisestä. Siltäkin osin aloite olisi mahdoton hyväksyä. Myös kirkon työntekijöille kuuluisivat samat perusoikeudet kuin kaikille muillekin ihmisille yhteiskunnassa.⁹²

Pitkän uran radiotoimittajana tehneelle Kauraselle käsittelyssä olevan aloitteen vastustaminen näyttäytyi osana tosiasiallista, ei pelkkien puheiden tasolle jäävää, työtä tasa-arvoisen ja kaikkia ihmisiä seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta yhdenvertaisesti kohtelevan kirkon rakentamiseksi. Erityisen tärkeä on Kaurasen esiin nostama ajatus jonka mukaan asiallista keskustelua seksuaalivähemmistöjen asemasta kirkossa ei synny avoimen homovihan takia.

Edustaja Eero Nieminen piti käsittelyssä olevaa esitystä tärkeänä kirkon uskottavuuden kannalta. Kirkon tulisi välttää antamasta periksi maallistuneelle yhteiskuntamielipiteelle ja pysyä Jumalan sanan perustalla. Lutheriin ja Paavaliin viitaten hän piti oikeana kristillisenä rakkautena homoseksuaaleja kohtaan homoseksuaalisuuden tuomitsemista syntinä. Kirkon tulisi pysyä Raamatun sanan mukaisella tiellä ja torjua homoseksuaalisuus. Hän toivoi käsittelyssä olevalle aloitteelle menestystä.⁹³

Ammatiltaan Nieminen on toimitusjohtaja. Hän ei tarkemmin erittele Raamattu- ja Luther-osaamisensa alkuperää.

Edustaja Hannu Kippo aloitti puheenvuoronsa ilmaisemalla pahastumisensa aiemmissa puheenvuoroissa esitetyistä homokammoisuuden ja rakkaudettomuuden luokitteluista joiden hän koki koskevan itseään. Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen perusteella, joissa sitoudutaan Raamatun sanaan ja tunnustuskirjoihin, hän piti sekä käsittelyssä olevaa aloitetta, että myöhemmin käsittelyyn tulevaa aloitetta rekisteröityneiden pariskuntien siunaamisesta ensisijaisesti raamattukysymyksenä. Ihmisen omaatuntoa Kippo piti langenneena ja siksi se ei

⁹¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 85.

⁹² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 86.

⁹³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 86.

voi olla mittari jonka perusteella kristitty toimii; omantunnon tulisi olla sidottu Jumalan sanaan ja siitä nousevaan oikeaan oppiin. Oikean opin kautta nousee oikea usko ja ilman sitä ei päästä taivaaseen.⁹⁴

Lutherin maallisen ja hengellisen vallan jaotteluun viitaten Kippo edellytti kirkon säättävän omat lakinsa Raamatun pohjalta irrallisena valtiovallan päättämästä opista. Messun ja jumalanpalveluksen kaavoissa vastauksena lukukappaleisiin oleva lause ”Tämä on Jumalan sana.” lause jää hyödyttömäksi jos ääneen tunnustettu asia ei muutu teoiksi. Kippo toisteli monipolvisesti Raamatun sanassa pysymisen tärkeyttä. Homoseksuaaleille osoitettua homoseksuaalisuuden määrittelemistä synniksi hän piti rakkaudenosoituksena.⁹⁵ Kannanottoja jossa on vedottu oikeuskansleriin ja ministereihin ja sanottu, että käsittelyssä oleva aloite ei ole linjassa Suomen lakien kanssa Kippo piti suoraan verrannollisina jo kaatuneiden Neuvostoliiton ja Natsi-Saksan toimiin.⁹⁶ Käsiteltävät aloitteet tulisi käsitellä opillisina kysymyksinä, ei juridisinä. Puheenvuoronsa lopuksi Kippo ilmoitti, että häneltä on viimeinen paperi hukassa.

Kippo on käsittelyssä olevan aloitteen allekirjoittaja. Hän on Sleyn palveluksessa ja ammatillisesta taustaltaan toimittaja. Kippo rajasi Luther-viittauksensa koskemaan vain vallan jaottelua maalliseen ja hengelliseen. Koska hän käytti rakkaus-termiä puheenvuorossaan, olisi ollut mielenkiintoista nähdä kuinka hän yhteensovittaa näkemyksensä laista ja rakkaudesta Lutherin käsitykseen rakkauden evankeliumin progressiivisuudesta.

Piispa Jorma Laulaja ei kannattanut käsiteltävän aloitteen kohtaa jossa esitettiin pykälää kirkkojärjestykseen. Hänen näkemyksensä mukaan yksittäisten konkreettisten ehtojen luetteleminen kirkkolaissa tai järjestyksessä olisi raskasta ja epäkäytännöllistä. Myöskään tämän sisältöisten pykälien hyväksytyksi tuleminen eduskuntakäsittelyssä ei olisi todennäköistä. Laulaja pitää selvänä, että seurakunnat voivat jo voimassa olevassa tilanteessa valita työntekijät omien ehtojensa mukaan ja edellyttää, että työntekijät edustavat opetuksessaan ja julistuksessaan kirkon linjaamaa perhe- ja seksuaalikäsitystä.⁹⁷ Perustuslain takaamasta yhdenvertaisuusperiaatteesta voisi Laulajan näkemyksen mukaan poiketa perustellusta syystä, uskonnonvapauden perusteella tai omantunnonvapauden vedoten vaikka tilanne aiheuttaisi jännitteitä. Hänen mukaansa myös oikeusoppineet ovat olleet tällä

⁹⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 86-87.

⁹⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 86-87.

⁹⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 88.

⁹⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 89.

kannalla.⁹⁸ Laulaja toivoi perustevaliokunnalta erityisen laajaa paneutumista ja selkeitä perusteluja. Valiokunnan pitäisi arvioida laajemmalla tasolla missä muodossa olisi säädettävä kirkon työntekijöitä velvoittavat uskosta ja opista nousevat säännökset.⁹⁹

Piispa Laulajan näkemykset ovat osittain sisäisesti ristiriitaisia. Hänen mukaansa kirkolla on jo lain mahdollistamana oikeus poiketa perustuslain takaamasta yhdenvertaisuuden suojasta työntekijöidensä suhteen. Toisaalta hän pitää selvänä, että eduskunta ei hyväksyisi yhdenvertaisuutta rajoittavaa lakia.

Kello 14.00 puhetta johtanut ensimmäinen varapuheenjohtaja Kyllikki Tiensuu keskeytti istunnon kahvitauon ajaksi. Istunto jatkui kello 15.00.

Edustaja Göran Stenlund piti puheenvuoronsa pääosin ruotsiksi. Stenlund piti tärkeänä, että kirkko säilyttäisi itsemääräämisoikeutensa. Hän viittasi useisiin Raamatunkohtiin sekä Chrys C. Caragounisin lyhyeen teokseen¹⁰⁰ jossa esitetään, että homoseksuaalisuus siinä muodossa kuin se nykyään ymmärretään tunnettiin jo Uuden Testamentin kirjoittamisen aikaan. Tämän perusteella Stenlund piti osoitettuna, että UT:ssa pidettiin nimenomaan nykyaikana ymmärtämäämme homoseksuaalisuutta syntinä. Kirkolla tulisi olla työnantajana toimiessaan oikeus vaatia tiukempien kriteerien noudattamista kuin yhteiskunnassa ylipäätään. Kirkon normien tulisi nousta Raamatusta. Kirkossa on paikka myös homoseksuaaleille, mutta vain jos he eivät toteuta suuntautumistaan. Stenlund viittasi myös myöhemmin käsittelyyn tulevaan aloitteeseen toteamalla, että siunausta eivät voi ihmiset ottaa tai antaa; se tulee Jumalalta ja vain seurauksena Jumalan tahdon noudattamisesta.¹⁰¹

Stenlund on käsittelyssä olevan aloitteen allekirjoittaja. Mielenkiintoista on, että hän viittasi Suomessa tuntemattomaan kirjoittajan Chrys C. Caragounisin teokseen näkemystensä tueksi. Stenlund piti puheenvuoronsa pääosin ruotsiksi. Hän on ruotsinkielisen lähetysjärjestö SLEF toiminnanjohtaja. SLEF on opillisesti lähellä SLEY:ta.

Piispa Ilkka Kantola aloitti puheenvuoronsa puolustautumalla syytöksiksi kokemiaan julkisessa keskustelussa esitettyjä havaintoja vastaan. Hän kielsi jyrkästi olevansa homofobinen. Perusteluna tälle hän kertoi parhaimpiin ystäviinsä kuuluvan homoseksuaaleja, ja että hän on jopa jakanut asunnon samaa sukupuolta olevan homoseksuaalin henkilön kanssa. Hänen luonaan on myös käynyt sielunhoidollisissa keskusteluissa homoseksuaaleja.

⁹⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 89–90.

⁹⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 90.

¹⁰⁰ Mainitusta teoksesta on saatavilla vain uudistettu ja englanniksi käännetty versio vuodelta 2011 https://chrys-caragounis.com/My_New_WEBSITE/PDF_Folders/Research.New/Popular-Scientific.New/Homoeroticism.pdf, ei Stenlundin käytössä ollut ruotsinkielistä teosta.

¹⁰¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 90–92.

Kantola toisti useampaan kertaan, että hänellä ei ole mitään syytä pelätä homoseksuaaleja.¹⁰² Myös selkeän irtisanoutumisen polvirukoilijoista toivominen aiheutti harmistusta Kantolassa. Hänen mukaansa olisi paljon asioita joista pitäisi sanoutua irti jos siihen lähtisi. Sen sijaan hän mainitsi joissain kirjoituksissaan viitanneensa siihen, että syyllistämme usein helluntailaisia polvirukoilun kaltaisista ääriilikkeistä vaikka muutamat helluntailaisten johtohahmot ovat suhtautuneet kirjoituksissaan kriittisesti polvirukoilun kaltaiseen rukouksen muuttamiseen mielenosoitukseksi. Hänen mukaansa näitä kriittisiä kommentteja on ollut hyvä kuunnella myös oman kirkon puolelta.¹⁰³ Rohkeudenpuutteena arvosteltu vaikeneminen on Kantolan mielestä ollut kirkon yhteyden suojelua ja hän aikoo jatkossakin olla virassa hosumatta ettei hänelle niin rakkaan kirkon ykseys vaarannu.¹⁰⁴

Kantola kävi läpi käsiteltävän aloitteen sisältämää päättelyketjua.

Tämä tarkasti kirjoitettu edustaja-aloite 3/2002 näyttää sisältävän seuraavan päätelmän. Nyt olen tietysti lukenut vähän rivien välejäkin enkä vain rivejä. Ensimmäinen väite, siis premissi: Raamattu on kristillisen uskon ja elämän ylin ohje. Toinen väite: Raamatun mukaan homoseksuaalisuuden harjoittaminen on syntiä. Kolmas väite: Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröiminen on merkki homoseksuaalisuuden tietoisesta, tahallista ja pysyvää harjoittamisesta. Johtopäätös: Kirkon viranhaltijaksi ja työntekijäksi ei ole kelpollinen sellainen henkilö, joka tietoisesti, tahallaan ja pysyvästi harjoittaa syntiä.¹⁰⁵

Kantolan mukaan kirkolliskokouksen tulisi arvioida erikseen kaikkia kolmea kohtaa voidakseen päätellä onko niiden perusteella tehty johtopäätös pätevä. Itse hän sanoi keskittyvänsä puheenvuorossaan vain ensimmäiseen kohtaan eli Raamatun ohjeellisuuteen. Hän mainitsi pyrkivänsä esittämään enemmän kysymyksiä kuin väitteitä. Yksittäisten raamatunkohtien lisäksi olisi syytä arvioida Raamatun eettistä opetusta kokonaisuudessaan. Lisäksi tulisi selvittää Raamatun tekstien syntyajallinen suhde toisiinsa ja arvioida sitä kautta mikä on alkuperäisempää opetusta, luomiskertomus myös eroottisen rakkauden sisältämänä vai homoseksuaalisuuteen kielteisesti suhtautuvat tekstit. Jos homoseksuaalisuus näyttäytyy osana Jumalan luomaa eroottisenkin rakkauden sisältävää maailmaa on vaikeaa nähdä syytä kieltää parisuhteensa rekisteröineitä toimimasta kirkon viroissa.¹⁰⁶ Kantola toivoi, että tuleva pitkäkestoinen korkean profiilin keskustelu käytäisiin avoimin mielin ja muistaen, että se koskettaa oikeita ihmisiä. Hän toivoi myös, että kirkolliskokous tulevaisuudessa välttyisi äänestykseltä jossa päätetään onko homoseksuaalisuus synti. Erillissäännöstä

¹⁰² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 92.

¹⁰³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 92–93.

¹⁰⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 93.

¹⁰⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 93.

¹⁰⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 94–95.

kirkkojärjestykseen hän ei kannattaisi, koska jo nyt seurakunnat voivat valita työntekijänsä parhaaksi katsomillaan moraalisisilla kriteereillä. Säädos rajoittaisi myös tarpeettomasti seurakuntien itsemääräämisoikeutta.¹⁰⁷

Kantola asettautuu kaiken kaikkiaan puolustusasemiin ja välttelee hanakasti vastuunottamista. Sinällään tämä ei erityisen paljon poikkea piispojen yleisestä linjasta. Kantolan monisanainen selostus hänen läheisistä suhteistaan homoseksuaaleihin olisi näyttäytynyt myönteisemmässä valossa jos hän ei olisi päätenyt kannattamaan näkemystä jonka mukaan kirkolla on jo olemassa oikeus syrjiä homoseksuaaleja työntekijöitä ja siksi erillisen pykälän säätämistä asiasta ei tarvita.

Piispa Juha Pihkala piti mahdottomana erottaa täysin toisistaan käsittelyssä olevan aloitteen ja aloitteen 4/2002 käsittelyä. Aloitteiden sisällöllinen vastakohtaisuus johtaisi tavallaan siihen, että ne kumoaisivat toisensa ja juuri siitä syystä niitä on hyvä käsitellä yhdessä. Käsittelyssä olevan aloitteen ongelmana hän piti sitä, että se muodostaisi seksuaaliseen suuntautumiseen sidotun pykälä lainsäädäntöön, ja tätä kirkko oli halunnut välttää vastustaessaan parisuhdelain säätämistä. Lisäksi pykälä olisi tarpeeton, koska jo olemassa olevien säädösten perusteella kirkko voi valita työntekijänsä oman itseymmärryksensä mukaisesti.¹⁰⁸

Pihkalan oman käsityksen mukaan homoseksuaalisuus on opin kysymys mutta hän toivoi kattavaa selvitystä siitä missä määrin homoseksuaalisuuteen liittyy opin lisäksi etiikan kysymyksiä. Olennaisena hän piti kuitenkin muistaa, että homoseksuaalisuus ei ole etiikan ja rakkauden kysymys. Pihkala ei pitänyt vakuuttavina perusteluja joiden mukaan Raamatun ajan homoseksuaalisuutena käsitellyt teot ovat muuta kuin nykyinen käsitys homoseksuaalisuudesta. Lisäksi, vaikka Raamatun ajan sanktioista on luovuttu, on homoseksuaalisuus edelleen Raamatun mukaan väärin. Pihkala toivoi kuitenkin vielä perusteellista selvitystä Raamattuargumenteista.¹⁰⁹

Luonnonnoikeudellisten perustelujen ongelma oli Pihkalan mukaan siinä, että eri tahot ymmärsivät luonnonnoikeuden eri tavoilla. Kristillinen käsitys luonnonnoikeudesta lähtee luomisuskosta. Silloin asioilla on merkityksiä, tarkoituksia ja päämääriä jo lähtökohtaisesti olemassaolonsa takia. Sosiologisessa tai biologisessa luonnonnoikeudessa asiat saavat merkityksensä vasta evoluutioprosessissa tai kulttuurisidonnaisesti. Kirkon olisi tarkennettava

¹⁰⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 95–96.

¹⁰⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 96.

¹⁰⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 96–97.

argumentaatiotaan eettisissä kysymyksissä sekaannusten välttämiseksi. Jälleen Pihkala toivoi perusteellista selvitystä.¹¹⁰ Pihkala toivoi myös selvitystä pastoraalisen kohtaamisen ja kirkon pyhien toimitusten suhteesta. Rekisteröityä parisuhdetta varten ei tulisi laatia siunauskaavaa, koska se vain lisäisi ristiriitoja. Kirkon työntekijöille asetettavat eettiset normit toteutuisivat parhaiten vapaaehtoisesti pastoraalisen kohtaamisen kautta. Silti hän piti hyvänä, että laadittaisiin yhteiset pelisäännöt vaikeiden, moniulotteisten ja kipeiden asioiden kokonaisuutta varten.¹¹¹

Pihkalan puheenvuoro oli tiivis ja jäsennelty. Hän selvensi ja vertaili luonnonoikeudellisia käsityksiä havainnollisesti. Perustelujen moniulotteisuudesta huolimatta hän liittyi näkemykseen jonka mukaan uuden pykälän säätämistä ei tarvita, koska kirkolla on jo mahdollisuus sulkea homoseksuaalit virkojensa ulkopuolelle.

Edustaja Yrjö Koskimäki ilmoitti olevansa Eedenin paratiisissa solmitun raamatullinen avioliiton takana. Hän kertoi myös kunnioittavansa esivaltaa ja sen säätämiä lakeja. Häntä suretti synnin ja armon käsitteiden hämartyminen. Hän koki, että molemmat vastakkaiset aloitteet repivät hänen rakkaaksi kokemaansa kansankirkkoa. Koskimäki viittasi Katekismukseen ja syntiinlankeemukseen jonka seurauksena ihmisen tahto taipui pahaan, sekä Paavaliin ja Eliakseen korostaakseen, että pyhinäkin pidetyt ihmiset voivat langeta syntiin. Jumalan armo olisi tarjolla jokaiselle joka haluaa tehdä parannuksen ilman ehtoja.¹¹²

Koskimäen puheenvuoron ajatuskulut avautunevat parhaiten kaanankieleksi kutsuttuun kristilliseen retoriikkaan sisälle kasvaneille. Erityisesti hämäräksi jää kuinka hän sovittaa yhteen Raamatun ja lain noudattamisen tilanteessa jossa hän näyttäisi selkeästi kokevan sisällöllistä ristiriitaa Raamatun ja lainsäädännön välillä. Koskimäki on ilmoittanut tittelikseen director cantus eli hän on ansioitunut kirkkomusiikin saralla.

Edustaja Mauno Jouppi aloitti puheenvuoronsa kertomalla oman tulkintansa Sodoman tapahtumista. Hän mukaansa Sodoman vallitseva synty oli homous ja siksi Jumala hävitti koko kaupungin. Hän kiitteli aiempien puheenvuorojen raamatunopetusta. Hän toivoi kirkon opetuksen kauaskantoisuuden huomioimista sen sijaan, että liikaa mukaudutaan eduskunnan päätöksiin. Jouppi kehotti parannusentekoon ja kertoi näkemyksensä, että Pyhä Henki voi jättää kastetun jos tämä ei suhtaudu riittävän vakavasti Jumalan sanaan. Hän toivoi, että

¹¹⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 97.

¹¹¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 97–98.

¹¹² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 98–99.

kirkossa opettavat piispat ja papit toimisivat Jumalan johdossa ja uskollisina Jumalan sanalle.¹¹³

Joupin voimakkaalla murteella pitämä puheenvuoro oli rakenteeltaan polveileva ja tajunnanvirtainen. Hän ei suoraan ilmaissut kannattaako vai vastustaako hän käsittelyssä olevaa aloitetta. Erityisesti puheenvuoron alun Sodoma-tekstin tulkinta, joka poikkeaa nykyisin vallalla olevasta näkemyksestä, olisi kaivannut selkeitä lähdeviitteitä. Ammatiltaan Jouppi on kaivinkoneenkuljettaja.

Edustaja Markku Holopainen ilmoitti pitäytyvänsä vain käsittelyssä olevan aloitteen pohtimisessa. Aloittaen tekstistä hän nosti esiin sen, että homoseksuaalisuutta pidetään Raamatun mukaan syntinä ja sillä perusteella parisuhteen rekisteröinyt henkilö ei voisi toimia kirkon virassa. Homoseksuaalisuutta hän ei pitänyt suurempana syntinä kuin muutkaan synnit. Koska kirkko ei realistisesti voisi rajoittua rekrytoimaan vain synnittömiä ihmisiä hän toivoi, että aloite raukeaa. Pappisvirassa toimivilta hän edellyttäisi esimerkillisyyttä elämässä ja sen viestittämistä, että miehen ja naisen avioliitto se oikea parisuhde.¹¹⁴

Holopaisen päättelyketju, jossa kaikki synnit ovat yhtä lailla vakavia ja vain yhden synnin säätäminen erikseen lailla virkaan kelpaamattomuuden aiheuttavaksi ja sitten päätyminen edellyttämään papeilta esimerkillisyyttä juuri tässä kysymyksessä, on mielenkiintoinen. Miksi ei esimerkiksi hänen puheenvuorossaan mainitsemaansa ahneuden syntiä? Ammatiltaan Holopainen on ekonomi.

Edustaja Henrik Perret aloitti puheenvuoronsa kertoilemalla toriretkestä, jonka hän oli tehnyt yhdessä toisen kirkolliskokousedustajan kanssa. Torilla hän olisi halunnut syödä makkaroita mutta ne loppuivat kesken, koska edustajatoveri söi niin paljon. Retkellään hän oli nähnyt julisteen jossa oli teksti ”Ihminen on ihmiselle ihminen.” ja hän piti sitä käsiteltävään asiaan sopivana, samoin kuin Jaakobin kirjeen kohtaa jossa kehoitetaan antamaan lähimmäiselle mitä nämä tarvitsevat elääkseen eikä vain toivottamaan hyvää vointia. Kirkon historiassa esiintynyttä tapaa asettua vahvemman puolelle – saarnata köyhille ja syödä rikkaiden kanssa – hän piti syntinä johon kirkko on usein langennut.¹¹⁵

Perret esitti kysymyksen onko lähimmäisenrakkauden mukaista hyväksyä homoseksuaalisuus ja vain kehottaa toista ihmistä tekemään niin kuin tämä hyväksi näkee. Hän viittasi Narkissoksen myytiin ja siitä kirjoittaneeseen ruotsalaiseen tutkijaan Christian

¹¹³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 99–100.

¹¹⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 100–101.

¹¹⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 101.

Brawhin¹¹⁶. Brawin näkemykseen yhtyen Perret piti vallitsevaa aikaa ja kulttuuria narsistisena. Narsistista ajassa ja kulttuurissa oli tapa sanoa, että käsillä oleva aika on parempi kuin aiemmat ja maailma on kehittyneempi kuin aiemmin. Paavalin näkemysten kritisoinnin hän näki tämän narsismin ilmentymänä. Samoin hän näki kadonneen suoran vertikaalisen yhteyden Jumalaan ja ymmärrykseen, että ihmisen arvo muodostuu siitä, että hänet on luotu Jumalan kuvaksi, mieheksi ja naiseksi. Mieheksi ja naiseksi luodun ihmisen Jumala on siunannut, ei koskaan homosuhdetta. Perret viittasi piispa Huovisen puheenvuoroon, jonka hän ymmärsi sisältävän ajatuksen, että ihminen voi itse valita seksuaalisen suuntautumisensa. Tätä samaa hän katsoi Roomalaiskirjeen ensimmäisessä luvussa tarkoitettavan.¹¹⁷ Perret rinnasti käsittelyssä olevan aloitteen sisältämän ongelmallisuuden alkoholisteihin ja sekakäyttäjiin joita on mahdotonta saada keskustelemaan keskenään kunnioittavasti.¹¹⁸

Perret vertasi tilannetta Hollannin lainsäädäntöön jonka mukaan 12-vuotias on kykenevä päättämään seksuaalisesta kanssakäymisestä. Hän piti hollantilaista lainsäädäntöä epäeettisenä ja sillä perusteella edellytti kirkkoa myös Suomessa profiloitumaan eettisten kysymysten suhteen. Perret ennakoi edessä olevan eutanasiakeskustelun sekä kannabis-tuotteita koskevan aktivismin uhkaavan lasten turvallisuutta. Kaikkea laissa hyväksyttyä ei voi pitää kristillisen ihmiskäsityksen mukaisena ja ihmiset eivät saisi siunata mitään sellaista mitä Jumala ei Raamatun mukaan siunaa. Hän toivoi, että perustevaliokunta pysyy tässä linjassa.¹¹⁹

Ruotsinkielinen Perret piti puheenvuoronsa pääosin suomeksi mikä mitä ilmeisimmin vaikutti ilmaisun täsmällisyyteen ja vaikeutti kokonaiskuvan muodostamista sisällöstä. Perret kuitenkin vaikuttaa johdonmukaisesti kannattavan ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuuskielteistä raamatuntulkintaa. Hän käyttää tehokeinona homoseksuaalisuuden rinnastamista lasten hyväksikäyttöön ja päihderiippuvuuteen. Mitään perustelua hän ei esitä näille rinnastuksilleen. Perret on ammatiltaan kirkkoherra. Hän on profiloitunut naisten pappeuden vastustajana.

Edustaja Keijo Luostarinen piti puheenvuoroaan miltei tarpeettoman, koska käsiteltävästä asiasta on jo puhuttu niin monelta kannalta. Hän kuitenkin puhui, koska aloitteet ovat koskettaneet monia maakunnassa ja siellä asuvien ääni kantautuu saliin vain edustajien välityksellä. Luostarisen mukaan kirkon virat ovat erityisvirkoja kuten on

¹¹⁶ Brawn tekstejä on niukasti saatavilla Suomesta, ja vielä niukemmin suomeksi. Mainittua Narkissos-tekstiä ei löytynyt luettavaksi.

¹¹⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 101–102.

¹¹⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 102–103.

¹¹⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 103–104.

lainvalvojan viratkin ja niissä toimiville olisi asetettava korkeammat vaatimukset kuin muissa viroissa toimiville. Jos poliisi syyllistyisi rikokseen hän ei voisi enää toimia poliisina. Samoin kirkon virassa täytyisi noudattaa opetusta avioliiton kuulumisesta vain miehen ja naisen välille, että voisi opettaa seurakuntalaisia uskottavasti. Kysymys olisi ennen kaikkea viranhaltijoiden uskottavuuden säilyttämisestä. Siksi rikoksiin syyllistyneet eivät pääse poliisiksi eikä muussa kuin naisen ja miehen välisessä avioliitossa olevien pitäisi päästä kirkon virkoihin. Kysymys ei olisi syrjinnästä. Hän toivoi, että valiokunta perehtyisi aloitteeseen perusteellisesti.¹²⁰

Luostarinen vertaa kirkon virkoja poliisiin. Hän ei kuitenkaan tule maininneeksi, että kirkon virkoihin pitäisi valita vain täysin synnittömiä kuten poliisiksi taustaltaan täysin rikoksettomia. Kirkon virkojen osalta Luostariselle näyttäisi riittävän hänen synniksi katsomansa homoseksuaalisuuden välttäminen. Hän ei perustele mitenkään miksi yhden synniksi katsotun asian välttäminen riittää mutta muihin synteihin ei kiinnitetä ollenkaan huomiota. Ammatiltaan Luostarinen on ylikonstaapeli.

Edustaja Liisa Lahti huomautti, että Reinikaisen näkemys ei edusta lääkärikunnan näkemystä homoseksuaalisuudesta. Syytä homoseksuaalisuuteen ei tiedetä eikä ihminen voi itse valita suuntautumistaan. Raamatunkohdat joita keskustelussa on käytetty homoseksuaalisuuden torjunnan perusteluna viittaavat hänen mukaansa alistamisen, hyväksikäytön ja vastuuttomuuden torjumiseen. Sellainen on syntiä myös heterosuhteessa. Avioliiton ja perheen tukemisessa kirkon tulisi edelleen tehdä kaikki mahdollinen. Hän toivoi, että valiokunta ottaisi mietinnössään huomioon tuoreimman tutkimustiedon homoseksuaalisuudesta.¹²¹

Lahti toi esiin tarpeellisen tiedon, että edustaja Reinikaisen näkemykset eivät edusta koko lääkärikunnan näkemyksiä homoseksuaalisuudesta. Lahti on ammatiltaan erikoislääkäri.

Edustaja Anna Tuliharju keskittyi puheenvuorossaan lääketieteellisiin näkökulmiin. Hänen mukaansa Reinikaisen kannanotot eivät kaikin osin ole perusteltuja nykyisen lääketieteen ja psykiatrian valossa, eivät biologisin eivätkä psykodynaamisin perustein, vaan ne yksinkertaistavat karkeasti todellisuutta. Seksuaalinen suuntautuminen ei ole ihmisen vapaasti valittavissa. Tietoinen valinta voisi kuitenkin tulla kyseeseen jos henkikö itse kärsii suuntautuneisuudestaan. Siinä tapauksessa psykoterapialla voisi selkeyttää tai muuttaa suuntautumista kumpaan suuntaan tahansa. Hän kertasi lapsuuden ja nuoruuden

¹²⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 104–105.

¹²¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 105.

kehitysvaiheiden merkitystä ihmisen persoonallisuuden kehitykselle. Hän korosti vanhempien ja muiden kasvattajien vastuuta tasapainoisen kehityksen takaamiseksi. Seksuaalisen suuntautumisen muuttuminen tietoisesta tahdonalaisesta valinnasta seurauksena on harvinaisempaa kuin muiden persoonallisuuden piirteiden muuttuminen.¹²²

Tuliharjun puheenvuorossa korostuvat lääketieteelliset näkemykset. Hän ei pidä seksuaalista suuntautumista ihmisen omana valintana toisin kuin synty-käsitteen kautta homoseksuaalisuutta lähestyvät edustajat. Hän ei kertonut puheenvuorossaan mielipidettään käsittelyssä olevasta aloitteesta. Ammatiltaan Tuliharju on lastenpsykiatrian erikoislääkäri.

Edustaja Pekka Reinikainen vastasi Lahden ja Tuliharjun puheenvuoroihin joissa oli kommentoitu Reinikaisen aikaisempaa puheenvuoroa. Hän myönsi, että Lahti olisi oikeassa sanoessaan, että homoseksuaalisuuden olemusta ei täysin tiedetä. Hän piti mahdollisena, että Tuliharjun mainitsema psykodynaaminen selitysmalli on osin totta. Omia näkemyksiään hän ei kuitenkaan pitänyt väärinä. Hän halusi alleviivata, että asiantuntijoiden eli lääkäreiden ei pitäisi tehdä äänestyspäätöksiä homoseksuaalisuuden syistä.¹²³

Viitattaessa Amerikan psykiatriyhdistyksen äänestyspäätökseen Reinikainen ilmeisesti tarkoitti päätöstä poistaa homoseksuaalisuus tautiluokituksesta vuonna 1973.

Edustaja Elina Lehdeskoski kiitteli jo käytettyjä viisaita puheenvuoroja ja salissa läsnä olevaa elämäkokemusta sekä vilpittömää pyrkimystä tehdä hyviä päätöksiä. Hän viittasi profeetta Jeremian huoleen nuoruudestaan ja huonoista puheenlahjoistaan ja profeetan esimerkistä rohkaistuneena päätyi pitämään puheenvuoronsa, jonka sanoi koostuvan kysymyksistä. Raamatun lukemisesta lakikirjana, jota noudatetaan kohta kohdalta olisi ongelmallista. Kuka määrittäisi mitkä kohdat Raamatusta otetaan vakavasti ja mitä kohtia ei? Kuka määrittäisi millä tavalla Raamattu on uskon ja elämän ylin ohje? Tai olisiko Raamatun kirjain vai henki tärkeämpi?¹²⁴

Onko kohtuullista, että homoseksuaaleja syytetään kaikesta vallitsevasta pahuudesta? Ehkä kuitenkin heteroseksuaalit itse olisivat suurempi uhka avioliitoille, perheilleen ja lapsille kuin parisuhteensa rekisteröinyt homopari. Entä kelpaisiko kirkon työntekijäksi esimerkiksi pappi joka käy sunnuntaina kaupassa vaikka kirkko on vastustanut kauppojen sunnuntaiaukioloa Raamatun lepopäivän pyhittämis-käskyyn vedoten? Myös monet homoseksuaalit ovat toimineet vastuullisesti kirkon työssä Pyhän Hengen ääntä kuunnellen ja

¹²² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 105–106.

¹²³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 106–107.

¹²⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 107.

voisivat toimia edelleen. Käydyssä keskustelussa ovat arjen näkökulmat jääneet Lehdeskosken mukaan vähiin. Seuraavaksi käsittelyyn tulossa olevan edustaja-aloitteen myötä ne ehkä pääsevät esiin. Sitä kautta toivottavasti olisi rakentumassa kaikkien jäsenten elämässä myönteisesti läsnä oleva kirkko.¹²⁵

Lehdeskoski ei kannata käsittelyssä olevaa aloitetta. Sen sijaan hän kannattaa seuraavaksi käsittelyyn tulossa olevaa aloitetta. 37-vuotias Lehdeskoski pitää itseään nuorena kirkolliskokousedustajana. Sitä hän tilastojen mukaan onkin. Ammatiltaan hän on pastori.

Edustaja Eero Junkkaala vastasi puheenvuorossaan Lehdeskoskelle. Hän kiitti tarkennuksesta mutta puolusti kantaansa pitää homoseksuaalisuutta syntinä vaikka ei pidä VT:n tappamiskäskyjä enää voimassaolevina.¹²⁶

Junkkaala ei mitenkään perustellut millä perusteella hän voi valita mitkä Raamatunkohdat ovat edelleen voimassa ja mitkä eivät.

Edustaja Juha Raatikainen kävi läpi kristinuskon kompleksista suhdetta seksuaalisuuteen. Hän viittasi raamatuntutkija William E. Phippsin kirjoitukseen¹²⁷ jossa käsitellään kristinuskon ja Raamatun syntyajan kreikkalaisen kulttuurin yhteensovittamista. Silloisissa kulttuurisissa ja filosofisissa käsityksissä oli ihanteena kaikki mielihalunsa hillitsevä viisauden opettaja. Tähän henkistä ulottuvuutta lihallisuuden sijaan korostavaan malliin Jeesuskin sijoitettiin ja samalla kehittyi vieraantuminen seksuaalisuudesta. Kun seksuaalisuus ylipäättään näyttäytyy epäilyttävänä asiana on sellaisessa viitekehyksessä homoseksuaalisuus vielä vaikeampi asia.¹²⁸ Raatikaisen mukaan kirkot instituutioina ovat olleet hitaasti ja valikoivasti mukana eettisessä kamppailussa inhimillisyyden puolesta. Esimerkkinä tästä hän mainitsi kaksi kirkkotaideprojektia joissa oli selkeä solidaarinen sävy. Ensimmäisessä Jeesus kuvattiin yhtenä loukkuun jääneistä kaivostyöläisistä. Toisessa kokonaisuudessa Jeesus kuvattiin homoseksuaalien joukossa ilmeisen hyvin joukkoon sopivana. Jälkimmäisen kokonaisuuden myötä nousi vastalauseiden myrsky, ensimmäisen solidaarisuus ei häirinnyt kirkollisissa keskustelijoita. Suhteessa orjuuteen sekä naisten asemaan ja lasten oikeuksiin tapahtunutta kehitystä hän piti toiveikkuutta herättävänä.¹²⁹ Raatikainen esitti toiveen perusteellisesta ja monialaisen asiantuntijuuden sävyttämästä

¹²⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 107–108.

¹²⁶ KirkoKirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 108.

¹²⁷ William E. Phippsin artikkeli löytyy Helkan hakutuloksista mutta ei annetuissa sähköisissä sijainneissa.

¹²⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 108–109.

¹²⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 109.

keskustelusta jossa huomioitaisiin niin raamatuntutkimuksen kuin perheneuvonnan ja terapian tuoma ymmärrys. Silloin ei aloitteen käsittelyyn käytetty päivä olisi mennyt hukkaan.¹³⁰

Raatikainen ei ilmaissut puheenvuorossaan kannattaako tai vastustaako hän tätä käsittelyssä ollutta tai seuraavaksi käsittelyyn tuossa ollutta aloitetta. Ammatiltaan hän on kappalainen.

Edustaja Kimmo Koivisto piti onnettomana asiana sitä, että kirkolliskokous joutuu käsittelemään tehtyä aloitetta. Hän viittasi omaan puheenvuoroonsa keskustelussa uuden 4A§:n lisäämisestä kirkkolakiin. Pykälä koskee lasten ja nuorten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä.¹³¹ Hänen mukaansa tämä aikakausi on seksuaalisesti ylikorostunutta ja samaan aikaan kirkko on ollut omassa poterossaan. Hän käytti jäävuorta ja Titanicia vertauksena ja ilmaisi huolensa, että seksuaalisuuden kipeistä kysymyksistä iso osa jää huomioimatta jos keskitytään vain nyt näkyvillä olevaan homopariasiaan. Hän ei ollut innoissaan kummastakaan samaa sukupuolta olevien parien asemaa koskevasta aloitteesta. Sen sijaan hän iloitsi siitä, että piispat olivat päivittämässä kirkon kannanottoa perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksiin. Hän piti onnettomana ajatusta, että seurakuntien työntekijöitä ryhdyttäisi erottelemaan sen perusteella onko joku rekisteröidyssä parisuhteessa; tämä johtaisi vain avoliittoihin. Koivisto toivoi kokonaisuudessaan riittävän hidasta etenemistä aiheen käsittelyssä. Naisten hän sanoi olevan paremmin sinut oman seksuaalisuutensa kanssa kuin miesten. Syyksi tähän hän arveli synnytyksiä. Miesten hän sanoi olevan hyvin epävarmoja ja siksi etsivän mielellään jonkin muun syyn kun asiat ovat itselle kipeitä. Hän toivoi, että jäisi Jumalan ratkaistavaksi kuka on kelvollinen kirkon virkaan.¹³²

Koiviston puheenvuoro oli kielellisesti polveileva ja sisälsi paljon vertauksia. Seksuaalisuudesta puhumisen vaikeus oli hänelle ilmeisen ongelmallista. Miesten oman seksuaalisuutensa suhteen kokeman epävarmuuden myöntäminen syyksi sille, että miehet pyrkivät löytämään jonkin muun syyn kuin oman epävarmuuden seksuaalisuuden kieltämiseen muilta ihmisiltä on rohkea lausunto missä tahansa ympäristössä, saati kirkolliskokouksessa. Koivisto on ammatiltaan nuorisotyönohjaaja ja puheenvuoroissaan kertomansa perusteella ilmeisesti seurakuntatyössä.

Edustaja Erkki Puhalainen piti käytyä keskustelua yllättävän monisanaisena ja moni-ilmeisenä. Hän oli huolissaan, että perinteisen tulkinnan mukainen kirkon ääni on jäänyt liian

¹³⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 109–110.

¹³¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 49–50.

¹³² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 110–111.

kuulumattomiin. Hänen tapaamistaan ihmisistä monet ovat pahoittaneet mielensä tästä. Hän viittasi perustuslakivaliokunnan aiempaan, ja eri asiaan liittyvään, kannanottoon jonka mukaan uskonnonvapauden suoja uskonnollisten yhteisöjen sisäisissä asioissa on vahvempi kuin ihmisoikeussopimusten takaamaa yhdenvertaisuuden vaatimus. Nyt ei kuitenkaan pitäisi keskittyä miettimään miten eduskunta mahdollisesti tulee äänestämään vaan muodostaa kirkon kanta.¹³³

Jeesuksen antama rakkauden ja armollisuuden esimerkki tarkoitti hänen mielestään ”Mene, äläkä enää syntiä tee” -ohjeen antamista. Hän kertasi raamatunkohtia jotka tulkitsti homoseksuaalisuuden kieltäviksi ja samalla esitti näkemyksensä, että muitakaan samassa yhteydessä kiellettyjä asioita ei edelleenkään hyväksytä. Sanktioistakaan ei ole luovuttu toisin kuin joissain puheenvuoroissa on sanottu. Voimassa oleva sanktio on Jumalan kielteinen asennoituminen. Kristityn velvollisuus olisi ohjata myös homoseksuaaleja Kristuksen yhteyteen. Kirkolla olisi oikeus ja velvollisuus edellyttää Jumalan sanan mukaista elämää työntekijöiltään. Aiemmissa puheenvuoroissa esitettyä ajatusta, että uudempi tutkimustieto olisi parempaa hän ei hyväksynyt. Uusi tieto ei voisi kulkea Raamatun ilmoituksen yli. Hän toivoi, että laajan työskentelyn jälkeen toivottavasti syntyisi yhteinen linja siitä mitä työntekijöiltä voidaan edellyttää.¹³⁴

Mielenkiintoista on, että Puhalainen vaikutti aidosti yllättyneeltä keskustelun moni-ilmeisyydestä. Hän kuitenkin kertoi kuulleensa huolestumista ns. perinteisen äänen puuttumisesta keskustelusta. Millaisia näkökantoja on mahtanut olla kuultavana Puhalaiselle huolensa ilmaiseilla ihmisillä, kun kirkolliskokoussalissa kuultu niiden jälkeen yllätti hänet Puhalainen on ammatiltaan kotimaan sihteeri lähetysyhdistys Kylväjän palveluksessa.

Ensimmäinen varapuheenjohtaja totesi keskustelun päättyneeksi ja asia lähetettiin puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustevaliokuntaan jolle, lakivaliokunta antaa lausunnon.¹³⁵

Keskustelussa käytetyt puheenvuorot voi jaotella kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat puheenvuorot, joissa kannatetaan aloitetta, koska puhuja toivoo kirkon säättävän erillisen säädöksen homoseksuaalien sulkemiseksi pois kirkon viroista. Tässä ryhmässä perustelut nojaavat ensisijaisesti kirjaimelliseen raamatuntulkintaan. Toisen ryhmän muodostavat puheenvuorot, joissa aloitetta pidetään tarpeettomana, koska puhujan käsityksen

¹³³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 111–112.

¹³⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 112–113.

¹³⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 113.

mukaan kirkolla on jo olemassa olevien säännösten perusteella mahdollisuus sulkea homoseksuaalit pois kirkon viroista. Näissä puheenvuoroissa perusteluissa yhdistyvät kirjaimellinen raamatuntulkinta ja viittaukset kirkon säädöksiin sekä lainsäädäntöön laajemmin. Kolmannen ryhmän puheenvuoroissa vastustetaan aloitetta. Puhujien perusteluissa korostuu raamatuntulkinnan progressiivisuus ja lainsäädännön homoseksuaaleillekin takaama yhdenvertaisuus. Kahden ensimmäisen ryhmän puheenvuorojen käyttäjien taustoissa korostuu Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen sekä viidesläisten herätysliikkeiden vaikutus.

III KIRKOLLISKOKOUKSEN LÄHETEKESKUSTELU EDUSTAJA-ALOITTEESTA 4/2002 ”VIRALLISTETUN PARISUHTEN SIUNAAMINEN JA PARISUHTEENSA VIRALLISTANEIDEN KODIN SIUNAAMINEN”

Edustaja-aloitteen 4/2002 on allekirjoittanut 8 kirkolliskokousedustajaa, Matti Sollamo, Leena Heinonen, Kari Lehtola, Pirkko Tepponen, Maaria Perälä, Linda Lawast-Slotte, Mari Lamminen ja Päivi Varpasuo. Heistä Heinonen on pappi, Lamminen kanttori ja Lawast-Slotte teologian maisteri. Mari Lamminen on Tuomasyhteisön pitkäaikainen aktiivi. Aloitteessa todetaan, että hiippakunnissa on toisistaan poikkeavia ohjeistuksia uuden lain myötä parisuhteensa rekisteröineiden parien tai heidän kotiensa siunaamisen suhteen. Nämä tilanteet saattavat olla papeille vaikeita. Pappien käyttöön tarvitaan siunaamistoimituksen kaavoja, jotta tilanteet voitaisiin toteuttaa tyylikkäästi ja rakentavasti. Allekirjoittaneet esittävät, että kirkolliskokous antaisi käsikirjavaluokunnalle tehtäväksi valmistella muutamia vaihtoehtoisia siunaamistoimituksen kaavoja näitä tilanteita varten.¹³⁶

Aloitteen sisältö näyttää nousevan niin pappien kuin seurakuntalaisten arkisen kristillisyyden tarpeista, siitä, että on rekisteröityviä pariskuntia jotka toivotat siunausta ja pappeja jotka haluavat siunata seurakuntalaisia elämän suuressa käännekohtassa.

Keskustelun aluksi puheenjohtaja ilmoitti, että puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä perustevaliokuntaan.¹³⁷

Edustaja Matti Sollamo käytti ensimmäisen keskustelupuheenvuoron. Hän perusteli aloitteen tekemistä sillä, että kirkko on hänelle ilon, toivon ja rakkauden kirkko. Uskoon tulemisen jälkeen hän on ajatellut näin vaikka aina ei ole niin kokenut. Hän totesi, että kirkon sisällä ja ulkopuolella on joukko uskovia ihmisiä jotka joutuvat salaamaan rakkautensa ja se on tuskallista. Sollamo kertoi esimerkin omasta elämästään. Hän joutui koulussa uskovaisen opettajan syrjimäksi vasenkätisyyden takia. Opettaja sai pakotettua hänet kirjoittamaan oikealla kädellä mutta aiheutti samalla syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden kokemuksen jonka takia alunperin opintohaluinen Sollamo inhosi koulunkäyntiä. Koulunkäynti jäi hänellä vähäiseksi eikä hänestä tullut pappia. Sama kokemus toistui rippikoulussa, kun opettaja piti häntä laiskanläksyllä Isä Meidän -rukouksen ulkoa oppimisen vaikeuden takia. Vuosia myöhemmin Sollamo meni työkaverinsa kehotuksesta Vanhankirkon seurakunnan toimintaan mukaan ja kohtasi siellä ihmisiä ja Jumalan joka ei hylkää ketään, ei homojakaan.

¹³⁶ Kirk.kok. ptk. 2002, liite X nro 4.

¹³⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 117.

Hän ihmetteli kirkolliskokouksen keskustelupuheenvuorojen Raamatuntulkinnan epäjohdonmukaisuutta; ei voi mitenkään päätellä mikä kohta pitäisi lukea kirjaimellisesti ja mistä ei tarvitse välittää ollenkaan. Hän uskoi, että Jeesus olisi kieltänyt homoseksuaalisuuden jos olisi tarkoittanut niin tehtäväksi. Hän kysyi kirkolliskokoukselta, mitä pahaa homot olivat heille tehneet ja heti perään mitä pahaa heterot olivat heille tehneet. Hän itse on tehnyt yhteistyötä myös homoseksuaalin kanssa ongelmitta eikä uskonut, että viimeisellä portilla Jeesus joutuisi puolustamaan homoa ainakaan enempää kuin häntä itseään. Puheenvuoronsa päätteeksi Sollamo kertoi esimerkkinä hänen ja vaimonsa tavasta rukoilla iltarukous yhdessä vierekkäin peiton alla ja kysyi miten voisi olla syntiä jos kaksi naista tekisi samoin keskenään. Hän piti kauheana ajatusta, että siunausta pyytämään tuleva pariskunta torjuttaisiin. Hän toivoi, että homot eivät jättäisi kirkkoa. Vaikka kirkko torjuisi homot, Jumala ja Jeesus eivät torju vaan siunaavat.¹³⁸

Sollamo on aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja. Hän on pitkäaikainen seurakunnan luottamushenkilö. Matti Sollamon puoliso Raija Sollamo on Yhteys-liikkeen perustajajäsen ja sitä kautta syntyneet kontaktit ovat mitä ilmeisimmin vaikuttaneet niin aloitteen syntyyn kuin sen sisällön selkeyteen. Ammatiltaan Sollamo on kauppateknikko.

Piispa Samuel Salmi piti aloitetta ymmärrettävänä kädenojennuksena samaa sukupuolta oleville pareille. Hän piti sitä ihmisen rinnalle asettuvana, ihmisarvoon pyrkivänä ja pastoraalisista kohtaamisista nousevana eleenä. Hänen mukaansa ongelmaksi muodostuisi aloitteen teologisesti ja kirkollisesti ongelmalliseksi kokemansa konteksti eli siunaus. Vaikka toisaalta siunaus määrittäisi ihmisen hyväksynnän ja hyvän antamisena toiselle ihmiselle, on siinä pohjimmiltaan kysymys Jumalan hyväksynnän välittämisestä. Jumalan siunauksen voisi välittää vain Jumalan tahdon mukaisille asioille kuten naisen ja miehen välinen avioliitto. Ajatus kahden samaa sukupuolta olevan ihmisen parisuhteen siunaamisesta inhimillisen rinnalla kulkemisen takia olisi Raamatun ilmaiseman Jumalan tahdon vastaista. Suhde kirkollisiin toimituksiin olisi tärkeämpi kuin kysymys toisen ihmisen rinnalla kulkemisesta.¹³⁹

Salmen retoriikka on mielenkiintoista mutta ei mitenkään ainutlaatuista. Rinnalla kulkemisen mielikuvan tarjoamisesta yhdistettynä yksiselitteisen ulossulkevaan siunauksen kieltämiseen esitetään usein ristiriidattomana todellisuutena. Salmi ilahduttavasti myöntää, että siunauksen kieltäminen on erillinen asia ja tärkeämpää kuin ihmisen rinnalla kulkeminen.

¹³⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 117–118.

¹³⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 118–119.

Edustaja Pirkko Tepponen Kertoi kuulleen aamulla puhelimesta, että hänen nimensä on huomattu aloitteen allekirjoittajien listalla. Hän piti kirkon suhdetta parisuhdelakiin paljon syvää pohdiskelua aiheuttavana kysymyksenä. Hän siteerasi Kotimaa-lehden kirjoitusta jossa tunnisti omia ajatuksiaan:

Tasa-arvon ja Raamatun ilmoituksen mukaan jumalallinen rakkaus on sama kaikille. Kirkon työntekijällä tulee olla samat ihmisoikeudet kuin muilla. Seksuaalinen suuntautuminen ei kuulu työnantajalle.¹⁴⁰

Tepponen kertasi edellispäivän keskustelussa käytettyjä puheenvuoroja. Niiden perusteella hän mietti onko kirkolliskokouksen raamatuntutkiskelu tirkistelyn tasolla, koska siinä korostui niin paljon seksuaalinen puoli. Keskustelun hän toivoi jatkuvan ja syvenevän.¹⁴¹

Tepposen mukaan Raamatun kirjoittajien biologinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen ajattelu ei voinut ottaa huomioon, että samaa sukupuolta olevat pariskunnat voisivat joskus olla hakemassa sosiaalista turvaa ja oikeudenmukaisuutta parisuhdelain kautta. Tästä johtuen olisi tärkeää jatkaa ajatustyötä ja miettiä mitkä yhteiselämän sosiaaliset rakenteet ovat kantavia. Olisi tarkistettava mitä pitää puolustaa myös siunaten ja rukoillen. Hänen mukaansa kirkolliskokouksen kokoontuminen helatorstain ja helluntain välisenä aikana ennakoii hengen tuulen kirkastavaa vaikutusta koko kirkossa. Kyse olisi huolenpidon tuottamisesta ja toisesta välittämisestä, koska ihminen on luotuna olentona suhteessa toiseen ihmiseen. Tästä Tepponen oli yhtä mieltä Perret'n edellispäivä puheenvuoron kanssa. Riekkisen kanssa hän oli samaa mieltä kahden ihmisen liiton ja kodin siunaamiseen tarvittavasta soveltuvasta kaavasta. Edustaja Tuliharjun esittelemän psykodynaamisen mallin tarjoaman selityksen homoseksuaalisuuden synnystä hän oli omaksunut toimiessaan psykoterapeuttina.¹⁴²

Tepponen kertoi omista kokemuksistaan nuorena itseään etsivä kristittynä, joka piti itseään sopimattomana kirkon virkaan. Hän koki Jumalan johdatuksena sen, että kirkon sijasta päätyi työskentelemään psykiatrian alalla ja pääsi sitä kautta oppimaan ihmisten monenlaisista vaikeuksista kuten poikkeavasta seksuaalisuudesta. Tepposen arvion mukaan tulisi olemaan hyvin vähän pareja jotka pyytävät liitolleen siunausta. Työelämässä neljäkymmenen vuoden aikana hän oli monasti ollut rukoilemassa yhdessä lohdutusta siihen hätään jota homoseksuaaleilla oli ja ulospääsyä painostavasta asenteesta jonka kirkkokin oli omaksunut. Hän piti homoseksuaaleja hyvinä työtovereina. He jäivät joustavammin hoitamaan iltatöitä, koska heillä ei ollut kotona perhettä odottamassa. Tepponen piti aloitetta erittäin hyvänä,

¹⁴⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 119.

¹⁴¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 119–120.

¹⁴² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 120.

koska hän toivoi, että nämä työtoverit voisivat vapain ja iloisin sydämin palvella kutsumuksessaan myös siunattuina.¹⁴³

Pirkko Tepponen on aloitteen allekirjoittaja. Hänen ilmaisutavassaan on tajunnanvirtamaisia siirtymiä aiheesta toiseen ja tämä asettaa lukijalle haasteensa. Tepposen näkemykset homoseksuaalisuudesta ovat vuosikymmenten takaisen psykiatrian muokkaamina ymmärrettävän vanhahtavia. Puhe poikkeavasta seksuaalisuudesta ja ajatus, että homoseksuaalit eivät ole lapsiperheiden vanhempia ovat esimerkkejä tästä. Kuitenkin hän on päätenyt selkeään yhdenvertaisuuden kannattamiseen. Ammatiltaan Tepponen on psykoterapeutti ja ylihoitaja.

Edustaja Leena Heinonen oli edellispäivän keskustelun jälkeen miettinyt kannattaako enää käyttää puheenvuoroa, koska niin paljon oli jo sanottu. Hän päätyi puhumaan, koska käsiteltävä asia on niin tärkeä ja olisi hyvä kuulla monia erilaisia ääniä siihen liittyen. Hän toivoi, että käytävä keskustelu hälventäisi pelkoja, ennakkoluuloja ja suoranaista tietämättömyyttä joka aiheuttaa parisuhdelain vastustamista. Edellispäivänä tapahtui monien pelkäämä ja toisten odottama asia eli keskustelu kirkon suhtautumisesta homoseksuaaleihin ja parisuhdelakiin sekä siihen merkitseekö se kirkon kannalta jotain vai ei alkoi. Aiheen nousemisen keskusteluun ei pitäisi olla yllätys, koska se on näkynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa koko 1990-luvun ajan. Myöskään kirkon asettautumisen puolustuskannalle ei pitäisi tulla yllätyksenä vaan se olisi selkeää jatkumoa arkkipiispa Vikströmiä vastaan aikoinaan tehdystä kantelusta.¹⁴⁴

Heinonen koki oudoksi ja kiusalliseksi nouta puhumaan aiheesta jonka koki herkäksi. Hän pohti kuinka puhua rehellisesti ja hienotunteisesti seksuaalisuutta käsittelevästä aiheesta joka on yhtä intiimi ja haavoittuva ulkopuolisten määrittelyille ja tuomitsemiselle kuin henkilökohtainen vakaumus. Seksuaalisuudesta, Jumalasta ja uskosta puhuessa on vaarana haavoittaa sitä jolla on erilaiset näkemykset asioista. Keskustelun vaikeudesta kertoi Heinosen mielestä se, että siihen osallistuvat julkisesti vähiten ne joita parisuhdelaki eniten koskettaa. Hän sanoi ymmärtävänsä tämän. Hänen mielestään nämäkin puheenvuorot olisi ollut parasta aloittaa homoseksuaalien omilla puheenvuoroilla. Hän kertoi yrittäneensä saada tällaisen henkilön mukaan puhumaan mutta hänen pyytämänsä henkilöt kieltäytyivät, koska epäilivät, että puheenvuorolla ei olisi merkitystä. Heinonen painotti asianomaisten omien kokemusten kuulemisen tärkeyttä. Pitäisi kuulla millaista on kuunnella kun muut tietävät

¹⁴³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 120–121.

¹⁴⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 121.

heidän asiansa paremmin tai millaista on kuulua vähemmistöön joka on pakotettu häpeämään. Kirkon tapa lokeroita ja määritellä ulkopuolelta ja sen tehtyään pitää asiaa käsiteltynä ei ole hyvä. Kirkon pitäisi ottaa huomioon niin tieteellinen tieto kuin asianomaisten oma arkikokemus päätöksenteossa. Vaikka Heinonen epäili, että häntä syytettäisiin tunteilusta, hän pysähtyi miettimään miltä homoseksuaaleista on tuntunut seurata edellispäivän kaltaista keskustelua vuosikausia. Tai miltä tuntuu homoseksuaalista joka vielä kuuluu kirkkoon. Kuinka kauan voi odottaa ihmisten kestävän tilannetta jossa heitä pidetään ongelmana jota pitää tutkia tai kuinka kauan voisi vaatia homoseksuaalia odottamaan kirkolta ihmisarvoista suhtautumista. Heinosen mielestä oli kysymys asiasta jossa ihmisten oma kokemus ja elämäntodellisuus pitäisi ottaa huomioon erityisesti.¹⁴⁵

Heinonen kertoi miettineensä oliko syy siihen, että homoseksuaalit ovat osallistuneet keskusteluun niukasti johtunut keskustelun loukkaavista sävyistä vai kirkon pidemmällä aikavälillä synnyttämästä pelosta joka aiheutuu kirkon väkivaltaisesta todellisuudentulkinnasta joka pyrkii kieltämään, syylistämään ja hylkäämään homoseksuaalit. Tai ehkä monet olivat väsyneet seuraamaan keskustelua joka näyttäisi venyvän määrättömästi kuten naispappeuskeskustelukin. Heinonen on ihmetellyt myös kirkon virallisen äänen eli piispojen tylyjä äänenpainoja suhteessa parisuhdelakiin. Hän olisi toivonut edes pientä myötäelämisen ja ilon osoitusta kirkolta kun parisuhdelaki säädettiin. Kirkon epäjohtonmukaisen suhtautumisen homoseksuaaleihin hän päätteli johtuvan suoraan kirkon ongelmallisesta suhteesta seksuaalisuuteen ylipäätään.¹⁴⁶ Kirkon keinulautamainen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen heijastaa osittain yhteiskunnallista ilmapiiriä. Eduskunnan käsittelyssä laki meni täpärästi läpi ja osa ihmisistä on hämmentyneitä. Hämmennystä Heinonen ei pitänyt merkinä siitä, että lakia ei olisi pitänyt säätää. Sen sijaan hän piti yhteiskunnan toimintaa hämmennyksestä huolimatta mahdollisena esimerkkinä kirkolle. Kirkon ei pitäisi jäädä ylläpitämään ennakoluuloisia ja kovia asenteita vaikka monet haluaisivatkin nähdä kirkon kollektiivisena vanhempana joka edustaa arvokonservatismia. Yleisen hämmennyksen tilassa Heinonen piti tärkeänä, että kirkko osoittaisi homoseksuaaleille kotipaikkaoikeutta myös kirkossa. Yhtenä mahdollisuutena tähän hän piti aloitteessa esitettyä siunauskaavan lisäämistä kirkollisten toimitusten kirjaan. Se osoittaisi ystävällisempää, asiallisempaa ja kunnioittavampaa suhtautumista homoseksuaaleihin. Ylipäätään ihmisten erilaisuutta ei pitäisi nähdä uhkana. Keskustelun

¹⁴⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 121–122.

¹⁴⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 122–123.

myötä kirkolla olisi mahdollisuus tunnustaa kuinka monella tavalla kirkkokin on lisännyt homoseksuaalien kärsimystä. Kirkolla olisi nyt mahdollisuus tehdä parannus suhteessaan homoseksuaaleihin. Kirkon tulisi viestiä myös homoseksuaaleille, että heidän rakkautensa , kiintymyksensä, ilonsa keskinäisestä yhteydestä ja tahtonsa kantaa vastuuta toisistaan on Jumalan lahja. Kirkon tulisi myös varmistaa, että tästä lahjasta voisi iloita ja kiittää julkisesti yhdessä läheisten kanssa.¹⁴⁷

Leena Heinonen on aloitteen allekirjoittaja. Hän nostaa esiin tärkeän epäkohdan eli homoseksuaalien oman äänen puuttumisen käytävästä keskustelusta. Toinen merkittävä asia hänen puheenvuorossaan on hänen esiin tuoma ajatus, että kirkon pitäisi tehdä parannusta toiminnastaan homoseksuaaleja kohtaan. Merkityksetöntä ei ole sekään, että hän sanoitti homoseksuaalisuuteen kohdistuvan epäjohdonmukaisen käytöksen johtuvan kirkon vaikeasta suhteesta seksuaalisuuteen. Ammatiltaan Heinonen on kappalainen.

Edustaja Keijo Nissilä halusi keskustella käsittelyssä olevan aloitteen perusteluista. Hän piti aloitteen tekstiin kirjattuja perusteluja niukkoina. Hän onnistui kuitenkin lukemaan tekstistä aloitteen perusteluksi sen, että kirkon tulisi siunata se minkä maallinen valta on rekisteröinyt mutta katsoi samalla, että aloitteessa ei esitetty perusteita rekisteröidyn parisuhteen siunaamiselle. Siksi hän toivoi perustevaliokunnan pohtivan siunauksen teologisia perusteita kaiken kaikkiaan. Hän jakoi kysymyksen siunauksesta kolmeen osaan: mikä on siunaus, kuka siunaa ja kenelle siunaus kuuluu.¹⁴⁸

Nissilä kritisoi piispa Riekkisen edellispäivän keskustelussa esittämää ajatusta, että rakkauden kaksoiskäskyn antaman ohjeen mukainen lähimmäisen rakkaus olisi peruste asettua tukemaan samaa sukupuolta olevien parien siunaamista. Nissilän mukaan kaksoiskäskyn ensimmäinen osa, käsky rakastaa Jumalaa, vaatisi noudatetuksi tullakseen sen, että noudatettaisiin Raamattuun kirjattuja Jumalan käskyjä kirjaimellisesti. Esimerkkinä hän mainitsi paratiisin syntiinlankeemuskertomuksen ja sisällytti siihen ajatuksen, että Adam ja Eeva eivät rakastaneet Jumalaa, koska eivät noudattaneet kieltoa olla syömättä paratiisin keskimmäisestä puusta. Hän jatkoi Riekkisen kritisointia Raamatun tulkinnan ja Raamatun sanoman soveltamisen kysymysten osalta ja esitti, että Riekkinen soveltaa Raamatun tekstejä väärässä asiayhteydessä. Lisäksi hän katsoi Riekkisen tulkinnasta puuttuvan hermeneuttista otetta. Nissilän mukaan Raamatun tulkinnassa tulisi ottaa lähtökohdaksi se mitä teksti on

¹⁴⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 123–124.

¹⁴⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 124.

merkinnyt sen alkuperäisessä ympäristössä.¹⁴⁹ Kaksoiskäskyn toisen osan hän katsoi suoraan viittaavan miehen ja naisen väliseen avioliittoon joka on Jumalan säätämä ja pyhä. Jumala ei luonut ihmistä itseään varten vaan toteuttamaan hänen tahtoaan. Siunauksen voisi saada vain sitoutumalla Jumalan säätämän liiton palvelukseen. Hän toivoi, että valiokunta pohdiskelisi liittoteologian suhdetta siunaukseen. Miehen ja naisen välinen avioliitto olisi Jumalan siunauksen takia erityisessä suojelussa väärältä tavalta toteuttaa seksuaalisuutta. Vääristä tavoista Nissilä mainitsi aviorikoksen ja homoseksuaalisuuden. Homoseksuaalisuuden hän katsoi olevan este Jumalan jatkuvalle luomiselle. Siunauksen voisi antaa vain Jumala ja Jumala siunaisi vain Hänen sanansa mukaan eläviä.¹⁵⁰

Nissilä keskittyi puheenvuorossaan Riekkisen edellispäiväisen puheenvuoron kritisointiin. Sinällään muiden puhujien esittämien näkemysten haastaminen on osa normaalia keskustelua mutta tässä mittakaavassa yhteen puhujaan kohdistettu kritiikki vaikuttaa tarkoitushakuiselta yritykseltä asettaa piispa Riekkisen teologinen osaaminen kyseenalaiseksi. Ammatiltaan Nissilä on pääsihteeri Oulun hiippakunnan tuomiokapitulissa. Nykyinen vastaava tehtävänimike on hiippakuntadekaani. Hän on teologian tohtori, kuten on Riekkinenkin.

Edustaja Maaria Perälä piti ajatusta siunauksen vaatimisesta itselleen vaikeana olipa sitten kyse tehdaslaitoksesta tai homoseksuaalista. Jumalan siunausta ei voisi vaatia vaan sen voi vain ottaa vastaan. Jumala on jo siunannut meidät silloin kun on luonut meidät. Jumala voisi myös ottaa pois siunauksensa jos niin tahtois. Ajatus Jumalan siunauksen menettämisestä, hylätyksi tulemisesta oli Perälän mukaan elämä kipein kysymys. Tunne siitä oli syntynyt myös tuomitsevien ja pilkkaavien oikeauskoisuuteensa uskovien häiriköinnin takia. Silloin hänestä oli tuntunut siltä, että Jumalakin oli hylännyt. Ihmisellä on tarve samaan aikaan piiloutua Jumalalta ja hakeutua Hänen kasvojensa eteen. Jumalan hyväksynnän kokeminen on suurinta mitä voisi ajatella.¹⁵¹ Virallistetun parisuhteen siunaamista on vastustettu sillä perusteella, että siunaus kuuluisi miehen ja naisen avioliitolle, koska sen tarkoitus on suvunjatkaminen. Tätä perustetta Perälä piti epäonnistuneena, koska kirkko vihkii myös hedelmällisen iän ylittäneitä avioliittoon. Hänen mukaansa kirkon pitäisi olla huolissaan avopareista joita ei kiinnosta Jumalan siunaus niin paljoa, että he haluaisivat kirkollisen vihkimisen. Kirkon ei tarvitsisi olla huolissaan niistä pareista jotka haluavat tulla Jumalan

¹⁴⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 124–125.

¹⁵⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 126.

¹⁵¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 126–127.

eteen rukoilemaan ja kiittämään. Jumalanpalvelusten kirjassa Herran siunaus on kirjoitettu monikkomuotoon ja se ilmentää syvästi sitä, että kukaan ei voisi kaapata siunausta yksin itselleen, pois muilta. Perälä kertasi Lutherin opetusta siitä, että Jumalan siunaus välittyy ihmisille ilman ihmisten omaa ansiota tai ihmisen hyvyttä. Kirkko on Perälän mukaan hukannut tämän sanoman. Kirkolta on riittänyt armollisuutta muiden elämäalueiden suhteen mutta tässä asiassa se on kadotettu. Normaalit on toivotettu tervetulleiksi mutta ei epänormaaleja. Hän uskoi, että käyty keskustelu on ollut tässä mielessä tarpeellinen.¹⁵² Perälän mielestä oli hyvä, että tehdään ero avioliiton ja homosuhteiden välille. Avioliiton tarkoituksena on synnyttää lapsia eikä olisi suotavaa, että lainsäädännöllä luotaisiin tilanne jossa lapselta riistettäisiin isä tai äiti. Perälä viittasi Kirkollisten toimitusten kirjan uudistamisen yhteydessä esitettyihin perusteluihin. Siunaamiseksi kutsuttujen toimitusten tarkoitus olisi vahvistaa ihmisten uskoa Jumalaan eikä siunata niitä esineitä tai seiniä joiden mukaan toimitus on nimetty. Hän toivoi, että nämä toimitukset siirrettäisiin Toimitusten kirjassa Rukoushetkien otsikon alle. Hänen mukaansa myös uusi rukoushetki virallistetun parisuhteen puolesta sopisi sinne. Hän viittasi Tuomo Mannermaan kirjoitukseen jonka mukaan rakkauden pohjalta voitaisiin luoda uusia kasuaalioita jos elämänkaaren ilojen ja surujen kohtaaminen vaatisi uusia rituaaleja. Perälä mainitsi käyneensä syvän harkinnan läpi ennen kuin päätyi tälle kannalle aloitteen suhteen. Hän piti tinkimätöntä rehellisyyttä itselleen ainoana tapana tehdä päätöksiä ja kirkon yhteisiin päätöksiin taipumista toivottavana.¹⁵³

Perälä on aloitteen allekirjoittaja. Hänen näkemyksensä samaa sukupuolta olevien parien elämästä, kuten vakaa käsitys, että heillä ei ole eikä saisi olla lapsia, ovat hämmäntävällä tavalla ristiriidassa sen kanssa, että hän päätenyt kannattamaan aloitetta rukoushetken kaavan luomiseksi rekisteröityneille pareille. Ammatiltaan Perälä on maitotilan emäntä.

Edustaja Mari Lamminen kertasi Raamatun kohtia joiden takia kirkossa on perinteisesti suhtauduttu homoseksuaalisuuteen torjuvasti. Kuinka hän sitten voi kannattaa aloitetta, jos homoseksuaalisuus on niin vakava synty? Hänen mukaansa Raamatun tulkinta on apu tästä asiassa. Hän yhtyi näkemyksiin joiden mukaan jokaista Raamatun sanaa ei voi ottaa kirjaimellisesti. Kirjaimellinen Raamatun tulkinta johtaisi epäraamatullisuuteen ja uskollisuus Raamatulle edellyttää Raamatun tulkintaa. Hänen mukaansa Raamatussa tuomitaan ylipäätään kaikki vastuuton seksuaalisuus. Raamatun aikana ei tunnettu homoseksuaalisuutta siinä

¹⁵² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 127.

¹⁵³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 127–128.

muodossa kuin nykypäivänä eli ominaisuutena johon ihminen ei voi itse vaikuttaa. Vaikka tämä asia on tiedetty kirkossa jo pitkään ei edelleenkään ole tarjottu homoseksuaaleille muuta kuin elinikäisen selibaatin mahdollisuutta. Koska seksuaalisuus on ihmiseen luotaessa asetettu ominaisuus olisi tämä vaatimus kohtuuton kenelle tahansa. Tilanteesta seuraisi helposti salailua ja kaksoiselämää. Tästä syystä kirkon tulisi suhtautua lämpimästi parisuhteen rekisteröimismahdollisuuteen ja sen antamaan mahdollisuuteen sitoutuneeseen suhteeseen. Lamminen kummasteli ajatusta, että parisuhdelain myötä avioliitto olisi uhattuna ja piti homoseksuaaleja pienimpänä mahdollisena uhkana avioliitolle. Heteroseksuaalit itse ovat uhka avioliitoilleen eivätkä edes kristityt säästy tältä uhkalta. Kirkossa on kuitenkin jo tehty paljon työtä perheiden ja avioliittojen tukemiseksi ja tätä työtä tulisi edelleen jatkaa.¹⁵⁴ Lammisen mukaan kirkon tehtävänä on aina ollut asettua heikkojen ja sorrettujen ja myös vähemmistöjen puolelle. Homoseksuaalien kohdalla kirkko ei kuitenkaan ole toiminut näin. Eduskunnan säätämän parisuhdelain myötä kirkolla olisi mahdollisuus korjata vuosisataiset virheensä suhteessa homoseksuaaleihin. Torjuvalla asenteellaan kirkko on ajanut ihmisiä henkisiin vaurioihin ja pois kirkon helmasta mutta kirkolla olisi mahdollisuus kutsua nämä ihmiset takaisin kirkon yhteyteen. Hän toivoi, että perustevaliokunta ja kirkolliskokous etsivät yhdessä totuutta tästä asiasta, koska uskoi, että totuus tulisi olemaan siunaukseksi kaikille.¹⁵⁵

Lamminen on aloitteen allekirjoittaja. Hän edustaa keskustelussa suoralinjaista syrjinnän vastustamista. Hänen esittämänsä toive, että kirkko tässä yhteydessä selkeästi korjaisi virheitään suhtautumisessa homoseksuaaleihin on selkeässä linjassa muun puheenvuoron kanssa. Lamminen on ammatiltaan kanttori joka on perusseurakuntatyön lisäksi toiminut aktiivisesti Tuomasyhteisössä.

Piispa Ilkka Kantola aloitti puheenvuoronsa maalailemalla kuvaa perheen kannalta traagisimmasta mahdollisesta tilanteesta. Se olisi tilanne jossa vanhemmat joutuisivat häpeämän lastaan tai tilanne jossa lapsi tajuaisi vanhempien häpeävän häntä. Tilanne olisi tappavan vaarallinen varttuvan lapsen kannalta. Hän piti kirkon epäonnistumisena sitä, että kansanedustajat päätyivät hyväksymään parisuhdelain. Joissain kodeissa se ehkä vähentäisi häpeän kokemusta. Tämän hän halusi sanoa myönteisenä asiana parisuhdelain johdosta.¹⁵⁶

Käsittelyssä olevan aloitteen Kantola katsoi syntyneen tarpeesta helpottaa pappien työtä parisuhdelain synnyttämässä uudessa tilanteessa. Hän ei kiistänyt havaintoa, että piispat ovat

¹⁵⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 128–129.

¹⁵⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 129.

¹⁵⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 130.

ohjeistaneet hiippakuntiansa papistoa epäselvästi ja keskenään ristiriitaisesti. Hän ei kuitenkaan pitänyt ristiriitatilannetta suurena ongelmana, koska ei ollut itse tavannut yhtään pappia joka olisi ollut tällaisen työtehtävän edessä. Sen sijaan joillekin hänen kohtaamistaan papeista tilanne on näyttäytynyt älyllisenä haasteena tai periaatteellisena tasa-arvo- ja ihmisoikeuskysymyksenä. Hän oli hahmotellut opetuksellista ja työjohdollista linjausta niiden kolmen tilanteen varalle joihin hän oletti papiston voivan parisuhdelain ja lisääntymislain¹⁵⁷ myötä syntyneessä uudessa tilanteessa päätyä. Ensimmäinen tilanteista olisi kutsu kastamaan naisparin lasta. Kotikasteen toimittamisen tilanteessa jossa naispari kutsuisi lasta yhteiseksi lapsekseen Kantola oletti olevan vaikea joillekin papeille. Pappi ei kuitenkaan voisi kieltäytyä toimittamasta kastetta jos sen lailliset edellytykset täyttyvät. Kastetta edeltää aina toimituskeskustelu jossa kasteperhe ja pappi tasapuolisina neuvottelevat toimituksen käytännön toteuttamiseen liittyvistä asioista. Itse toimitukseen kuuluvat samat osat kaikissa tapauksissa. Myös kodin ja perheen puolesta rukoileminen kuuluu näihin. Kastetilaisuudessa lausuttava siunaus ei kuulu vain lapselle vaan koko perheelle ja koolla olevalle seurakunnalle. Myös erillisen kodinsiunaamisrukouksen liittäminen toimitukseen on mahdollista.¹⁵⁸

Toisena papin kohdalle mahdollisesti tulevana tilanteena Kantola esitteli tilanteen jossa pappia pyydetään siunaamaan samaa sukupuolta olevien parisuhteessa elävien seurakuntalaisten koti. Kodinsiunaamiseen pappi voisi lähteä vapain mielin jos toimituskeskustelussa löydettäisiin yhteinen näkemys siitä, että kyseessä on todellakin vain kodin siunaaminen eikä rekisteröidyn parisuhteen kirkollinen siunaaminen tai kirkkohäät. Kodin siunaamisen kaavat ovat sekä käytössä olevassa, että valmisteilla olevassa kirkkokäsikirjassa. Kodin siunaamisen kaavasta on nähtävissä suoraan, että siinä ei oteta kantaa siihen ketä kodissa asuu tai mitkä heidän keskinäiset suhteensa ovat. Samat kodin siunaamisen kaavat käyvät kaikkiin tilanteisiin, riippumatta siitä keitä siunattavassa kodissa asuisi. Vaikka kaavoihin liittyvissä Raamatunteksteissä mainitaan rakkaus kyse ei ole seksuaalis-eroottisesta rakkaudesta vaan lähimmäisenrakkaudesta. Samantyyppisiä sanavalintoja on käsikirjakomitean ehdotuksessa toimiston siunaamisen kaavaksi. Vaikka kodin tai toimiston siunaamisen yhteydessä siunataan kaavan mukaan myös ihmiset se ei tarkoittaisi, että samalla siunataan näiden ihmisten väliset mahdolliset seksuaalisuhteet. Kodin siunaamista Kantola näin ollen pitäisi mahdollisena. Hän kuitenkin toivoi, että papilla olisi oman eettisen harkintansa ja omantuntonsa perusteella oikeus kieltäytyä samaa sukupuolta

¹⁵⁷ Tämä termi on Kantolan puheenvuorossaan käyttämä.

¹⁵⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 130–131.

olevan parin kodin siunaamisesta eikä siitä tehtäisi virkavelvollisuutta. Erillistä kaavaa ei hänen mukaansa tarvittaisi eikä koteja pitäisi siunata eri tavalla sen perusteella minkälaiset seksuaaliset suhteet tai orientaatiot kodin asukkailla on.¹⁵⁹

Kolmantena Kantolan mukaan papin kohdalle voisi tulla tilanne jossa häntä pyydetäisiin siunaamaan laillinen samaa sukupuolta olevien rekisteröity parisuhde. Hänen tulkintansa mukaan käsittelyssä olevassa esityksessä toivottiin kaavaa juuri näihin tilanteisiin. Kantola itse ei toimittaisi tällaista samaa sukupuolta olevien parisuhteen kirkollista siunaamista. Kirkon hän mainitsi suhtautuneen johdonmukaisesti torjuvasti parisuhdelain säätämiseen. Kirkko oli toivonut, että samaa sukupuolta olevien elämäntilanteeseen liittyvät epäkohdat hoidettaisiin muuntotyypisellä lainsäädännöllä kuin erillisellä parisuhdelaillla. Keskeinen peruste torjunnalle oli miehen ja naisen avioliiton erityisaseman korostaminen ja parisuhdelaisissa todetaankin periaatteen tasolla, että se on avioliitosta erillinen instituutio. Kantola toivoi, että ei tehtäisi ratkaisuja jotka hämärtäisivät tätä eroa avioliiton ja samaa sukupuolta olevien rekisteröidyn parisuhteen välillä. Siksi hän ei pitänyt siunauskaavan ottamista toimitusten kirjaan tarpeellisenä. Kaavat ovat osa kirkon itseymmärrystä ja niiden kautta kerrotaan minkä asioiden ääreen tulisi pysähtyä kiittämään ja rukoilemaan.¹⁶⁰

Kantola esitti puheenvuoronsa aluksi, että kirkon vastustuksesta huolimatta säädetty parisuhdelaki oli vähentänyt häpeää perheissä joissa on homoseksuaali lapsi. Halki puheenvuoronsa hän pyrki korjaamaan tapahtunut virhettä ja tuomaan esiin keinoja joilla kirkko voi edelleen lisätä häpeää ja homoseksuaalien ulossulkemista.

Puheenjohtaja ilmoitti teknisistä ongelmista tietokoneissa ja pyysi, että mahdolliset puheenvuoropyynnöt toimitetaan kirjallisena sihteerille.¹⁶¹

Edustaja Lasse Marjokorpi luki puheenvuoronsa aluksi edellispäivänä saamansa sähkeen joka oli osoitettu koko kirkolliskokoukselle. Sähkeen lähettäjä piti oikeutenaan kirkollisveron maksajana saada kuulla Jumalan sanaa sellaisena kuin se on Raamattuun kirjoitettu. Erityisesti hän mainitsi Roomalaiskirjeen ensimmäisen luvun jakeet 21-28 ja piti tärkeänä ettei homoista ja lesboista tehdä epäjumalaa. Nimeltä mainitun sähkeen lähettäjän ammatiksi Marjokorpi kertoi nuorisonohjaajan.¹⁶² Marjokorpi muunteli Arto Paasilinnan ihmiskunnan sukupuutosta kertovan humoristisen fantasiaromaanin Ihmiskunnan loppulaukka nimeä ja kuvasi käsittelyssä olevaa aloitetta kristikunnan loppulaukaksi. Hän kiinnitti

¹⁵⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 131–132.

¹⁶⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 132–133.

¹⁶¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 133.

¹⁶² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 133.

huomiota siihen, että aloitteen perusteluissa ei mainittu Raamattua. Hän oli huolissaan uuden käytännön tuomisesta kirkkoon pelkkänä etikettikysymyksenä eikä Raamatulla, kirkon historialla, uskontunnustuksilla tai tunnustuskirjoilla perustellen ja piti sitä yrityksenä irtautua kristillisestä uskosta. Hänen mukaansa nykykirkolle on muutenkin ominaista ettei uskoa ja elämää perustella Jumalan sanalla. Kirkolliskokouksen kirkon ylimpänä päättävänä elimenä tulisi pitää selvänä, että Jumalan sana on uskon ja elämän ainoa ohje mutta silti kirkolliskokoukselle on tuotu esityksiä joita perustellaan yhteiskunnallisella kehityksellä ja jopa psykoanalyysillä. Häntä järkytti vauhti jolla kristinuskosta luopuminen tapahtui. Esimerkkinä tästä hän mainitsi Kotimaa-lehdessä esitetyn ajatuksen, että Raamattu on vain uskon ylin ohje, ei enää elämän. Hän viittasi Suomen ja Saksan kirkkojen väliseen sopimukseen ja kysyi onko sekin voimassa vain uskon osalta.¹⁶³

Marjokorven mielestä edellisessä, eli piispa Kantolan, puheenvuorossa mentiin liian pitkälle kun pidettiin mahdollisena toimittaa kirkollinen toimitus eli lapsen kaste samaa sukupuolta olevan parin kotona. Hänen mukaansa oikea ratkaisu olisi, että toimitukset toimitettaisiin tällaisissa tapauksissa pelkästään kirkossa tai toimituskappelissa. Hänen mukaansa sitä, että seksuaalinen suuntautuminen ei ole ihmisen itsensä valittavissa ei ole pitävästi todistettu ja joka tapauksessa ihminen olisi vastuussa taipumuksensa toteuttamisesta. Luomisteologiasta ei pitäisi puhua ilman syntiinlankeemuksen korostamista. Ihmiset ovat syntiinlankeemuksen perillisiä ja ihmisten ajatuksia ei saisi nostaa Jumalan sanan rinnalle tai yläpuolelle. Hän viittasi edellispäivän puheenvuoroonsa jossa piti nykykulttuurille ominaisena, että poikkeavuudesta tehdään normi. Demokratian ja tasa-arvon nimessä vaaditaan, että Raamatun vastaiset elämäntavat saisivat saman yleispätevyyden kuin Jumalan sanan mukaiset. Vaikka kirkko Raamatun vastaisesti siunaisi samaa sukupuolta olevien parisuhteet ei siitä välttämättä seuraisi, että kärsimys loppuisi tai vähenisi.¹⁶⁴ Marjokorpi luetteli nykyisen tiedonvälityksen kautta normalisoitavia asioita jotka hänen mielestään eivät kuulu ihmiselämään. Näitä olivat avioero, insesti ja homoseksuaalisuus. Hän koki puhumisen Turussa vaikeaksi ilmanalan takia ja painotti, että tarkoittaa luonnontieteellistä ilmiötä. Hän esitteli kirkolliskokoukselle kaavion¹⁶⁵ jolla pyrki osoittamaan käsittelyssä olevan aloitteen maailmanselityksen olevan nykykulttuuriin kuuluva ja Jumalan sanasta irtautunut. Näiden maailmankuvien välillä ei voisi tehdä kompromissia. Maailmankuvan lisäksi kyse on

¹⁶³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 133–134.

¹⁶⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 134.

¹⁶⁵ Kaaviota ei ole nähtävillä keskustelupöytäkirjassa.

ihmiskuvasta. Hänen mukaansa näistä puuttui Jumalan läsnäolo, koska ne perustuivat evoluutioon ja siten kielsivät Jumalan Luojana. Ihmisen ja eläimen arvon välillä ei silloin olisi eroa ja ihmisen ja luonnon välinen suhde olisi sekaisin. Lisäksi nykyisestä maailmankuvasta puuttuu Jumalan ilmoitus eli tiettäväksi tehty Jumalan tahto. Kantin kategoriseen imperatiiviin viitaten Marjokorpi ajatteli, että enää ei ole olemassa etiikkaa vaan eettiset arvot ovat tyhjiä. Nykyisen maailmankuvan takia tasa-arvosta on tullut elämän ylin ohje vaikka se on tyhjä normi. Siitä on seurannut, että Jumalan luomistyössä asettama ero miehen ja naisen välillä on hävinnyt.¹⁶⁶ Lisäksi nykyisestä maailmankuvasta puuttuu iankaikkisuus ja siksi siihen ei kuuluisi toivo eikä tuomio. Seurauksena tästä nykykulttuuri on pyrkinyt hävittämään eron ihmisen sielun ja ruumiin välillä. Kuoleman lähestymistä koskien on tullut tavaksi puhua vain kivunlievityksestä, eikä syntien anteeksiantamisesta ja iankaikkisen elämän toivosta. Jumalan sana voisi korjata vääristyneen maailmanjärjestyksen. Kompromissi tässä asiassa ei olisi Herran seurakunnan oikeaa kaitsemista.¹⁶⁷

Marjokorven polveilevasta puheenvuorosta nousi esiin kohta jossa hän arvosteli piispa Kantolan puheenvuorossaan esiin tuomaa mahdollisuutta kastaa naisparin lapsi perheen kodissa. Tarkoituksella tai tunnekuohunsa vallassa Marjokorpi puhui kirkollisista toimituksista näyttävästi monikossa vaikka Kantola puheenvuorossaan käsitteli vain yhtä toimitusta, kastetta, ja sen lisäksi joitain rukoushetkiä ja lisäksi suhtautui erittäin kielteisesti homoseksuaalien aseman parantamiseen. Ammatiltaan Marjokorpi on kirkkoherra.

Edustaja Esa Koukkari ilmaisi olevansa huolissaan kirkon antamasta julkisuuskuvasta. Hän korosti paljon esillä ollutta ajatusta siitä, että rajat luovat turvallisuutta. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla on ajateltu, että rajat ovat rakkautta mutta sama koskee myös aikuisia. Kirkon tehtävä olisi julistaa armoa ja totuutta eli sitä minkä ajatellaan olevan taivaan isän tahto ihmiselämän suhteen. Tuota totuutta ei olisi aina helppo kertoa, koska se saattaa rajoittaa toisen ihmisen vapautta mutta olisi silti kirkon velvollisuus kertoa se. Hän on seurannut kyselytutkimuksia julkisten instituutioiden arvostuksesta ja piti mielenkiintoisena, että poliisi on listojen kärjessä toistuvasti. Hänen mukaansa sijoitus johtui siitä, että poliisiorganisaatio oli sisäistänyt tehtävänsä ja pysynyt sille uskollisena. Jopa rikoksista kiinni jääneet ovat arvostaneet poliisin toimintaa. Kirkon tehtävänä olisi kertoa Jumalan tahdosta tinkimättä. Ei pitäisi siunata sellaista mitä ei tiedetä Jumalan tahdoksi. Hän viitasi sosiologi Amitai Ezionin väitteeseen, että yhteiskunta saattaa rappeutua yksilönvapauksien liiallisen korostamisen takia

¹⁶⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 134–135.

¹⁶⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 136.

ja tulisi korostaa enemmän ihmisten vastuuta toisista ihmisistä. Taivaan Isän laki on annettu ihmiselämän synnyttämiseksi, ylläpitämiseksi ja varjelemiseksi. Hän viitasi Lutherin ajatuksiin kristityn vapaudesta ja totesi, että kirkon tavoitteena kutsumuksena tulisi olla puolustaa muuttumattomia lakeja ihmisten muuttuessa. Kirkon ja kristittyjen tulisi rakastaa lähimmäistä Jumalan sanan mukaisessa totuudessa. Ihmisen loputon ymmärtäminen johtaisi lopulta kysymään mihin kirkkoa enää tarvitaan jos ei totuuden ja armon kysymyksiin.¹⁶⁸

Koukkari käytti puheenvuorossaan useita kertoja Jumalasta lapsenomaista ilmaisua Taivaan isä. Hän myös käytti lapsia ja nuoria esimerkkeinä. Siitä syntyi mielikuva, että hän halusi käsitellä homoseksuaaleja ja heidän yhdenvertaista kohtelua kirkossa kannattavia ihmisiä kasvatusta tarvitsevinä lapsina. Sosiologista näkemystä, että rekisteröity parisuhde ja sen siunaaminen olisivat osoitus liiasta yksilönvapauksien korostamisesta eikä vastuunottamisesta toisesta ihmisestä Koukkari ei perustellut. Ammatiltaan Koukkari on varatuomari joka on aiemmin toiminut poliisin palveluksessa.

Edustaja Seppo Vänskä kertasi kirkon antamia virallisia lausuntoja liittyen parisuhdelakiin ja totesi, että niitä on vähän. Hän piti kirkkohallituksen lausuntoa vuodelta 1999 pääasiallisena lähteenään ja sivuutti piispojen parisuhdelain säätämisen jälkeen antaman kannanoton. Sen jälkeen kirkko on ollut liian hiljaa ja tämä hiljaisuus on hämmentänyt monia ihmisiä. Lehdistö sitä vastoin ei ole ollut hiljaa vaan on pitänyt esillä kirkon lausunnolle vastakkaista näkemystä. Vänskän mukaan johtui osittain kirkon hiljaisuudesta, että eduskunta hyväksyi parisuhdelain. Hän näki nyt vaarana, että kirkko taipuisi yleiseen mielipiteeseen. Sen sijaan hän toivoi kirkon käyttävän omaa ääntään ja ottavan kantaa tähän kysymykseen vaikka se olisi pelottavakin tehtävä. Itse hän koki kirkon tehtäväksi olla suunnannäyttäjäksi joka tietää tehtävänsä ja päämääränsä ja jonka sanoma koskee kaikkia ihmisiä kaikkialla maailmassa. Toisin kuin Perret edellispäivän keskustelussa hän päätyi kertomaan tarinan. Siinä haaksirikosta pelastui yksi ihminen joka päätyi autioksi luulemalleen saarelle. Pian häntä kuitenkin lähestyivät saaren asukkaat kirja kädessään. Saadessaan tietää, että tuo kirja oli Raamattu hän totesi ettei Euroopassa enää uskota siihen. Saaren asukkaat vastasivat siihen, että ennen kirjan saamista heillä oli tapana syödä kaikki haaksirikkoon joutuneet. Vänskän mielestä käsiteltävä asia on ennen kaikkea Raamattu-kysymys. Asian ratkaisemiseksi olisi palattava alkulähteille eli Jumalan sanaan. Tämä alkujuurille palaaminen olisi sitä uudistumista josta Paavali Roomalaiskirjeessä puhui hengen uudistumisena. Jos tätä

¹⁶⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 136–137.

uudistumista ei tapahtuisi tulisi kirkosta yhteiskuntaan mukautuva perässähihtäjä muutamassa vuodessa. Käsittelyssä olevan aloitteen torjuminen ei kuitenkaan Vänskän mukaan tarkoittaisi sitä, että homoseksuaalit hylätään. Päin vastoin heidän rinnallaan tulisi kulkea ja tukea heitä kaikin tavoin. Hän jätti perustevaliokunnalle pohdittavaksi kolme retorista kysymystä ennen asian viemistä eteenpäin. Kysymykset koskivat syntiä, katumusta, kastetta, uskoa ja pelastusta. Käydyn keskustelun hän koki erittäin arvokkaaksi.¹⁶⁹

Vänskä piti kirkon vähäistä osallistumista julkiseen keskusteluun ennen parisuhdelain säätämistä syynä siihen, että eduskunta hyväksyi lain. Hänen ketomaansa tarina haaksirikkoisesta on sävyltään arveluttava sen suhteen mitä nykyisin ajatellaan alkuperäisväestöjen ja rodullistettujen ihmisten asemasta ihmiskunnassa. Hänen lausumansa, että aloitteen hylkääminen ei tarkoita homoseksuaalien hylkäämistä on sisäisesti ristiriitainen ilmeisen tarkoituksellisesti. Ammatiltaan Vänskä on piirijohtaja. Hän on Kansanlähetysten palveluksessa.

Edustaja Linda Lawast-Slotte aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että on kirjoittanut sen jo jonkin aikaa sitten eikä aikaa riittänyt uuden version kirjoittamiseen joten hän vain jättää osan siitä. Hän lainasi Jonas Gardellin sanoja

Jokainen raja jonka vedämme Jumalan rakkaudelle, on meidän yksityinen rajanvetomme, meidän kyvyttömyytemme rakastaa.¹⁷⁰

Lawast-Slotte kertoi kuulleensa, että monet seksuaalisesti poikkeavat ovat katsoneet olevansa pakotettuja lähtemään kirkosta johon heidät oli kerran kastettu, koska he katsoivat, että kirkko ei tarvitse heitä. Monet ovat kärsineet siitä mitä kirkossa on sanottu, mutta myös siitä mitä on jätetty sanomatta. Hiljaisuus ja torjunta eivät ole luoneet avoimuutta ja luottamusta. Kirkko on edistänyt epärehellisyyttä ja kaksinaismoraalia. Hän lainasi Kotimaa-lehdessä kirjoittaneen nurmeslaisen Markku Grönholmin kysymyksiä. Jos homoseksuaalisuus hyväksytään luonnollisena asiana, miksi sitä ei saisi toteuttaa? Jos seksuaalisuutta pidetään Jumalan lahjana, mitä moraalitonta olisi pyrkimyksessä toteuttaa sitä vastuullisesti uskollisessa ihmissuhteessa? Kannattaako kirkko kaksinaismoraalia? Hän piti kirkolliskokouksen tehtävänä ottaa nämä kysymykset esiin ja vastata kysyjälle kiemurtelematta ja syyllistämättä. Syyllistäminen johtuu pelosta ja tähän pelkoon olisi puututtava ja kysyttävä kirkkona mitä pelkäämme. Pelkäämmekö ehkä sisimmässämme itseämme vai sitä, että toisten onni uhkaisi omaamme? Olisi syytä selvittää rehellisesti sekä

¹⁶⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 137–139.

¹⁷⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 139.

omaan, että kirkon uskottavuuteen ja rehellisyyteen sekä omaan haavoittuvuuteen. Kirkossa tulisi ottaa yhdessä kantaa siihen kuinka aiotaan kirkollisesti, teologisesti ja kirkko-oikeudellisesti suhtautua samaa sukupuolta olevien parien yhteiselämään.

Luomisjärjestykseen viittaaminen muodostuu helposti vääristyneeksi perusteluksi ellei sitä tulkita evankeliumin lunastuksesta ja vapahduksesta käsin. Kaikki ihmiset elävät niiden välisessä polttopisteessä. Kenelläkään ei tulisi olla oikeutta sulkea lähimmäistään tämä jumalallisen yhteyden ulkopuolelle vaan luomisen teologia ohjaa kirkkoa ottamaan kasuaalitoimitusten yhteydessä huomioon koko ihmisen ja kontekstin jossa hän elää.

Ajatuksia, että tätä toimitusta ei saisi rinnastaa avioliittoon vihkimiseen, ja että avioliittoa pitäisi suojella, Lawast-Slotte ihmetteli. Mitä tulisi suojella ja miltä? Kirkon vihkioikeuttako vai itse juhlamenoa vai kahden toisiinsa sitoutuneen ihmisen rakkautta jotka ovat antaneet toisilleen lupauksen ja saaneet vastaanottaa siunauksen vai avioliittoa instituutiona? Ehkä tulisi kysyä mitä kirkollinen avioliitto manifestoi kun niin monet epäonnistuvat siinä ja miettiä mitä tulisi tehdä, että kirkollista vihkimistä ei mielletäisi vain kauniiksi seremoniaksi irrallisena jumalallisesta yhteydestä jonka piiriin se kuuluisi. Kirkon pyhillä toimituksilla on tehtävä: niiden on määrä tehdä ihminen osalliseksi jumalallisesta yhteydestä jossa Jumala vaikuttaa ihmisen elämässä. Kirkko tarvitsisi selkeän käsityksen siitä mitä kirkolliset toimitukset edustavat ja ilmaisevat. Vai voiko kirkossa tehdä siunauksesta vallankäytön välineen jota käytetään vain niiden hyväksi jotka täyttävät vaatimukset. Pyrkimys uskollisuuteen ja rakkauteen koskisi myös niitä, joilta poikkeavien taipumusten takia on kielletty siunaus. Kirkollisen toimituksen esirukouksineen ja siunauksineen on tarkoitus kohottaa kahden toisiaan rakastavan ihmisen siihen samaan suureen yhteyteen jossa sovituksen voima vallitsee. Mikä antaisi oikeuden kieltää tämä lahja? Sen, joka kuuluu kirkkoon, tulisi saada osallistua kirkon pyhiin toimituksiin. Kasteessa annettua siunausta ei voida tehdä mitättömäksi. Vapahdus ja siunaus kuuluvat yhteen ja ne ilmaisevat liittoa Jumalan ja ihmisen välillä. Jumalalliselle rakkaudelle ja sovitukselle jota siunaus ilmaisee ei pitäisi tehdä ihmisten asettamia rajoja. Lawast-Slotte viittasi edellispäivä keskustelussa mainittuun Narkissoksen myyttiin. Hän totesi, että varsinainen tragedia siinä oli se, että Narkissos ei tuntenut itseään vaan kaipasi tietoa omasta identiteetistään. Hän kyseli mahtaako kirkolla olla sama ongelma käsittelyssä olevan asian heijastumia katsoessa. Entä antaako kirkko seurakuntalaisille tilaa tuntea itsensä? Tunneemmeko me itsemme kastettuina ihmisinä

kirkossa johon kuulumme? Kaikki Jumalan luoma olisi mahdollista ottaa vastaan kiitoksen ja rukouksen kanssa eikä siitä tarvitse hylätä mitään. Jumalan sana ja rukous pyhittävät sen.¹⁷¹

Lawast-Slotte on aloitteen allekirjoittaja. Hän käytti puheenvuorossaan sekä suomea, että ruotsia. Hän mainitsi puheenvuoronsa alussa, että aikoo jättää osia pois ennakoon valmistelemasta puheestaan ja ilmeisesti juuri tästä syystä sisältö oli osin poukkoilevaa. Hän toi esiin luomisteologian laajemman ulottuvuuden kun se yhdistyy evankeliumin tuomaan lunastukseen ja vapahdukseen. Lawast-Slotte on teologian maisteri.

Edustaja Mauno Jouppi kertoi lyhyessä vastauspuheenvuorossaan, että hänkin oli halunnut lähteä pois kirkosta kun hänelle oli kerrottu, että hän elää synnissä. Hän ei kuitenkaan ollut lähtenyt kirkosta. Hän iloitsi Jumalan rakkaudesta joka ei sallinut hänen tehdä tätä virhettä vaan veti hänet kuulemaan vapautuksen evankeliumia Jeesusesta syntisten pelastajana. Siksi hän ei ymmärrä ajatusta, että syntiä ryhdyttäisiin siunaamaan. Sen sijaan tulisi kehottaa parannukseen.¹⁷²

Jouppi käytti puheenvuoronsa voimakkaalla murteella, mikä aiheuttaa haasteita sisällön tarkalle ymmärtämiselle. Hän ei yksilöinyt mistä synnistä oli hänen kohdallaan kysymys. Jouppi on ammatiltaan kaivinkoneenkuljettaja.

Puheenjohtaja keskeytti istunnon tauon ajaksi. Tauon aikana kirkolliskokouksen ohjelmassa oli lounas sekä valiokuntatyöskentelyä. Tauot mahdollistavat myös tulossa olevien puheenvuorojen hiomisen yhdessä toisten edustajien kanssa. Tauon jälkeen hän antoi aikataulua koskevia ilmoituksia jonka jälkeen lähetekeskustelu jatkui.¹⁷³

Edustaja Bror Träskbacka piti käsiteltävää aloitetta monisyydenä. Parisuhdelain myötä yhteiskunta oli viestittänyt, että kumppanin voi valita sukupuolesta riippumatta. Hän halusi tuoda esiin näkökulmana kasvavat nuoret. Hän oli huolissaan nuorista jotka etsivät omaa identiteettiään ja myös seksuaalista identiteettiään. Jos kirkko loisi ehdotettuja siunaamiskaavoja antaisi se hänen mukaansa ongelmallisen signaalin ja siksi hän ei voi tukea aloitetta.¹⁷⁴

Träskbacka käytti tiivistetyssä puheenvuorossaan sekä ruotsia, että suomea. Huoli nuorison saamista vaikutteista on tässä keskustelussa jäänyt vähälle vaikka se on olennainen osa homoseksuaalien yhdenvertaista kohtelua vastustavien retoriikkaa. Träskbacka on ammatiltaan kirkkoherra.

¹⁷¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 139–141.

¹⁷² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 141.

¹⁷³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 141–142.

¹⁷⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 142.

Piispa Erik Vikström aloitti puheenvuoronsa toteamalla kuuluvansa niihin joiden mielestä Kirkollisten toimitusten kirjaan ei pitäisi lisätä siunauskaavaa parisuhteensa rekisteröineille. Hän perusteli näkemystään vanhalla Lex orandi – Lex credendi -periaatteella jonka mukaan liturgisten käytäntöjen tulisi ilmentää uskon lakia eli kirkon tunnustamaa uskoa. Hänen mielestään tässä tapauksessa puuttuisi kirkon yhteisesti hyväksymä uskonsisältö. Sen sijaan näkemykset ovat selkeästi ristiriitaisia ja olisi epäonnista jos tällaisessa tilanteessa lisättäisiin kaava kirkkokäsikirjaan. Lisäksi papeilla on velvoite käsikirjassa olevan kaavan mukaisten toimitusten toimittamiseen ja siksi kaavoja pitäisi olla vain kirkossa yleisesti hyväksyttyinä pidetyistä asioista. Niiden tulisi perustua ensisijassa Raamatun käskyyn. Samaa sukupuolta olevien parien rekisteröidyt parisuhteet, muut homoseksuaalien parisuhteet sekä heteroseksuaalien avoliitot eivät täytä tätä vaatimusta ja siksi niitä varten ei pitäisi luoda kirkollisia toimituksia. Kirkon kuuluisi totta kai kohdata myös näitä ihmisiä siunaten aivan kuten Jeesus teki, mutta se on aivan eri asia. Kaikkiin kirkollisiin siunaamistoimituksiin liittyy kätenpäällepaneminen ja sen suhteen tulisi olla harkitsevainen Uuden testamentin ohjeen mukaan¹⁷⁵. Toisinaan täytyisi olla rohkeutta olla tekemättä mitään ja luottaa Jumalaan joka on suurempi kuin sydämemme ja tietää kaiken. Siunauskaavan ottamisessa tai ottamatta jättämisessä käsikirjaan ei kuitenkaan olisi kyse tuomioaktista. Kumpaankaan suuntaan tehty päätös ei sisältäisi vapauttavaa tai hylkäävää tuomiota. Kaavan jättäminen pois käsikirjasta antaisi erilaisille ihmisille tilaa elää kirkossa rauhassa toistensa kanssa syventyä keskinäisessä kunnioituksessa.¹⁷⁶

Piispa Vikström käytti puheenvuorossaan sekä ruotsia, että suomea. Hän liittyi näkemyksineen Raamatun kirjaimellista tulkintaa samaa sukupuolta olevien parien yhdenvertaisen kohtelun kieltämisen perusteluna käyttäviin. Hän myös lisäsi keskusteluun Raamatunkohdan joka ei tavanomaisesti ole kuulunut homoseksuaalien ulossulkemisen perusteena käytettyihin kohtiin. Lisäksi Vikström oli piispana huolissaan pappien velvollisuudesta toimittaa käsikirjan mukaisia toimituksia. Hänen päätelmänsä, että samaa sukupuolta olevien parien siunaamisesta kieltäytyminen johtaisi siihen, että kirkossa on tilaa, avoimuutta ja kunnioitusta jäi heikosti perustelluksi.

Edustaja Sari Lindström kertoi suhtautuvansa käsiteltävänä olevaan asiaan teoreettisesti, koska hänen kohdalleen ei ole tullut tilannetta jossa homoseksuaali olisi halunnut keskustella

¹⁷⁵ Piispa Vikström ei mainitse tarkkaa Raamatunkohtaa mutta asiayhteydestä päätellen hän tarkoittanee 1.Tim. 5:22 jaetta, jossa varoitetaan harkitsemattomasti siunaavan voivan joutua osalliseksi toisten synteihin.

¹⁷⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 142–144.

parisuhdekysymyksistä. Hänen asuinkaupunkinsa maistraatissa oli kuitenkin jo rekisteröity yksi parisuhde ja hän piti hyvänä varautua tilanteeseen jossa häneltä pappina pyydetäisiin siunausta. Aikaisemmin hän on voinut ajatella, että tämä ei ole avioliitto mutta nyt asiasta on yhteiskunnallinen sopimus. Hän toivoisi pappina tietävänsä miten menetellä kohdatessaan parisuhteensa rekisteröineen parin jonka jäsenet kuuluvat kirkkoon. Lapsen syntyessä on papilla oikeus ja velvollisuus kastaa tämä riippumatta siitä mitä hänestä mahdollisesti myöhemmin tulee. Jokainen lapsi saa Jumalalta uskon, kuten on saanut elämänsä ja jopa iankaikkisen elämän, ja se kaikki on lahjaa eikä perustu ansioihin. Lapsi hoidetaan perheessä ja seurakunnassa toivottavasti rakastavien ja turvallisten aikuisten keskellä. Lindström muisteli suhtautumista kehitysvammaisiin lapsiin edellisen vuosisadan alkupuolella. Näitä lapsia oli siihen aikaan piiloteltu muilta ihmisiltä. Kirkko oli toiminut määrätietoisesti kehitysvammaisten lasten ihmisarvoisen kohtelun puolesta ja asia oli kehittynyt hyvälle mallille.¹⁷⁷ Rippikouluikäistä nuorta tuetaan itsenäiseen uskoon konfirmaatiokaavan kautta. Isoskoulutuksessa oli esitetty kysymys mitä tarkoitti se, että yksi Jeesuksen opetuslapsista oli se jota hän rakasti. Ensihätään Lindström oli vastannut, että kyseinen opetuslapsi oli varmaankin hyvin nuori ja Jeesus suhtautui häneen isällisen huolehtivasti. Toisessa kohdassa Raamatussa samainen opetuslapsi lepäsi Jeesuksen syliä vasten aterialla ja tämä kohta on herättänyt ajatuksen, että Jeesus osoitti erityistä rohkeutta ollessaan näin lähellä toista miestä. Raamatussa ei juurikaan kerrota opetuslasten perhe-elämästä. Vain Pietarin anoppi mainitaan ja muuten opetuslapset vaikuttavat lähtevän seuraamaan Jeesusta miettimättä muita velvollisuuksiaan. Näihin asioihin hän epäili joutuvansa palaamaan rippikoululaisten kanssa keskustellessaan nyt kun parisuhdelaki on tullut voimaan. Lindström mietti myös tilanteita joissa entiset rippikoululaiset tulevat pyytämään vihkimään tai siunaamaan avioliittonsa. Entäpä jos joku nuorista on huomannut seksuaalisen suuntautumisensa toisenlaiseksi. Hän ei uskonut joutuvansa miettimään miksi nuoresta on tullut sellainen vaikka omien lastensa kohdalla sellaisessa tilanteessa varmasti miettisi onko tehnyt jonkin virheen kasvattajana. Vai olisiko tilanne sama kuin Jeesuksen kohtaaman sokeana syntyneen kohdalla: Jumalan tekojen piti tulla ilmi hänessä näin. Joka tapauksessa hän toivoi, että olisi olemassa työväline seurakunnan jäsenen kohtaamista varten, vaikkei sitä ehkä koskaan tarvittaisi. Kunhan vain tällaisten ihmisten ei tarvitsisi erota kirkosta tai jättäytyä seurakuntayhteyden ulkopuolelle. Lindström kertoi arvostavansa ihmisiä jotka tunnustavat oman totuutensa ja kirkossa voisi olla

¹⁷⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 144.

tilaa myös seksuaalisesti poikkeaville. Hän kannatti aloitteen lähettämistä käsikirjavalioikuntaan toimenpiteitä varten.¹⁷⁸

Lindström käsitteli aloitetta teoreettisesti kuten itsekin mainitsi puheenvuoronsa alussa. Hän toi esiin perusseurakuntatyön kysymykset ja seurakuntalaisten tasapuolisen kohtaamisen tarpeen. Lindström on ammatiltaan pappi, jonka titteliksi on kirkolliskokouksen pöytäkirjaan merkitty kappalainen. Hän aloitti Akaan seurakunnan kirkkoherran tehtävissä vuonna 2002.

Edustaja Hannu Kippo viittasi edellispäivä käytyyn keskusteluun jonka perusteella hän oletti jo olevan tiedossa, että hän ei kannata käsittelyssä olevaa aloitetta. Aloitetta ei ole perusteltu Raamatusta käsin joten Jumalan sanaa arvossa pitävät eivät voi sitä kannattaa. Sen sijaan aloite antaisi syyn toisenlaiseen kysymykseen. Yksi aloitteen allekirjoittajista on kirkkohallituksen jäsen¹⁷⁹ ja siksi Kippo haluaa selvittää millaisella, eduskunnan välikysymystä vastaavalla, menettelyllä voisi mittaauttaa kirkkohallituksen luottamuksen. Hän piti kirkon turvallisuutta uhattuna ja siksi tarpeellisenä selvittää menettelytavat tilanteisiin joissa kirkkohallitus ei nauttisi kirkolliskokouksen luottamusta. Hän kysyi aloitteen tekijöiltä pitäisikö laatia siunaamisen kaavat myös siveettömyyden harjoittamiseen, epäjumalanpalvelemiseen, aviorikkomuksiin, varkauksiin, juoppouteen, pilkkaamiseen ja riistoon sitoutuneille, kullekin ihmisryhmälle erikseen. Hän piti mahdollisia siunaamiskaavoja toisen käskyn rikkomisena ja viittasi Lutherin sanoihin vääristä saarnamiehistä. Evankelisten ilon katoamisesta esitettyyn kysymykseen hän vastasi, että ilo katoaa jos ei voisi enää luottaa sanan varmuuteen vaan joutuisi rakentamaan elämää omien päätelmien pohjalle. Hän toivoi, että sana saa olla koskematon ja vakuuttaa, että Jumala armahtaa syntistä, mutta armo kohdistuu ihmiseen ei syntiin.¹⁸⁰

Kippo jatkoi edellispäivä puheenvuorossa aloittamaansa linjaa ja piti käsiteltävää aloitetta Raamattukysymyksenä. Kirkkohallituksen luottamuksen mittaauttamisen tuominen keskusteluun oli toimittajalle sopiva retorinen tehokeino. Kippo on SLEY:N palveluksessa piirijohtajana ja ammatilliselta taustaltaan toimittaja.

Edustaja Ritva Vastamäki osallistui keskusteluun täysin maallikkona eli ilman teologista koulutusta ja piti sitä tärkeänä, koska suurin osa suomalaisista on samassa asemassa. Hän kannatti aloitteen viemistä valiokuntaan. Tulevien perusteellisten selvitysten myötä valiokunnilla ja kirkolliskokouksella on tehtävänä puhdistaa pois nyt tapahtunut

¹⁷⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 144–146.

¹⁷⁹ Listaa kirkkohallituksen jäsenistä vuodelta 2002 ei löydy verkkolähteistä eikä lähimmistä hakuteoksista, joten henkilön yksilöinti jää tekemättä.

¹⁸⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 146–147.

syyllyttäminen ja kivien heittäminen. Sanoin heitettyt kivet voivat tosin olla niin raskaita, että niiden jälkiä on vaikea korjata. Hän kertoi esimerkin omalta työuraltaan 20 vuoden takaa rintasyövän hoitoon erikoistuneena kirurgina. Hän tiesi osaavansa työnsä ja pystyvänsä auttamaan ihmisiä sitä kautta. Sitten eräs kollega kutsui häntä työyhteisön kuullen lesboksi, aiheuttaen. Hän koki tilanteen valtavan loukkaavana ja se varjosti hänen työtään vuosia. Nyt, 20 vuotta myöhemmin, hän ajatteli kuinka moni ihminen loukkaantuu näistä keskusteluista. Lääkärinä hän on nähnyt kuinka raskasta homoseksuaalien elämä voi olla ja kuinka kauan itsensä hyväksyminen voi kestää. Homoseksuaalisuudesta on puhuttu kovana syntinä vaikka se on asia josta ihminen ei pääse eroon millään. Käydyn kirkollisen keskustelun takia hänen kotiseurakuntansa talouspäällikkö oli irtisanoutunut, koska ei jaksanut seurakunnan työssä tätä päätöstä odottaessaan. Asian käsittely puhtaasti raamatullisena ja teologisena ongelmana on johtanut siihen, että jatkossa on täysi työ saada keskustelun kohteena olevat ihmiset säilyttämään ihmisarvonsa. Sama koskee heidän läheisiään. Hän toivoi, että aikanaan aloitteiden käsittelyn päätteeksi syntyisi lopputulos joka ei anna syytä epäillä, että kaikki muut ovat hyväksyneet mutta kirkko ei. Hänelle oli vähästä Raamatun lukemisesta jäänyt mieleen se, että jokainen joka uskoo saa anteeksi ja pelastuu. Parisuhteelleen siunausta pyytäviä hän ei uskonut olevan paljoa mutta silti olisi tärkeää pystyä jonkinlainen siunaus antamaan.¹⁸¹

Vastamäki puhui maallikkona kuten puheenvuoronsa aluksi lupasi. Hän toi esiin omalla työurallaan, osin ikävien kokemusten kautta, oppimaansa myötäelävää suhtautumista homoseksuaaleihin. Vastamäki on ammatiltaan apulaisylilääkäri.

Edustaja Heikki Tanninen vertasi käytyä keskustelua kirkolliskokouskauden alussa tekemänsä luterilaisten ja ortodoksien seka-avioliitoissa elävien ehtoollisyhteyttä koskevan aloitteen käsittelyyn. Hänen tekemästään aloitteesta ei keskusteltu yhtä vilkkaasti kuin nyt käsittelyssä olevasta aloitteesta. Kirkolliskokoukseen lähtiessään hän oli kysynyt vaimoltaan miten nyt käsittelyssä olevan asiaan tulisi suhtautua. Vaimon vastaus oli ollut se, että voihan mitä tahansa asiaa ryhtyä korostamalla korostamaan, jolloin asia tulee todellista vaikeammaksi. Puolisonsa näkökohdasta kiinnostuneen hän oli myös lukenut Valamon luostarin kustantaman Merja Merraksen kirjoituksen¹⁸² jossa käsitellään ortodoksien kirkon suhtautumista homoseksuaalisuuteen. Hänen mukaansa vaikutelma on toisenlainen kuin kirkolliskokouksessa esitetyissä jyrkimmissä puheenvuoroissa, vaikka myös ortodoksinen lähestymistapa on raamatun kirjaimellisesta tulkinnasta lähtevä. Suhtautumisessa on on

¹⁸¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 147–148.

¹⁸² Kirjoituksen nimen puuttuessa vain kirjoittajan tiedoilla hakemalla kyseistä kirjoitusta ei löydy.

näkönyt äidillisen lempeä lähestymistapa syntiin langenneita kohtaan. Homoseksuaalinen mieltymys ja teko olisi etiikan takia eroteltava toisistaan. Ortodoksisessa kirkossa on tunnettu ns. ystävyysliitto joka solmittiin kirkossa samaa sukupuolta olevien henkilöiden välille. Liitto perustui syvään henkiseen ystävyyteen ja rakkauteen. Siihen saattoi kuulua fyysisiä hellyydenosoituksia mutta homoseksuaalinen teko ei kuitenkaan olisi tällainen.¹⁸³

Tannisen mukaan aviosuhde muodostaisi kokonaisuuden jonka Jumala on antanut ihmisille henkiseksi kasvuksi ja elämästä nauttimiseksi, kun taas homoseksuaalinen avoin samoin kuin heteroseksuaalinen tilapäinen akti johtaisi pelkästään mielihyvän tuottamiseen. Biologisiin syihin, geeneihin tai aineenvaihduntaan, homoseksuaalisuutta selittävänä asiana hän ei usko ja vaikka ne pitäisivätkin paikkansa olisi homoseksuaalisen teon toteuttaminen kuitenkin aina vapaan ja vastuullisen ihmisen itsenäinen ratkaisu jonka voisi myös olla tekemättä. Psykologisia selitysmalleja olivat hänen mukaansa mm. epävarmuus toisen sukupuolen edessä, rajojen kokeilemisen halu ja homoseksuaalisuuden runsas myönteinen esilläolo. Ihmisen tulisi kehittää sisällään oleva jumalan kuva täyteen kukoistukseen ja se tapahtuisi Raamatun ohjeita noudattamalla. Homoseksuaalisuus ei kuitenkaan olisi erityisesti muista synneistä poikkeava vakavuudeltaan. Avosuhteille ei ole vaadittu siunauskaavaa ja vain kristillisen avioliiton solmiminen toisi siunauksen. Sakramentteihin voisi osallistua yksilöinä. Parisuhteensa rekisteröineiden koti voitaisiin siunata mutta parisuhteen siunaaminen ei olisi mahdollista.¹⁸⁴

Tanninen käsittelee puheenvuorossaan pääosin ortodoksisen kirkon näkemyksiä homoseksuaalisuudesta. Hän myös jollain tapaa pyrkii vertaamaan eri kirkkokuntiin kuuluvien avioparien ehtoollisyhteyden puuttumista käsiteltävä olevaan aloitteeseen ja sen seurauksiin pariskunnan elämässä mutta tämä kokonaisuus jää epäselväksi. Puhuessaan avioliitosta versus avoimet homosuhteet hän ei ota huomioon, että parisuhdelain myötä on mahdollisuus myös sitoutuneeseen homosuhteeseen. Tanninen on ammatiltaan toimitsija.

Edustaja Heikki Kotila totesi puheenvuoronsa aluksi, että keskustelun parisuhteen rekisteröinnin seurauksista rukouksellisine ja liturgisine ulottuvuuksineen ei olisi pitänyt tulla yllätyksenä kenellekään. Julkisuudessa aiheen ympärillä käyty keskustelu oli jatkunut jo pitkään ja tuo keskustelu oli osittain ollut epäasiallista. Jokaisen olisi hyvä muistaa, että keskustelu koskee konkreettisia eläviä ihmisiä, jotka ovat Jumalan kuvaksi luotuja ja Kristuksen lunastamia. Kirkolliskokouksen keskustelussa puhutaan paljon Raamatun

¹⁸³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 148–149.

¹⁸⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 149–150.

tulkinnasta ja siksi Kotila piti hyvänä, että parisuhdeasiasta tehdään perusteellinen selvitys. Hänen mielestään edellispäivän keskustelun ja nyt käsittelyssä olevan aloitteen tematiikat liittyvät toisiinsa ja olisi hyvä, että aloitteiden käsittely valiokunnissa kulkisi rinta rinnan. Hän piti Sollamon aloitetta niukkasanaaisena mutta kannatti sitä muutamien varauksin, joita käsitteli puheenvuorossaan.¹⁸⁵

Ensimmäiseksi hän kiinnitti huomionsa kodin siunaamiseen ja sen ei hänen mukaansa tulisi liittyä kodin asukkaiden sukupuoliseen orientaatioon. Kodin siunaamisen kaavan tulisi pysyä neutraalina. Erillisten kaavojen laatiminen eri siviilisäätyjä tai orientaatioita varten ei olisi pastoraalisesti viisasta.¹⁸⁶ Toiseksi hän katsoi, että rekisteröity parisuhde on avioliitosta erillinen asia ja näiden kahden keskinäinen suhde tulisi selvittää. Selvityksen perusteella olisi mahdollista laatia parisuhteen rekisteröinnin jälkeisen liturgisen toimituksen järjestys. Kaavan muotoa mietittäessä olisi tärkeää ottaa huomioon siunaamistoimituksia koskeva muu keskustelu, siunaamisen sisällön määrittäminen ja siunauksen teologia. Hän piti mahdollisena, että aloitteessa ehdotetussa kaavassa voisi olla kyse esirukoustapahtumasta kyseisten henkilöiden puolesta. Parisuhde oikeudellisena instituutiona syntyisi maistraatissa eikä kirkollista rekisteröintiä ole edes ehdotettu mutta pappi voisi parisuhteen osapuolten toivomuksesta rukoilla heidän puolestaan. Tämä vastaisi myös käsikirjakomitean ajatusta siitä, että kirkollisten toimitusten perimmäisenä tarkoituksena on välittää ihmisille yhteys Jumalaan ja osallisuus hänen pelastustekoihinsa kunkin toimituksen luonteen mukaisesti ja ihmiselämän asettamien ehtojen puitteissa. Kirkkokäsikirja on papin työväline ja olisi hyvä, että siitä löytyisi toimintaohjeet myös uudessa käsillä olevassa tilanteessa.¹⁸⁷ Kolmanneksi Kotila mietti mitä parisuhteen siunaamisen tilanteessa tapahtuisi. Hän piti alustavasti hyvänä, että toimituksen sisältönä olisi esirukous ja siksi toimituksen kategoria käsikirjassa voisi olla rukoushetki. Hän näki tärkeänä myös toimituksen sielunhoidollisen ulottuvuuden joka ulottuisi pariskunnan lisäksi heidän läheisiinsä.¹⁸⁸ Neljänneksi hän kiinnitti huomion käydyn keskustelun liiallisen keskittymisen seksuaalisuuteen ja suoranaisten aktikeskeisyyden. Hän piti kuitenkin luultavana, että rekisteröity parisuhde jolle vieläpä pyydetään papin siunausta koostuisi elämän jakamisen, yhteyden, luottamuksen, turvallisuuden, vastuun ottamisen ja huolenpidon kaltaisista asioista. Nämä olisivat arvokkaita asioita riippumatta siitä millaiseen seksuaaliseen orientaatioon ne yhdistyisivät. Muissa yhteyksissä juuri näihin suhteiden

¹⁸⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 150–151.

¹⁸⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 151.

¹⁸⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 151–152.

¹⁸⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 152.

ominaisuuksiin kiinnitetään huomiota. Kirkolla saattaisi olla vaikeuksia siunata toisenlaista seksuaalisuutta mutta onko keskustelu painottunut väärin ja vastuullisuuden ja sitoutumisen ulottuvuudet jääneet tarpeettomasti sivuun.¹⁸⁹ Viidenneksi Kotila piti tärkeänä, että parisuhteiden rekisteröimiseen liittyvä rukouksellinen ja liturginen ulottuvuus sekä niiden suhde uskonsisältöön selvitettäisiin. Tämä olisi tärkeää, koska kirkko on ensisijaisesti rukoileva yhteisö ja. Tämän teologisen perustan selvittämiseksi hän piti hyvänä, että aloite lähetettäisiin perustevaliokunnalle.¹⁹⁰ Kuudentena asiana Kotila nosti esiin muissa kirkossa homoseksuaalisuudesta käydyt keskustelut. Näissä keskusteluissa on tullut ilmeisen selväksi, että täyttä yksimielisyyttä ja yhteisymmärrystä on hyvin vaikea saavuttaa. Hän mainitsi esimerkkinä Ruotsin kirkossa käydyn keskustelun ja sen pohjalta julkaistun asiakirjan¹⁹¹. Asiakirjassa komitea oli korostanut kaikkien ihmisten samanarvoisuutta ja rakkauden kaksoiskäskyn keskeisyyttä. Samalla todettiin, että eettisistä kysymyksistä syntyy harvoin täyttä yksimielisyyttä ja korostettiin moninaisuutta rikkautena. Tämän seurauksena niiden jotka eivät hyväksy homoseksuaalisuutta tulisi kuitenkin hyväksyä homoseksuaalit henkilöt seurakunnan yhteyteen ja kirkon palvelukseen. Vastaavasti homoseksuaalien olisi hyväksyttävä, että osa ihmisistä pitää heidän elämäntapaansa kirkon opetuksen vastaisena. Näiden näkökohtien pohjalta voisi ajatella, että Suomessakin päädyttäisiin ratkaisuun jossa rekisteröitynyt pariskunta saa halutessaan siunauksen jos pappi on valmis siunaamaan, mutta papilla jäisi mahdollisuus kieltäytyä tehtävästä vakaumuksen perusteella.¹⁹² Kirkon ykseydestä samaa sukupuolta olevien pariin siunaamisesta käydyn keskustelun yhteydessä huolestuneita Kotila rauhoitti toteamalla, että Augsburgin tunnustuksen mukaan kirkon ykseyteen riittää yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta. Parisuhteen siunaaminen olisi siihen nähden vähäinen seikka. Ydinasioiden ollessa kunnossa voisi kirkko elää sovitetussa erilaisuudessa erilaisista eettisistä tulkinnoista huolimatta.¹⁹³

Kotilan puheenvuorossa korostui hänen laaja osaamisensa liturgiikasta sekä hänen kokemuksensa jäsennellyn kirjallisen materiaalin tuottajana. Kotila on ammatiltaan toiminnanjohtaja Hiljaisuuden ystävät ry:n palveluksessa. Hän koulutukseltaan filosofian tohtori ja toiminut Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian professorina sekä julkaissut lukuisia kirjoja.

¹⁸⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 152.

¹⁹⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 152.

¹⁹¹ Kotilan mukaan asiakirja olisi luettavissa netissä Ruotsin kirkon sivuilla mutta sen enempää sivuston sisäinen kuin yleinen nettihaku ei tuottanut osumia asiakirjan Homosexuella i kyrkan -nimellä enää vuonna 2020.

¹⁹² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 152–153.

¹⁹³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 153.

Piispa Voitto Huotarille kysymys samaa sukupuolta olevien parisuhteista oli ennen kaikkea kristillistä ihmiskuvaa koskeva asia, ei raamattukysymys. Raamatun tulkinnan kysymys asia kuitenkin olisi. Hän ei pitänyt sitä suoraan pelastuskysymyksenä vaan siihen liittyvänä eettisenä kysymyksenä. Ihmiskuvakysymyksenä sillä olisi vaikutusta siihen millä perusteella kirkon elämässä ja toiminnassa tehdään johtopäätöksiä. Hän halusi pitää esillä kirkon vuosituhantista opetusta mutta oli toisaalta valmis uuteen tulkintaan jos se muodostuisi kirkon yhteiseksi tieksi.¹⁹⁴ Huotari piti Suomessa tapahtuneita asennemuutoksia nopeina. Hän oli huolissaan siitä suuresta joukosta jolle tämän kysymyksen tarkastelu on ollut vaikeaa ja jotka ovat kuulleet olevansa suvaitsemattomia ja tyhmiä. Hänen mukaansa Keski-Euroopassa vaikuttava oikeistoradikalismi nousi samantapaisesta asetelmasta ja siksi hän mainitsi radikalisoitumisen vaaran. Hän piti tärkeänä nyt käydyssä keskustelussa vallinnutta ajatusten moninaisuutta ja toivoi sen jatkuvan. Tärkeintä keskustelussa on keskialue, eivät äärilaidat ja vaikka aihe olisi polttava asianosaisille se on tärkeä myös kristikansalle laajemmin. Huotari nosti esiin keskustelusta tähän saakka puuttuneen ekumeenisen puolen. Kirkkojen sisäisten näkemyserojen lisäksi homoseksuaalisuudesta on näkemyseroja kirkkojen välillä. Vain Hollannin reformoidussa kirkossa oli tähän mennessä otettu käyttöön samaa sukupuolta olevan parin siunaamistoimitus. Kirkkojen maailmanneuvostossa joka on suurin ekumeeninen järjestö osa sen jäsenkirkoista on eronnut tai uhannut erota jäsenyydestä kun järjestön yleiskokouksen keskustelulistalla oli ollut kysymys homoseksuaalisuudesta. Asiaan liittyvien monitahoisten, niin kirkkojen sisäisten kuin välistenkin, jännitteiden takia hän toivoi kaikilta kärsivällisyyttä ja avoimuutta sekä sitä, että valiokuntatyöskentelyssä huomioidaan myös ekumeeninen näkökulma.¹⁹⁵

Huotari nosti keskusteluun ekumeeniset näkemykset joiden hän katsoi olevan tärkeämpiä kuin homoseksuaalien tasavertainen kohtelu omassa kirkossa. Hänen esittämänsä näkemys, että hän pitää asiaa kristillisen ihmiskuvan kysymyksenä eikä raamattukysymyksenä oli mielenkiintoine retorinen tehokeino. Sisällöllisesti hän liittyi homoseksuaalisuuden Raamatun perusteella tuomitseviin ääniin ja ihmiskuvaan viittaaminen vaikuttaa vain päälle liimatulta fraasilta.

Puheenjohtaja totesi keskustelun päättyneeksi ja asia lähetettiin puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustevaliokuntaan.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 153.

¹⁹⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 154.

¹⁹⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2002, 154.

Käytetyt puheenvuorot voi jaotella kolmeen pääryhmään. Ensimmäisen ryhmän puheenvuoroissa kannatetaan aloitetta, koska puhujat toivovat samaa sukupuolta oleville pariskunnille siunaamistoimituksen kautta tunnustettua asemaa kirkossa. Perusteluissa korostuu progressiivinen raamatuntulkinta, kristillinen lähimmäisenrakkaus ja yhdenvertaisuuskysymykset. Toisen ryhmän muodostavat puheenvuorot joissa kannatettiin aloitetta, koska puhujat halusivat korostaa rekisteröidyn parisuhteen erillisyyttä miehen ja naisen välisestä avioliitosta. Perusteluissa kietoutuivat yhteen kirjaimellinen raamatuntulkinta ja halu ottaa huomioon yhdenvertaisuuskysymykset. Kolmannen ryhmän puheenvuoroissa vastustettiin aloitetta. Perusteluissa korostui kirjaimellinen raamatuntulkinta. Kolmannen ryhmän puheenvuorojen käyttäjien taustoissa korostuu Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen sekä viidesläisten herätysliikkeiden vaikutus. Kahden ensimmäisen ryhmän puheenvuorojen käyttäjien joukossa on Yhteys-liikkeen, Tuomasyhteisön ja Hiljaisuuden ystävien piirissä toimivia henkilöitä.

IV KUINKAS SITTE KÄVIKÄÄN

4.1. Perustevaliokunnan mietintö numero 2/2003 edustaja-aloitteista nro 3/2002, joka koskee parisuhteen rekisteröinnin seurauksia kirkossa, ja edustaja-aloitteesta nro 4/2002, joka koskee rekisteröidyn parisuhteen siunaamista ja parisuhteensa virallistaneiden kodin siunaamista

Perustevaliokunta antoi kirkolliskokouksen täysistunnolle syysistuntokaudella 2003 mietinnön nro 2/2003¹⁹⁷ vastauksena sille lähetettyihin edustaja-aloitteisiin nro 3/2002 ja nro 4/2002. Valiokunta antoi aloitteista yhteisen lausunnon, koska molempien aloitteiden keskeisenä kysymyksenä oli homoseksuaalisuus. Perustevaliokunta on saanut lakivaliokunnan lausunnon 6/2002. Sillä on ollut käytössään professori Antti Laaton ja professori Antti Raunion käsikirjavalikokunnalle laatimat asiantuntijalausunnot siunaamisen teologiasta. Valiokunta kuuli asiantuntijoina psykiatrian alalta Martin Brummeria ja Anna Tuliharjua josta Tuliharju on kirkolliskokousedustaja, professori Martin Scheininiä, dosentti Esko Koskenniemeä, professori Martti Nissistä, Aslan ry:n edustajina nuorisotyönohjaaja Vesa Lehtistä ja teologian maisteri Ari Puontia sekä Arcus – Ekumeenisen sateenkaariryhmän edustajina teologian tohtori Vesa Hirvosta, pastori Matti Peiposta ja teologian ylioppilas Leena Seivoa. Mietinnön valmisti jaosto, jonka puheenjohtajana toimi pastori Heli Pruuki, jäsenenä pääsihteeri Eero Junkkaala, kirkkoherra Jaana Marjanen ja teologian tohtori Matti Repo, sihteerinä teologian lisensiaatti Olli Hallamaa. Mietintöön liittyi eriävä mielipide. Mietinnön alussa kerrattiin molempien aloitteiden sisältö.

Valiokunta lähestyi käsiteltävää aihetta kuudesta eri näkökulmasta ennen omaa arviointiansa ja molempien aloitteiden erillistä arviointia. Ensimmäisenä kerrattiin kirkon aiempia kannanottoja homoseksuaalisuuteen ja parisuhdelakiin. Pääosan niistä muodostavat piispojen julkaisut Ajankohtainen asia vuodelta 1966 ja laajempi perhe- ja seksuaalieettinen kannanotto Kasvamaan yhdessä vuodelta 1984. Näistä Ajankohtainen asia piti homoseksuaalisuutta syntinä ja sairautena. Kristityn velvollisuutena on pidättäytyä taipumuksen toteuttamisesta ja taipumuksen valtaan joutuneiden auttaminen ja ymmärtävä suhtautuminen. Kasvamaan yhdessä kirjassa erotellaan homoseksuaalinen taipumus ja sen toteuttaminen. Homoseksuaalisuutta ei pidetä vapaasti valittavana ominaisuutena mutta taipumuksen toteuttamista pidetään syntinä. Piispojen kannanottojen lisäksi kirkon suhdetta

¹⁹⁷ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 1.

homoseksuaalisuuteen käsitteli Kirkon tutkimuslaitoksen vuonna 1975 julkaisema selvitys Homoseksuaalisuus ja kirkko. Katsaus uusimpaan tutkimukseen ja keskusteluun. Seksuaalieettisiä kysymyksiä ja myös homoseksuaalisuutta käsiteltiin kirkolliskokouksessa vuonna 1993 kun edustaja-aloitteessa esitettiin uuden seksuaalieettisen kannanoton laatimista. Aloite ei johtanut toimenpiteisiin, koska piispainkokous katsoi, että Kasvamaan yhdessä vastasi edelleen kirkon linjaa. Lisäksi valmisteilla oli Jorma Laulajan kirja Elämän oikea ja väärä, joka julkaistiin 1994. Vuonna 2001 piispainkokous päätti ryhtyä valmistelemaan uutta seksuaalieettistä kannanottoa. Kirkkohallitus antoi opetusministeriölle 5.10.1999 lausunnon parisuhdelakia valmistelleen työryhmän ehdotuksesta. Lausunnossaan kirkkohallitus piti miehen ja naisen välistä avioliittoa seksuaalisuhteen perusmallina ja vastusti avioliittoa muistuttavan instituution luomista parisuhdelain säätämisen kautta. Oikeudelliset epäkohdat olisi mahdollista korjata kumppanuuden rekisteröintimallilla joka ei liittyisi asianomaisten seksuaalisuuteen ja poikkeaisi selkeästi avioliitosta. Parisuhdelain hyväksymisen jälkeen piispat julkaisivat yhteisen kannanoton jossa todettiin kirkon vastustaneen parisuhteen rinnastamista avioliittoon. Kirkossa tuettaisiin miehen ja naisen välistä avioliittoa mm. kirkollisen vihkimisen kautta ja parisuhteen rekisteröineille ei vastaavaa kaavaa olisi tulossa. Työntekijöiltään kirkko edellyttäisi perinteisen opetuksen mukaista käyttäytymistä. Homoseksuaaleja kohdattaisiin sielunhoidollisissa tilanteissa. Kirkolliskokoukselle tehdyistä aloitteista käytettiin lähetekeskustelussa yhteensä 54 puheenvuoroa. Valiokunta pyrki ottamaan mietinnössään huomioon käytetyt puheenvuorot.¹⁹⁸

Toisena näkökulmana valiokunta kertasi aloitteiden herättämiä kysymyksiä, joista osa oli periaatteellisia ja osa käytännöllisiä. Kysymykset koskettivat ainakin Raamatun asemaa, ihmiskäsitystä, etiikan perusteita, kirkon virkaa ja kirkollisia toimituksia. Homoseksuaalisuuden syytä valiokunta ei halua käsitellä mietinnössään, vaikka kuuli lukuisia asiantuntijoita aihepiiriä koskien. Homoseksuaali on on vastuussa seksuaalisesta käyttäytymisestään orientaation syistä riippumatta yhtä lailla kuin on heteroseksuaalikin.¹⁹⁹

Kolmanneksi mietinnössä käsiteltiin homoseksuaalisuutta Raamatun valossa. Valokunnan mukaan on yleisesti yksimielisyys siitä, että Raamattu suhtautuu kielteisesti homoseksuaalisuuteen. Sen sijaan on näkemyseroja siitä millaisiin syihin nämä kielteiset raamatunkohdat perustuvat ja millaisia johtopäätöksiä niistä tulisi nykyaikana tehdä. Kirkot ja juutalais-kristillinen traditio yleisemminkin on suhtautunut homoseksuaalisuuteen kielteisesti

¹⁹⁸ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 1-4.

¹⁹⁹ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 4.

Raamattuun vedoten. Mietinnössä käydään läpi luomiskertomus, syntiinlankeemus, 3. Mooseksen kirjan määräykset seksuaalisuhteista sekä Paavalin kirjeiden homoseksuaalisuuden torjuviksi tulkitut kohdat. Lisäksi viitataan Jeesuksen puheeseen miehen ja naisen välisestä suhteesta Markuksen evankeliumissa. Näissä kaikissa kohdissa tulkitaan homoseksuaalisuutta pidettävän luomisjärjestyksen vastaisena asiana ja syntinä.²⁰⁰

Neljänneksi mietinnössä tarkastellaan mitä johtopäätöksiä Raamatun kannasta tulisi tehdä. Johtopäätökset jakautuvat kahteen päälinjaan. Yhden näkökannan mukaan kirkot ovat pitäneet homoseksuaalisuutta torjuttavana asiana Raamatun perusteella. Sen on ajateltu olevan vastoin luomisjärjestystä. Koska antiikin maailmassa on ajateltu esiintyneen kaikkien samojen homoseksuaalisuuden muotojen kuin nykypäivänä, on pidetty perusteltuna ajatella Raamatun velvoittavan kristillistä kirkkoa torjumaan homoseksuaalisuuden edelleen. Toinen näkökanta korostaa sitä, että antiikin sukupuolimoraali perustui ajattelutapoihin jotka poikkeavat siitä mitä nykyisin pidetään oikeana. Kaikkia Raamatun seksuaalieettisiä ohjeita ei siksi voi suoraan soveltaa moraaliseksi ohjeiksi, eikä Raamatun antama kuva homoseksuaalisuudesta vastaa sitä mitä kahden tasavertaisen ihmisen välinen rakkauteen, kumppanuuteen ja kunnioitukseen perustuva homoseksuaalinen suhde voi olla. Raamatun homoseksuaalisuutta kuvaavia kohtia ei siksi pitäisi soveltaa rekisteröityä parisuhdetta koskevissa asioissa.²⁰¹

Viidenneksi käsiteltiin seksuaalisuutta luomisteologisenä kysymyksenä. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja siksi ihmisellä on muuta luomakuntaa korkeampi tehtävä joka ylittää hänen yksilölliset ja oman lajinsa tarpeet. Osana tätä tehtävää on elämä miehenä ja naisena joille on annettu tehtäväksi lisääntyä ja täyttää maa. Uusi Katekismus vuodelta 1999 korostaa puolisoitten välisen suhteen lisäksi sukupolvien ketjun jatkuvuutta. Augsburgin tunnustuksen mukaan avioliitto ja jälkeläisten saaminen ovat luomisessa asetettu asia mutta siitä voi esiintyä poikkeuksia kuten naimattomuus. Vaikka perhe on yhteiskunnan perusyksikkö, myös ne joilla ei ole mahdollisuutta mennä naimisiin tai saada lapsia ovat osallisia Jumalan antamaan tehtävään. Koska miehen ja naisen välinen suhde on luomisteologian kannalta osa kirkon ihmiskuvaa, liittyy homoseksuaalien parisuhteita koskeva kysymys myös kirkon uskoon ja oppiin. Kuudenneksi käsiteltiin homoseksuaalisuutta eettisenä kysymyksenä, koska suhde lähimmäisiin ja ihmisyyhteisöjen elämää koskevat ratkaisut kuuluvat etiikan piiriin. Kirkon opin ja etiikan välillä ei kuitenkaan voi olla sovittamatonta ristiriitaa. Kirkossa on erilaisia näkemyksiä siitä onko kirkon eettisen opetuksen perusta ensisijaisesti Raamattu vai

²⁰⁰ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 4-5.

²⁰¹ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 5-6.

luonnonoikeus. Jos raamattua pidetään etiikan perustana, päädytään homoseksuaalisuuden torjumiseen. Luonnonoikeudellisen ja kultaiseen sääntöön nojaavan etiikan perusteella etiikassa korostuu lähimmäisen parhaaseen pyrkiminen eikä homoseksuaalisuuden torjuminen näyttäydy välttämättömyytenä.

Valiokunta totesi omana arvionaan käsitelystä asiasta yksimielisesti, että miehen ja naisen välinen avioliitto on parisuhteen muoto, jota kirkko, pyrkii tukemaan. Kirkossa tulee olla tilaa myös yksin eläville, eronneille ja seksuaalisesti poikkeaville. Kirkko ei halua sulkea homoseksuaaleja pois keskuudestaan. Kirkko rukoilee kaikkien ihmisten puolesta ja kaikille ihmisille voidaan pyytää Jumalan siunausta ja kaikki ihmiset ovat yhtä lailla syntisiä ja armoa tarvitsevia. Kirkon tulee vastustaa kaikkea väkivaltaa ja syrjintää, joka kohdistuu seksuaalisiin vähemmistöihin. Valiokunnan näkemykset jakaantuivat muissa kysymyksissä, kuten suhteessa Raamatun kirjoituksiin homoseksuaalisuudesta, siinä pidetäänkö homoseksuaalisuutta syntinä, ja kysymyksessä kuuluuko homoseksuaalisuus kirkon opin vai etiikan alaan. Myös näkemykset rekisteröidyn parisuhteen siunaamisen mahdollisuudesta jakaantuivat. Valiokunta piti tärkeänä, että keskustelu kirkossa jatkuu. Piispoilla on kokonaisvastuu keskustelusta ja sitä osaltaan edistää valmisteilla ollut piispojen perhe- ja seksuaalieettinen kannanotto, jossa todennäköisesti tultaisiin käsittelemään myös homoseksuaalisuutta. Piispoilla on myös pastoraalisen ohjauksen kautta mahdollisuus arvioida yksittäisten viranhaltijoiden tai kirkon työhön hakeutuvien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Pastoraalinen lähestymistapa mahdollistaa homoseksuaalisesti suuntautuneen työntekijän ihmisarvoa kunnioittavan kohtelun ja aidon lähimmäisenrakkauden. Pastoraalinen keskustelu olisi keskiössä myös parisuhteelleen siunausta pyytämään tulevien seurakuntalaisten kohdalla ja toteuttaisi molemminpuolista kunnioitusta ja lähimmäisenrakkautta.²⁰²

Valiokunta arvioi vielä erikseen molempia käsittelemiään aloitteita. Aloitteen 3/2002 arvioinnissa huomioidaan lakivaliokunnan lausunnossa mainitut jokaiselle kuuluvat perusoikeudet ja toisaalta kirkon itsemääräämisoikeuden suoma mahdollisuus säätää omasta järjestysmuodostaan ja hallinnostaan. Parisuhdelain tavoitteena on turvata ja parantaa homoseksuaalien aseman yhdenvertaisuutta heteroseksuaaleihin verrattuna. Perustuslain yhdenvertaisuussääntö ja syrjintäkielto edellyttävät perusteltua syytä, jos halutaan asettaa ihmisille toisistaan poikkeavia sääntöjä. Kirkon viranhaltijoiden oikeusasemaa koskevat säädökset kuuluvat kirkkolakiin mutta pappisviran ja papin virkojen kelpoisuusehdot

²⁰² Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 8-9.

säädetään kirkkojärjestyksessä. Jos kirkko haluaa rajoittaa perusoikeuksia, siihen on oltava riittävän painava syy. Jos kirkko katsoisi kantansa parisuhteen rekisteröintiin kuuluvan kiinteästi kirkon oppiin, olisi rajoitus mahdollinen. Se tulisi kirja kirkkolakiin, eikä kirkkojärjestykseen kuten aloitteessa oli esitetty. Kirkolla olisi mahdollisuus määritellä oppinsa perusteella viranhaltijoiden kelpoisuusehdot, kuten sen suhteen, että vaaditaan kirkon jäsenyyttä. Kirkossa on perinteisesti pidetty epäsovivana avoimesti homoseksuaalina elävien toimimista kirkon viroissa. Toisaalta kirkon käsitys homoseksuaalisuudesta liittyy kirkon opin lisäksi etiikan alaan eikä yksimielisyyttä parisuhteensa rekisteröineiden homoseksuaalien mahdollisuudesta toimia kirkon viroissa ole. Kirkon virassa työskentelevältä homoseksuaalilta voidaan kuitenkin edellyttää sitoutumista olemaan opettamatta vastoin kirkon käsitystä avioliitosta.²⁰³

Aloitteen 4/2002 arvioinnissa painottui siunaamisen käsitteen ja sisällön tarkastelu. Kristillisen käsityksen mukaan siunaus on Jumalan läsnäoloa ja huolenpitoa. Ihminen voi ottaa Jumalan siunauksen vastaan vain uskon avulla. Jumalan siunauksen toteutuminen ei ole ihmisen vallassa, vaan jää Jumalan päätettäväksi. Jumalan siunauksen välittäminen kirkollisten toimitusten siunauksissa on olennainen osa pyhiä toimituksia. Kirkossa on muotoutunut erityisiä kirkollisia toimituksia niiden asioiden siunaamiseksi joita kirkossa uskotaan Jumalan siunaavan. Avioliitto on yksi tällainen asia. Rekisteröidyn parisuhteen kohdalla asia ei ole yksiselitteinen. Kirkollisilla toimituksilla on selkeä yhteys kirkon oppiin ja siksi toimitusten kirjaan on otettu vain sellaisia toimituksia joilla on riittävän yhtenäinen kirkollinen hyväksyntä. Lisäksi parisuhteen siunaamisen yhteydessä olisi syytä pohtia, millainen merkitys kirkollisella toimituksella on yksilön kannalta. Millaisen viestin siunaaminen tai siunaamatta jättäminen antaisi? Siunaamista pyytävät toivovat ainakin yhteisön, kirkon, hyväksyntää suhteelleen. He toivovat, että Jumala siunaisi heidän suhdettaan ja auttaisi sitä kestämaan. Näihin toiveisiin kirkossa voitaisiin etsiä myös muita ratkaisuja kuin varsinainen parisuhteen siunaamisen toimitus. Kirkon työntekijöiden ja homoseksuaalien ihmisten aito kohtaaminen ja vuorovaikutuksessa löydettävä tapa toimia yksilöllisesti on haaste, johon kirkossa halutaan vastata.²⁰⁴

Yhteenvedona valiokunta totesi, että kirkon tulee edelleen tukea avioliittoa. Samaa sukupuolta olevien parisuhde ei vastaa kirkon opettamaa ihannetta. Siksi valiokunta katsoi ettei parisuhteen siunaamisen kaavaa tulisi ottaa kirkollisten toimitusten kirjaan. Kirkossa

²⁰³ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 9-11.

²⁰⁴ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 11-12.

tulisi kuitenkin olla tilaa myös yksin eläville, eronneille ja seksuaalisille vähemmistöille. Työntekijöitä palvelukseensa ottaessaan kirkko kysyy heidän valmiuttaan sitoutua kirkon oppiin ja kirkon opettamiin ihanteisiin. Valiokunta esitti kirkolliskokoukselle, että molemmat aloitteet jätettäisiin raukeamaan. Mietintöön liittyen jätettiin eriävä mielipide. Sen mukaan kysymyksessä olisi erityisesti kirkon oppia koskeva kysymys. Kirkon omaa lainsäädäntöä tulisi tämän vuoksi tarkentaa ja siksi esitettiin, että edustaja-aloite 3/2002 lähetettäisiin kirkkohallitukselle valmistelua varten.²⁰⁵

Kirkolliskokous sai perustevaliokunnan mietinnön käsiteltäväkseen syysistuntokaudella 2003, joka oli kyseisen kirkolliskokouksen viimeinen istuntokausi. Mietintöön liittyi kaksi pontta. Käsittelyn aikana käytettiin 60 puheenvuoroa yleiskeskustelussa sekä 28 puheenvuoroa muutos- ja ponsiesitysten sekä työjärjestysasioiden takia. Puheenvuorojen käyttivät lukuisat jo lähetekeskustelussa kantansa ilmaisseet henkilöt. Heidän lisäksi edustajat Arvo Saramäki, Erkki Ranta, Keijo Rainerma, Johannes Leppänen, Risto Rasimus ja Eino Perälä käyttivät puheenvuoron jossa ilmaisivat liittyvänsä edustaja-aloitteen 3/2002 kannattajiin. Hannu Komulainen käytti puheenvuoron jossa esitti enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.²⁰⁶ Edustaja Ritva Santavuori halusi juristina selventää perustevaliokunnan mietinnöstä syntyneintä väärinkäsityksiä. Vaikka hän ei itse kannata muotivirtausten perässä juoksemista kannatti hän molempien aloitteiden jättämistä raukeamaan.²⁰⁷ Edustaja Matti Poutiainen toivoi, että molemmat aloitteet jäävät raukeamaan. Hänen mukaansa keskustelu homoseksuaalisuudesta on pahasti kesken ja siksi eettistä keskustelua pitäisi jatkaa.²⁰⁸ Sopimusjohtaja Risto Voipio tarkensi olemassa olevan lainsäädännön ja ihmisoikeussopimusten luomia velvoitteita. Niiden mukaan syrjivä päätös virantäytössä edellyttää työtehtäviin liittyvää todellista perustetta.²⁰⁹ Arkkipiispa Jukka Paarma teki yhteenvedon käydystä keskustelusta. Hän ilmaisi piispainkokouksen jäsenenä valmiutensa ryhtyä selvittämään asiaa perusteellisemmin.²¹⁰ Jukka Pihko osallistui keskusteluun ponsiesitysten osalta ja kannatti Leppäsen esitystä asian lähettämisestä kirkkohallitukseen selvityksiä ja toimenpiteitä varten.²¹¹ Lainoppinut asiantuntija Mikael Krogerus korjasi väärää tulkintaa lakivaliokunnan lausunnosta kuten Santavuori ja Paarma olivat tehneet

²⁰⁵ Kirk.kok. ptk. 2003, liite VII B, 12.

²⁰⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 164-165.

²⁰⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 162-164.

²⁰⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 179-181.

²⁰⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 187-190.

²¹⁰ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 191-193.

²¹¹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 193-194.

puheenvuoroissaan. Lisäksi hän muistutti kirkkohallituksen lausunnon kielteisestä suhtautumisesta parisuhdelakiin joka kiinnittyi kumppaneiden seksuaaliseen suuntautumiseen, ei asuinkumppanuuden juridiseen rekisteröintiin sinällään.²¹² Tapio Seppälä esitti puheenvuorossaan 1. ponsiesityksen muotoilua uudestaan niin, että aloite 3/2002 lähetetään piispainkokoukselle selvitettäväksi.²¹³ Jukka Männistö kysyi lyhyessä vastauspuheenvuorossaan tarkoittiko Paarma, että piispainkokous ryhtyy käsittelemään asiaa riippumatta kirkolliskokouksen päätöksestä. Tähän Paarma puolestaan vastasi, että hänen mielestään piispainkokouksen tulisi ottaa asia käsiteltäväkseen mahdollisimman pian.²¹⁴ Olavi Vuori puolestaan piti asiaa ensisijaisesti kirkon oppiin ja tunnustukseen kuuluva ja teki siksi lisäponsiesityksen, että asia lähetettäisiin piispainkokoukselle teologisten ja juridisten näkökohtien selvittämiseksi.²¹⁵ Edustaja Veli Ainali ilmaisi kiitollisuutensa käydystä keskustelusta ja kannatti Marjokorven ponsiesitystä asian lähettämisestä kirkkohallitukseen tutkittavaksi ja toimenpiteitä varten.²¹⁶ Edustaja Pirjo Vahtola kannatti Seppälän tekemää ponsiesitystä parisuhteensa rekisteröineiden henkilöiden palkkaamista koskevan asian lähettämisestä piispainkokoukselle selvitettäväksi.²¹⁷ Keijo Korkka kannatti Marjokorven esitystä.²¹⁸ Pekka Kiuttu ilmaisi harmistuksensa sanamuodoltaan epäselvistä ponsista pitkän keskustelun jälkeen. Hän toivoi arkkipiispan vielä toistavan tekstit, että varmasti tiedetään mistä äänestetään.²¹⁹ Käsittelyn päätteeksi suoritetuissa äänestyksissä päädyttiin perustevaliokunnan esityksen mukaisesti jättämään aloitteet raukeamaan. Äänestyksessä hyväksyttiin äänin 99 jaa, 5 ei, 3 tyhjää, 1 poissa ponsi jonka mukaan parisuhteen rekisteröinnin seurauksia kirkossa koskeva asia lähetettiin piispainkokoukselle siihen liittyvien teologisten ja juridisten näkökohtien selvittämiseksi.²²⁰

Valiokunnan yhteinen näkemys sisälsi ajatuksen, että kirkon tulee vastustaa kaikkea seksuaalivähemmistöihin kohdistuvaa väkivaltaa ja syrjintää. Tämä ajatus näyttäytyy vähintäänkin ristiriitaisena asiayhteydessä, jossa vahvistetaan kirkon homoseksuaaleihin kohdistamaa syrjintää ja henkistä väkivaltaa. Käytyä keskustelua leimasi lakivaliokunnan lausunnosta retorisiin tarpeisiin muodostettu väärä tulkinta, jonka mukaan kirkko voisi evätä

²¹² Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 194-195.

²¹³ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 195.

²¹⁴ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 196.

²¹⁵ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 198.

²¹⁶ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 200.

²¹⁷ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 200.

²¹⁸ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 200.

²¹⁹ Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja 2003, 202.

²²⁰ Kirk.kok. Ptk. 2003, 20, 24-26.

samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa rekisteröidyssä parisuhteessa elävältä pääsyn kirkon virkoihin lainsäädännön yhdenvertaisuusperiaatteen sitä estämättä. Ponsiesitys-, muutos- ja työjärjestyspuheenvuorojen suuri määrä herätti kysymyksiä niin kirkollisen päätöksentekojärjestelmän rakenteen hallittavuudesta kuin siihen osallisten henkilöiden järjestelmätuntemuksen varmistamisesta. Kirkolliskokouksen päätös lähettää asia piispainkokoukselle teologisten ja juridisten näkökohtien selvittämiseksi oli välttämätön asian käsittelyn edistämiseksi. Siitä huolimatta siinä on aavistuksen verran koominen sävy, koska kirkolliskokous oli juuri käsitellyt perustevaliokunnan teologisia ja lakivaliokunnan juridisia näkökulmia.

4.2. Piispainkokouksen asettama työryhmä 2005-2009

Piispainkokous käsitteli helmikuussa 2004 parisuhteen rekisteröinnin seurauksia kirkossa ja päätti tuolloin käynnistää työryhmätyöskentelyn homoseksuaalisuutta kirkossa koskevan kotimaisen keskustelun argumenttien selvittämiseksi ottaen huomioon teologiset, juridiset ja ekumeeniset näkökohdat. Lisäksi piispainkokous päätti pyytää Kirkon tutkimuskeskukselta selvitystä muissa kristillisissä kirkoissa käydystä homoseksuaalisuutta koskevasta keskustelusta. Istunnossaan syyskuussa 2005 piispainkokous perusti työryhmän jolle annettiin tehtäväksi laatia ehdotus piispainkokouksen selvitykseksi parisuhdelain rekisteröinnin seurauksiin liittyvistä teologisista ja juridisista näkökohdista kirkossa. Määräajakseen työryhmä sai ensin marraskuun lopun 2006, mutta aikaa jatkettiin vuoden 2008 loppuun. Piispainkokous nimesi työryhmän puheenjohtajaksi piispa Mikko Heikan ja kutsui muiksi jäseniksi piispa Juha Pihkalan, asessori Niilo Pesosen, asessori Pirjo Vahtolan sekä perheasiain neuvottelukeskuksen johtajan, psykologi Paula Juolasmaan. Työryhmä kutsui sihteerikseen Antti Saarelaman ja pysyviksi asiantuntijoiksi dosentti Kalervo Salon sekä varatuomari Matti Mäkisen. Työryhmä käytti lisäksi asiantuntijoita: lakimies Timo von Boehm, dosentti Juhani Forsberg, professori Jaana Hallamaa, teologian tohtori Eero Junkkaala, dosentti Petri Järveläinen, ihmisoikeussihteeriksi Kati Jääskeläinen, professori Paavo Kettunen, professori Heikki Kotila, dosentti Kari Kuula, teologian tohtori Pekka Kärkkäinen, dosentti Mikael Lindfelt, yhteiskuntatieteiden maisteri Anna-Maria Mäki-Kuutti, toiminnanjohtaja päivi Mäntylä, dosentti Kalervo Nissilä, pastori Jaana Partti, dosentti Kai Peltonen, teologian maisteri Ari Puonti, professori Antti Raunio, ylilääkäri Jari Sinkkonen, teologian tohtori Riitta Särkiö, teologian tohtori Olli-Pekka Vainio ja professori Veli-Pekka

Viljanen. Lisäksi työryhmä järjesti kaksi seminaaria kirkon johdolle. Työryhmä luovutti työnsä piispainkokoukselle helmikuussa 2009.

4.3. Ensimmäinen seminaari tammikuussa 2007

Piispainkokouksen asettaman työryhmän kirkon johdolle järjestämistä seminaareista ensimmäinen pidettiin tammikuussa 2007. Sen aiheena oli homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa. Seminaarin alustukset ja kommenttipuheenvuorot on julkaistu kirjana²²¹ jonka kirjoittajat ovat Kari Kuula, Antti Laato, Martti Nissinen, Kai Peltonen, Riitta Särkiö, Kaarlo Kalliala, Antti Raunio, Jaana Hallamaa, Jouko Heikkinen, Olli-Pekka Vainio, Vesa Hirvonen, Paavo Kettunen, Antti Saarelma, Heikki Huttunen, Mikael Lindfelt, Juha Pihkala, Martti Esko ja Matti Repo. Joukko koostuu piispoista, hiippakuntadekaaneista, professoreista, dosenteista ja teologian tohtoreista sekä pastorista ja pääsihteeristä. Heistä 16 on miehiä, 2 naisia. Kirja jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa käsitellään homoseksuaalisuutta Raamattuteologisena kysymyksenä, toisessa luterilaista teologiaa ja etiikkaa ja kolmannessa homoseksuaalisuuden ekumeenista ja pastoraalista haastetta.

4.4. Toinen seminaari marraskuussa 2007

Piispainkokouksen asettaman työryhmän kirkon johdolle järjestämistä seminaareista toinen pidettiin marraskuussa 2007. Sen aiheena oli homoseksuaalisuus kristillisessä ihmiskuvassa ja lainsäädännössä. Seminaarin alustuksia ja kommenttipuheenvuoroja on julkaistu kirjana²²² jonka kirjoittajat ovat Kalervo Nissilä, Pauliina Kainulainen, Sammeli Juntunen, Hannu Säävälä, Elina Koivisto, Hanna-Liisa Konttinen, Arja Penttinen, Harri S. Jukkala, Veijo Hämäläinen, Kari Ventä, Matti Mäkinen ja Irma Telivuo. Kirjassa käsitellään ihmiskuvaan liittyviä kysymyksiä seurakuntatyössä ja julkisessa terveydenhoidossa sekä lainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä kirkon hallinnossa ja seurakuntien toiminnassa.

4.5. Piispainkokouksen mietintö ja sen käsittely kirkolliskokouksessa 2010

Piispainkokouksen asettaman työryhmä luovutti laatimansa mietinnön eli ehdotuksen piispainkokouksen selvitykseksi parisuhdelain rekisteröinnin seurauksiin liittyvistä teologisista ja juridisista näkökulmista kirkossa piispainkokoukselle helmikuussa 2009. Mietintö on julkaistu Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinnon julkaisusarjassa nimellä Kirkko

²²¹ Saarelma 2007.

²²² Saarelma 2009.

ja rekisteröidyt parisuhteet²²³. Mietinnön pohjalta piispainkokous laati kirkolliskokoukselle oman selvityksensä Parisuhdelain seuraukset kirkossa²²⁴. Selvityksessä käsiteltiin kirkon aiempia kannanottoja, Raamattua ja sen tulkintaa, Luterilaisen teologian erityiskorostuksia, ekumeenista keskustelua ja sen vaikutuksia, kirkollisia toimituksia, homoseksuaalisuutta pastoraalisena kysymyksenä, lainsäädäntöä ja kirkon työntekijää. Eri toimintavaihtoehtoja vertailtiin ja arviointiin. Piispainkokous piti mahdollisena, että kirkolliskokous antaisi sille tehtäväksi valmistella pastoraalisen ohjeen ja laatia eri tilanteisiin sopivia rukouksia.

Kirkolliskokous käsitteli ensimmäisen kerran piispainkokouksen selvitystä kevätistuntokaudella 2010. Lähetekeskustelussa käytettiin 53 puheenvuoroa. Keskustelun päätteeksi selvitys lähetettiin perustevaliokuntaan.

Perustevaliokunnan mietintöä 4/2010, johon liittyi eriävä mielipide, käsiteltiin kirkolliskokouksessa syysistuntokaudella 2010. Mietinnössä kerrataan asian aikaisempaa käsittelyä vuoden 2002 edustaja-aloitteista alkaen ja arvioidaan piispainkokouksen selvitystä. Perustevaliokunta päätyi suosittamaan, että kirkolliskokous antaa piispainkokoukselle tehtäväksi laatia pastoraalinen ohje, perustevaliokunnan mietinnössään esittämien rajausten puitteissa. Pastoraalisen ohjeen sisältö ei siten saisi muistuttaa kirkollisen toimituksen kaavaa eikä se saisi olla sisällöltään parisuhteen siunaaminen. Kirkolliskokous käsitteli perustevaliokunnan mietintöä syysistuntokaudella 2010. 48 puheenvuoroa käsittäneen keskustelun jälkeen kirkolliskokous antoi piispainkokoukselle tehtäväksi laatia perustevaliokunnan mietinnön perustelujen mukaisen pastoraalisen toimintaohjeen.

Kirkolliskokous on ehtinyt vaihtua kaksi kertaa edustaja-aloitteiden tekemisen jälkeen.

4.6. Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan

Piispainkokous hyväksyi istunnossaan helmikuussa 2011 pastoraalisen ohjeen vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan.²²⁵

Ohjeen mukaan

pappi tai muu kirkon työntekijä rukoilee vapaasti tai käyttää harkintansa mukaan olemassa olevaa, kirkon rukousperinteeseen sisältyvää aineistoa. Rukouksessa kiitetään yhdessä Jumalaa elämän lahjoista ja pyydetään Jumalan huolenpitoa ja johdatusta. Samalla pyydetään voimaa kunnioittaa toista ja etsiä

²²³ Kirkko ja rekisteröidyt parisuhteet 2009.

²²⁴ Parisuhdelain seuraukset kirkossa 2010.

²²⁵ Piispainkokouksen pastoraalinen ohje 2011.

Jumalan tahtoa. Rukouksen yhteydessä voidaan lukea Jumalan sanaa. Se voidaan toteuttaa yksityisesti tai yhteisöllisesti siten kuin asianomaiset yhdessä sopivat.²²⁶

Rukoilla voi asianosaisten yhdessä sopimassa paikassa ja kirkkotilan mahdollisesta käyttämisestä on säädetty kirkkojärjestyksessä. Ohjeessa mainitaan erikseen, että rukouksessa ei ole kyse avioliittoon rinnastettavan parisuhteen siunaamisesta ja siinä ei käytetä avioliiton vihkimiseen tai sen siunaamiseen kuuluvia erityisiä osia kuten kysymykset, lupaukset, sormusten vaihto, puolisoiksi julistaminen tai liiton siunaaminen. Lisäksi kirkon työntekijän tulee antaa rukouksesta tilanteen luonteen mukainen kuva ja pitää kiinni häntä sitovista ohjeista. Työntekijöillä ei ole virkavelvollisuutta tällaisen rukouksen toimittamiseen. Kukin piispa vastaa hiippakunnassaan ja kirkkoherra seurakunnassaan ohjeen valvonnasta ja antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita.²²⁷

Pastoraalinen ohje ehti olla käytössä kuusi vuotta. Se jäi tarpeettomaksi vuonna 2017 kun avioliittolain uudistuksen myötä rekisteröityjen parisuhteiden solmiminen loppui.

²²⁶ Piispainkokouksen pastoraalinen ohje 2011.

²²⁷ Piispainkokouksen pastoraalinen ohje 2011.

V JOHTOPÄÄTÖKSET

Homoseksuaaleja koskevassa kirkollisessa keskustelussa ovat näkyvimmin esillä seksuaalivähemmistöihin kielteisesti suhtautuvat henkilöt. Heistä valtaosa on miehiä. SLEY ja viidesläisyys ovat näkyvimmit taustaorganisaatiot. Keskustelua käydään usein raamatullisuusnäkökulmasta, kirjaimellista raamatuntulkintaa korostaen. Tämän näkökannan edustajat asettuvat keskustelussa valta-asemaan. Asema muodostuu heidän edustamiensa kirkollisten liikkeiden volyymista paikallisseurakuntien päätöksenteossa. Jakolinja homoseksuaalisuutta muuttumattoman opin ja kehittyvän etiikan kautta lähestyvien suhteen on havainnollistava. Homoseksuaalien yhdenvertaisen kohtelun puolesta puhuvat näkevät seksuaalisuuden osana kehittyvää etiikkaa. Tätä näkökantaa edustavien kirkollisten liikkeiden näkyvyys on keskustelun alkaessa niukkaa.

Aloitteen 3/2002 kaikki allekirjoittajat käyttivät puheenvuoron lähete keskustelussa. Kaikki aloitteen valmisteluun osallistuneet eivät allekirjoittaneet aloitetta. Keskustelussa käytetyt puheenvuorot voi jaotella kolmeen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat puheenvuorot, joissa kannatetaan aloitetta, koska puhuja toivoo kirkon säätävän erillisen säädöksen homoseksuaalien sulkemiseksi pois kirkon viroista. Toisen ryhmän muodostavat puheenvuorot, joissa aloitetta pidetään tarpeettomana, koska puhujan käsityksen mukaan kirkolla on jo olemassa olevien säännösten perusteella mahdollisuus sulkea homoseksuaalit pois kirkon viroista. Kolmannen ryhmän puheenvuoroissa vastustetaan aloitetta syrjivänä. Kahden ensimmäisen ryhmän puheenvuorojen käyttäjien taustoissa korostuu Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen sekä viidesläisten herätysliikkeiden vaikutus.

Aloitteen 4/2002 kaikki allekirjoittajat eivät käyttäneet puheenvuoroa lähete keskustelussa. Osa puheenvuoron käyttäneistä empi puhumista, koska arvioi, että kaikki olennainen oli jo sanottu. Käytetyt puheenvuorot voi jaotella kolmeen pääryhmään. Ensimmäisen ryhmän puheenvuoroissa kannatetaan aloitetta, koska puhujat toivovat samaa sukupuolta oleville pariskunnille siunaamistoimituksen kautta tunnustettua asemaa kirkossa. Toisen ryhmän muodostavat puheenvuorot joissa kannatettiin aloitetta, koska puhujat halusivat korostaa rekisteröidyn parisuhteen erillisyyttä miehen ja naisen välisestä avioliitosta. Kolmannen ryhmän puheenvuoroissa vastustettiin aloitetta. Kolmannen ryhmän puheenvuorojen käyttäjien taustoissa korostuu Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen sekä viidesläisten herätysliikkeiden vaikutus. Kahden ensimmäisen ryhmän puheenvuorojen

käyttäjien joukossa on Yhteys-liikkeen, Tuomasyhteisön ja Hiljaisuuden ystävien piirissä toimivia henkilöitä.

Molempien aloitteiden käsittelyssä käytettyjä puheenvuoroja yhdistää puolesta-vastaan - näkemysten ja niiden perustelujen hajaantuminen. Osassa aloitteen 3/2002 kohdalla lähetekeskustelussa käytetyistä puheenvuoroista aloitetta pidettiin tarpeettomana, koska katsottiin että kirkolla on mahdollisuus sulkea homoseksuaalit ulos kirkon viroista. Näennäisesti aloitetta vastustettiin vaikka sen sisällöllistä pyrkimystä pidettiin mitä kannatettavimpana. Aloitteen 4/2002 kohdalla käytetyissä puheenvuoroissa aloitetta kannatettiin sillä perusteella että rekisteröity parisuhde määrittyi siinä miehen ja naisen välisestä avioliitosta erilliseksi asiaksi. Aloitetta kannatettiin nimellisesti, mutta tarkoituksena ei ollut homoseksuaalien yhdenvertaiseen asemaan heteroseksuaaleihin nähden asettaminen, vaan päin vastoin syrjivän rakenteen luominen. Osittain kyse voi olla retorisesta valinnasta ja pyrkimyksestä sitä kautta saada aloitteen taakse myös seksuaalivähemmistöjen oikeuksia itselleen vieraana kysymyksenä pitäviä edustajia.

Kirkolliskokouskausien vaihtuessa keskusteluun tulee laajempi kirjo näkemyksiä. Myös kirjaimelliseen raamatuntulkintaan homoseksuaalien kirkollisen aseman vastustamisessa nojaavien asema keskustelun valtaaänenä muuttuu. Progressiiviseen raamatuntulkintaan ja eettis-ihmisoikeudelliseen näkökulmaan perustuvat näkemykset saavat enemmän tilaa. Merkittävimmät näitä näkemyksiä esiin tuovat uudet toimijat ovat evankelis-luterilaisen kirkon sisällä toimiva Tulkaa kaikki -liike ja jo edustaja-aloitteiden tekoajankohtana toiminut ekumeeninen Yhteys-liike. Valitettavasti tämän työn puitteissa ei ollut mahdollisuutta analysoida näitä myöhempiä keskusteluja laajemmin. Asianosaisten itsensä puuttuminen keskustelusta on silti edelleen leimallista. Vain kahdesti, perustevaliokunnan mietinnön valmistelussa ja piispainkokouksen asettaman työryhmän järjestämässä seminaarissa, oli puhumassa Arcus-ryhmän eli seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kirkon työntekijöiden edustaja. Lisäksi molemmissa tilanteissa oli esillä myös Aslan ry:n eli homoseksuaalien muuttamista heteroseksuaaleiksi kannattavan tahon edustaja. Homoseksuaalien asema kirkollisessa keskustelussa on selkeän alisteinen läpi käsittelemäni ajanjakson. Kirkolliskokouksessa käytetyistä puheenvuoroista vain ani harvassa toivottiin asianomaisten oman äänen pääsemistä kuuluviin.

Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan valmistui noin yhdeksän vuoden valmistelun jälkeen. Se ehti olla

käytössä kuusi vuotta enne jäämistään tarpeettomaksi avioliittolain muutoksen myötä.

Rekisteröidyt parisuhteet haluttiin kirkossa luokitella avioliitosta erilliseksi asiaksi.

Avioliittolain muutoksen myötä kirkko joutuu käymään uuden keskustelun samaa sukupuolta olevien pariskuntien asemasta kirkon jäsenenä.

VI LYHENTEET

Kirkolliskokouksen pöytäkirja - Kirk.kok. Ptk.

VII LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet ja apuneuvot

Haastettu kirkko (2012) *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkko ja rekisteröidyt parisuhteet (2009) *Kirkko ja rekisteröidyt parisuhteet. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokouksen 14.9.2005 asettaman työryhmän mietintö*. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto sarja B. 2009:1. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirk.kok. Ptk. (2002) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen pöytäkirja ja pöytäkirjan liitteet*. Kevätistuntokausi 2002. Turku 2002.

Kirk.kok. Ptk. (2003) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen pöytäkirja ja pöytäkirjan liitteet*. Syysistuntokausi 2003. Turku 2003.

Kirk.kok. Ptk. (2010) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen pöytäkirja ja pöytäkirjan liitteet*. Kevätistuntokausi 2010. Turku 2010.

Kirk.kok. Ptk. (2010) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen pöytäkirja ja pöytäkirjan liitteet*. Syysistuntokausi 2010. Turku 2010.

Kirkko muutosten keskellä (2004) *Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000-2003*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja (2002) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja*. Kevätistuntokausi 2002. Turku 2002.

Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja (2003) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja*. Syysistuntokausi 2003. Turku 2003.

Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja (2010) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja*. Kevätistuntokausi 2010. Turku 2010.

Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja (2010) *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirja*. Syysistuntokausi 2010. Turku 2010.

Monikasvoinen kirkko (2008) *Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004-2007*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

- Piispainkokouksen pastoraalinen ohje (2011) *Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan*. Piispainkokouksen istunto 9.2. 2011.
- Piispainkokouksen selvitys kirkolliskokoukselle (2010) *Parisuhdelain seuraukset kirkossa*. Piispainkokous 10.2.2010 Helsinki.
- Rakkauden lahja (2008) *Rakkauden lahja. Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Saarelma Antti (toim.) (2009) *Homoseksuaalisuus kristillisessä ihmiskuvassa ja lainsäädännössä*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 105. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Saarelma, Antti (toim.) (2007) *Homoseksuaalisuus Raamatussa ja kirkon opetuksessa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 101. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirjallisuus

- Ahola, Minna & Antikainen, Marjo-Riitta & Salmesvuori, Päivi (toim.) (2002) *Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa*. Helsinki: Edita.
- Ahola, Minna & Antikainen, Marjo-Riitta & Salmesvuori, Päivi (toim.) (2006) *Taivaallista seksiä. Kristinuskon ja seksuaalisuus*. Helsinki: Tammi.
- Aldrich, Robert (toim.) (2006) *Rakkaus samaan sukupuoleen. Homoseksuaalisuuden historia*. Lontoo: Thames & Hudson Ltd.
- Antila, Jaakko Olavi & Laine, Esko M (toim.) (2011) *Yleisen kirkkohistorian lähteet ja tutkimus*. SKHST 215. Helsinki: SKHS.
- Arffman, Kaarlo (2006) *Reformaatio – Seksiä kaikille mutta vain avioliitossa. - Taivaallista seksiä. Kristinuskon ja seksuaalisuus*. Helsinki: Tammi.
- Borgström, Lars (2009) *Svenska kyrkan och homoseksualiteten. Om en förendrad inställning och dess motivering*. Evangelisk-Luthersk skriftserie 2. Evangeliskt Lutherskt Samarbete i Norden.
- Cederberg, Trygve (1994) *Homoseksuaalisuus ja etiikka. Eettisten kannanottojen analyysi erityisesti suomalaisen kirkollisen keskustelun valossa*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja. Sarja B 74. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Freund, Kurt (1971) *Homoseksuaalisuus*. Jyväskylä: Gummerus.
- Hentilä, Jorma (2007) *Kirkot ja homoseksuaalisuus. – Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. Vantaan kaupungin museo. Helsinki: Like.

- Hirvonen, Vesa (2007) *Näkökohtia rekisteröityjen parisuhteiden siunaamisesta*. - Teologinen Aikakauskirja.
- Hupperts, Charles (2006) Homoseksuaalisuus Kreikassa ja Roomassa. - *Rakkaus samaan sukupuoleen. Homoseksuaalisuuden historia*. Lontoo: Thames & Hudson Ltd.
- Huuskonen, Ville (2010) *Opilliset lähtökohdat homoseksuaalisuuskeskustelussa. Analyysi parisuhdelakia seuranneesta kirkollisesta selvitystyöstä*. Ekumeniikan pro gradu – tutkielma. HYTTK.
- Hyrck, Matti (2011) Inhimillinen seksuaalisuus jumalallisena ongelmana. - *Saanko olla totta?: Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ihminen ja yhteiskunta = Homo et societas (1991) *Ihminen ja yhteiskunta. Homo et societas*. vol. 1-2 1968 [toim. ja esipuhe: Veli-Pekka Hämäläinen] Helsinki: Kustannusvastuu.
- Jokela, Eero (2006) Kohti uudenlaista seksuaalisuuden teologiaa - *Näen Jumalan toisin. Kristinuskon feministisiä tulkintoja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Juvonen, Tuula (2002) *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. Diss. Tampere. Tampere: Vastapaino.
- Kaartinen, Auli [et al.] (toim.) (1992) *Toisenlaisia naisia. Elämäntarinoita*. Helsinki: Meikänainen.
- Kainulainen, Pauliina & Mäkinen, Aulikki (toim.) (2006) *Näen Jumalan toisin. Kristinuskon feministisiä tulkintoja*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalliomäki, Maija (2005) *Jumalan kuva etsii itseään. Argumentaatioanalyysi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuosina 1992-2004 käydystä homoseksuaalisuuskeskustelusta*. Teologisen etiikan ynnä uskonnonfilosofian pro gradu –tutkielma. HYTTK.
- Kasvamaan yhdessä (1984) *Kasvamaan yhdessä Piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä*. Helsinki: Kirjaneliö.
- Kettunen, Eero (1994) *Homokuvia kolmessa suomalaisessa uskonnollisessa ryhmässä. Uskontososiologinen diskurssianalyysi vuosilta 1990-91 kerätystä kirjallisesta materiaalista*. Uskontotieteen pro gradu –tutkielma. HYTTK.
- Lehtonen, Jukka (2002) *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä*. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 269. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.
- Lindqvist, Martti & Sihvo, Jouko (1975) *Homoseksuaalisuus ja kirkko. Katsaus uusimpaan tutkimukseen ja keskusteluun*. Kirkon tutkimuslaitos. Sarja B 22. Tampere: Kirkon tutkimuslaitos.

- Luopa, Pauliina (1992) *Lesboidentiteetin kehitys näkyväksi ja avoimeksi elämäntavaksi. Historiallinen ja elämäntavallinen tarkastelu.* Sosiologian pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Mustola, Kati (2003) *Lyhyt homoseksuaalisuuden historiikki - Ulos kaapista. Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta.* Helsinki: Like.
- Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna (toim.) (2007) *Sateenkaari-Suomi . Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa.* Vantaan kaupunginmuseo. Helsinki: Like.
- Nissinen, Martti & Tuovinen, Liisa (toim.) (2003) *Synti vai siunaus. Homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta.* Helsinki: Kirjapaja.
- Nissinen, Martti (1994) *Homoerotiikka Raamatun maailmassa.* Helsinki: Yliopistopaino.
- Oranen, Hanna (1992) *Lesboidentiteetti ja kristillisyys. Tapaustutkimus kristillisyyden merkityksestä neljän naisen lesboidentiteetin muotoutumiseen.* Uskontotieteen pro gradu –tutkielma. HYTTK.
- Parkkinen, Marja-Leena (toim.) (2003) *Ulos kaapista. Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta.* Helsinki: Like.
- Pellinen, Sinikka (1997) *Homoseksuaalinen identiteetti ja kristillinen usko.* Helsinki: Kirjaneliö.
- Penttinen, Arja (2011) *Pappi ja sateenkaarikansa. - Saanko olla totta?: Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus.* Helsinki: Gaudeamus.
- Raamattu ja homoseksuaalisuus (1983) *Raamattu ja homoseksuaalisuus.* Helsinki: Homoseksuaalien kristillinen piiri.
- Raivio, Heidi (2004) *I have no words any more. - Let our voices be heard. Christian lesbians in Europe telling their stories.* A project of European Forum of lesbian and gay christian groups.
- Ruokamo, Anna (2015) *Eksegeettisesti perusteltua kansalaisvaikuttamista ja keskusteluapua. Yhteys-liikkeen kirkollisyhteiskunnallinen toiminta 1998–2010.* Suomen ja Skandinavian kirkkohistorian pro gradu-tutkielma. HYTTK.
- Rydström, Jens (2011) *Odd couples: a history of gay marriage in Scandinavia.* Amsterdam: Aksant Amsterdam University Press.
- Salomäki, Hanna (2004) *Tosi rakkaus odottaa. Seksuaalieettinen nuortenliike Suomessa.* Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 39. Diss. Helsinki. Helsinki: Yliopistopaino.

- Seppänen, Elina (1997) *Pääsevätkö homot taivasten valtakuntaan? Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnistä käyty mielipidekirjoittelu keväällä 1996*. Uskontotieteen pro gradu –tutkielma. HYTTK.
- Sievers, Kai & Stålström, Olli (toim.) (1984) *Rakkauden monet kasvot. Homoseksuaalisesta rakkaudesta, ihmisoikeuksista ja vapautumisesta*. Espoo: Weilin + Göös.
- Simojoki, Martti [et al.] (1966) *Ajankohtainen asia*. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Solberg, Randi O (toim.) (2004) *Let our voices be heard. Christian lesbians in Europe telling their stories*. A project of European Forum of lesbian and gay christian groups.
- Stålström, Olli (1997) *Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu*. Diss. Kuopio. Helsinki: Gaudeamus.
- Suhonen, Sami (ent. M) (2002) Kaapissa Jumalan nimeen – homoseksuaalisten työntekijöiden asema Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. - *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt työelämässä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Raportteja 269*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.
- Suhonen, Sami (ent. M.) (2002) Luonnottomat intohimot. – *Eevan tie alttarille. Nainen kirkon historiassa*. Helsinki: Edita.
- Sundström, Ivar (2006) *Svenska kyrkans välsingnelse av samkönade partnerskap. En möjlig samlevnadsform ur ett kyrkans perspektiv?* Institutionen för religionsvetenskap. Religionsvetenskap C. Högskolan i Gävle.
- Tuovinen, Liisa & Stålström, Olli & Nissinen, Jussa & Hentilä, Jorma (toim.) (2011) *Saanko olla totta?: Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.